สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การประเมินศักยภาพในการอนุรักษ์ชุมชนโดยวิธี SWOT ANALYSIS กรณีศึกษา ตลาดเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

THE ASSESSMENT OF COMMUNITY CONSERVATION POTENTIALS BY USING SWOT ANALYSIS : THE CASE OF TALAD KAO-HONG COMMUNITY, AMPHOE BANG PLA-MA, CHANGWAT SUPHANBURI

ปิยวรรณ ทองไพรวรรณ

PIYAWAN THONGPRAIWAN

DW
2/619 ก
2548

เลขหมู่ 61018
เสมหะปีนียน
วัน,เดือน,ปี 7 ก.ค. 2549

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2548

ISBN 974-15-1876-5

b.11634795x
i.

THE ASSESSMENT OF COMMUNITY CONSERVATION POTENTIALS BY USING SWOT ANALYSIS : THE CASE OF TALAD KAO-HONG COMMUNITY, AMPHOE BANG PLA-MA, CHANGWAT SUPHANBURI

PIYAWAN THONGPRAIWAN

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF URBAN AND REGIONAL PLANNING IN URBAN
AND ENVIRONMENTAL PLANNING
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2005

ISBN 974-15-1876-5

COPYRIGHT 2005

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์	**การประเมินศักยภาพในการอนุรักษ์ชุมชนด้วยการใช้วิธี SWOT Analysis กรณีศึกษา : ชุมชนตลาดเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**
นักศึกษา	นางสาวปิยวรรณ ทองไพรวรรณ
รหัสประจำตัว	43063018
ปริญญา	การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
พ.ศ.	2548
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยงธนิศร์ พิมลเสถียร

บทคัดย่อ

การเจริญเติบโตของเมืองและชุมชนที่มาจากการพัฒนาทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพโดยรวมของชุมชนทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและ สังคม ตลาดเก้าห้องเป็นชุมชนหนึ่งที่ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจส่งผลต่อไปถึงสภาพแวดล้อมด้านกายภาพและสภาพสังคมที่ทรุดโทรม จากการพัฒนาที่เปลี่ยนจากระบบการสัญจรทางน้ำที่ชุมชนใช้ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ไปเป็นทางบกทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบดังกล่าว ในขณะที่ชุมชนมีทรัพยากรและศักยภาพที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์ จึงได้มีการศึกษาถึงศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนโดยการใช้เทคนิค SWOT เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ เพื่อ ก) ศึกษาและประเมินองค์ประกอบของชุมชนทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจสังคม และนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อชุมชน ข) เพื่อศึกษาถึงศักยภาพ ข้อจำกัด และบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ชุมชน และ ค) เพื่อวางนโยบายในการอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก้าห้อง

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยภายในที่แสดงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน อันได้แก่ ลักษณะประชากรและเศรษฐกิจ ลักษณะสภาพแวดล้อมและอาคาร ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ภายในชุมชน และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายนอกที่แสดงถึงศักยภาพและข้อจำกัด คือ แผนและนโยบายต่าง ๆ จากผู้เกี่ยวข้อง งบประมาณ สภาวะของชุมชนที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็ง ของชุมชนคือ ทางด้านทรัพยากรภายในชุมชนคือ รูปแบบโครงสร้าง และสภาพอาคาร ที่มีความเป็นเอกลักษณ์แสดงถึงลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างอาคารยังมีน้อยมาก สภาพอาคารยังมีสภาพระดับปานกลางไม่ทรุดโทรมเกินไป เพราะมีการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ตำแหน่งที่ตั้งถิ่นฐานและระบบคมนาคมที่

สามารถเข้าถึงได้สะดวก ทั้งทางบกและทางน้ำ ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่มีการให้บริการอย่างครอบคลุมทั่งถึงทั้งชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับการให้บริการ ลักษณะประชากรคือ ระดับการศึกษา และลักษณะสังคม โดยรวมมีศักยภาพส่งผลต่อการการจัดทำแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่เหมาะสม และให้ความสนใจต่อการจัดทำแนวทางการอนุรักษ์

จุดอ่อน พบว่าสภาพแวดล้อมและอาคารภายในชุมชนบางส่วนมีความทรุดโทรม เนื่องจากมีอายุยาวนานและเป็นโครงสร้างไม้ การตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำบางปีเกิดน้ำท่วมทำให้อาคารเสียหาย ระบบเศรษฐกิจที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายจึงมีรายได้ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

โอกาส เทศบาลและผู้นำมีการจัดทำนโยบายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเนื่องจากสภาพที่ตั้งริมน้ำเอื้อต่อการจัดทำแผนการท่องเที่ยวทางน้ำ และลักษณะอาคารที่มีเอกลักษณ์สามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อุปสรรค การวางแผนงานต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังจากผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงงบประมาณในการซ่อมแซมหรือการจัดการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชน เนื่องจากประชากรมีรายได้ต่ำ ประชากรที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าทำให้ขาดการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม และอาคารให้คงสภาพดี

นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ยังได้มีการเสนอแนะในการวางแผนการอนุรักษ์ด้วยคือ ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนให้ความจริงจังกับการจัดทำแผนอนุรักษ์ เสริมสร้างให้ประชากรในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าในด้านต่าง ๆ ภายในชุมชน ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ สนับสนุนบทบาทของท้องถิ่นในการจัดแผนการอนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดความเหมาะสม

Thesis Title	The Assessment of Community Conservation Potential by Using SWOT Analysis The case of Talad Kao-Hong Community Amphoe Bang Pla-ma Changwat Suphanburi
Student	Ms. Piyawan Thongpraiwan
Student ID.	43063018
Degree	Master o f Urban and Regional Planning
Programme	Urban and Environmental Planning
Year	2005
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Yongtanit Pimonsatean

ABSTRACT

The town and community growth derived from development causes physical, economic, social change of the community. Talad Kao-Hong is one of many communities confronting with the economic problem which has an impact on physical environment and degrading social condition. That development by switching the water-way system which has been economically relied on along with other activities to land transportation effects the life in the community. Mean while the community possess resources and capacity worth for conservation; there for, the study on capacity and limit of the community has been carried out by using SWOT Techniques in order to provoke conservation at a local level.

The study has three purpose : to study and evaluate the community physical economic and social factors and its policy ; to study the community capacity, limit and role of the local governing organization in concern with community conservation; and to make a policy plan for Talad Kao-Hong community conservative.

In By collecting the data, the study focuses on the inner factors demonstrating capacity and limit of the community in terms of census character and secondary, environmental and building appearance, facility and utilities in the community ; besides, the study covert the outer factors plans and policies from all concerns, budget, community concluding suitable for conservation and development.

The results of the study and decide into several affects. The strong points of the community are the community inner resource including patterns, structures, and building condition showing characteristics of local architecture with few of changes. The buildings still are

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงธนิศร์ พิมลเสถียร ซึ่งกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ แก้ไขต่อการจัดทำมาด้วยดีตลอด

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.นันทนา ศิรประภาศิริ และ ผศ. เลิศวิทย์ รังสิรักษ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์

ความสำเร็จส่วนหนึ่งจากครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจ ติดตามและสนับสนุนต่อการจัดทำทุกอย่าง

ขอบขอบคุณประชาชนผู้พักอาศัย เจ้าของตลาด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านกับชุมชนตลาดเก้าห้องซึ่งให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อนๆ จากภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อน ๆ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นกำลังใจและช่วยเหลือให้งานวิจัยนี้สามารถสำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ MR. Nandor Gua La Vonde luhe คุณสุวรรณา ศรีธนาอนันต์ และเพื่อนร่วมงานทุกท่านจากบริษัท เมโทรโพลิแทน จิวเวลเลอลี่ แมนูแฟคเจอริ่ง จำกัด ที่เข้าใจและให้โอกาสต่อการจัดวิจัยนี้

สาระอันใดที่เป็นประโยชน์จากการวิจัยนี้ขออุทิศต่อศาสตร์ทางด้านการวางแผนชุมชนเมืองและการอนุรักษ์

ปิยวรรณ ทองไพรวรรณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....I

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....III

กิตติกรรมประกาศ.....V

สารบัญ.....VI

สารบัญตาราง.....IX

สารบัญภาพ.....XI

บทที่ 1 บทนำ.....1

1.1 ความสำคัญของปัญหา.....1

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....2

1.3 ขอบเขตการศึกษา.....2

1.4 ขั้นตอนการศึกษา.....3

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....3

1.6 ข้อจำกัดการวิจัย.....3

1.7 กรอบการศึกษา.....4

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....5

2.1 แนวความคิดว่าด้วยการอนุรักษ์ชุมชน.....5

2.2 การสอดแทรกอาคารในพื้นที่อนุรักษ์.....10

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิค SWOT.....12

2.4 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย.....16

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิค SWOT ในการวิเคราะห์องค์กร.....16

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....20

3.1 การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา.....20

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....22

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....22

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....25

3.5 การนำเสนอข้อมูล.....25

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านสภาพแวดล้อม ทางด้านกายภาพ สภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกิจกรรมภายในชุมชนประวัติศาสตร์ ทำให้สิ่งซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนบทบาทและความสำคัญของชุมชนชนหลาย ๆ แห่งเกิดสูญหายไป ความเสียหายดังกล่าวนั้นมีสาเหตุจากธรรมชาติ และจากมนุษย์ที่มีการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน รวมถึงการเติบโตของเมืองและชุมชนอันเนื่องมาจากความเจริญและการพัฒนาที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาที่มุ่งเน้นเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ระบบเศรษฐกิจจนก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อชุมชน

ชุมชนตลาดเก้าห้อง เป็นตัวอย่างปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นเส้นทางสัญจรหลักในอดีต แต่เมื่อเริ่มมีการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและแพร่ขยายเข้ามาในพื้นที่ ถนนจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม บทบาทของแม่น้ำลดลงเหลือเพียงเป็นเส้นทางสัญจร ระหว่างคนในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อชุมชนตลาดเก้าห้องให้ประสบกับ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม เพราะประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายให้กับเรือสินค้า การหายไปของเรือส่งสินค้าและผู้โดยสารที่ใช้การสัญจรทางน้ำ ส่งผลต่อรายได้ของประชากรที่ลดลงจากการพัฒนาดังกล่าว ต่อเนื่องไปเป็นปัญหาด้านกายภาพ และสังคม

ดังนั้นการอนุรักษ์ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถอนุรักษ์สภาพดั้งเดิมของชุมชนไว้ได้โดยการวางแผนการอนุรักษ์ส่วนใหญ่นั้นล้วนเป็นการวางนโยบายจากส่วนกลาง แผนจึงไม่มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยที่ผู้ทำการวางแผนนั้นไม่ได้ให้ความสนใจต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตแบบเดิมของคนในชุมชน จนบางครั้งก็ก่อให้เกิดความเสียหายในภายหลัง และบางชุมชนก็ไม่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ ซึ่งการให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รู้จักศักยภาพ ความพร้อมและข้อจำกัดของชุมชนจะทำให้การวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ให้ประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า เป็นหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องพิทักษ์ ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 69) และรัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (มาตรา 79)

โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิค SWOT เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ชุมชนเพราะว่า เทคนิค SWOT โดยปกติเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของภาคเอกชนที่ใช้ต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยพิจารณาที่จุดแข็ง (Strenghts) และจุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค

(Threats) ความหมายของการวิเคราะห์ SWOT คือการระบุถึงปัจจัยต่างๆ ทั้งที่เป็น ปัจจัยภายในและภายนอก แล้วนำมาสร้างกลยุทธ์หรือสร้างทางเลือกให้กับองค์กร วิธีการวิเคราะห์โดย SWOT นั้นเป็นการประชุมระดมความคิดเพื่อให้ได้แผนปฏิบัติการที่เหมาะสมและแผนที่ได้จะเป็นแผนที่มาจากการร่วมกันกำหนดจากคนในชุมชนหรือองค์กร การวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT จะทำให้ทราบถึงศักยภาพ และข้อจำกัดของตลาดแห่งนี้เพื่อใช้เป็นการกำหนดแผนในการอนุรักษ์ให้เหมาะสมและเพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาหรือจัดการกับชุมชนของตนเองได้ และชุมชนอื่นที่มีบริบทของชุมชนในลักษณะใกล้เคียงกันนี้สามารถนำวิธีการการวิเคราะห์แบบ SWOT นี้ไปปรับใช้ได้กับชุมชน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับลักษณะทางสังคมในปัจจุบันได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและประเมินองค์ประกอบของชุมชนทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจสังคมและนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อชุมชน

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงศักยภาพ ข้อจำกัด และบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ชุมชน

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวนโยบายในการอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก้าห้อง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ขอบเขตด้านพื้นที่และขอบเขตด้านเนื้อหาคือแนวความคิดที่เกี่ยวข้องและกรณีศึกษาเกี่ยวกับการใช้ SWOT

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่คือศึกษาพื้นที่ในชุมชนตลาดเก้าห้องทั้งหมดจำนวน 200 หลังคาเรือน ซึ่งเป็นตลาดเอกชนและมีสภาพเป็นห้องแถวไม้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทย-จีน ที่ปัจจุบันมีสภาพเป็นตลาดที่มีการค้าขายร่วมกับมีการพักอาศัย โดยพื้นที่ตลาดนี้ตั้งอยู่บริเวณบ้านเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษาทฤษฎีแนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพของชุมชนต่อการอนุรักษ์โดยพิจารณาในเรื่องต่างๆ ดังนี้คือ ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ แผนและแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาด

1.4 ขั้นตอนการศึกษา

1.4.1 ค้นคว้าข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของชุมชน และสภาพปัจจุบันของชุมชน ข้อมูลเอกสารเชิงวิชาการที่เป็นทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการอนุรักษ์ การใช้เทคนิค SWOT ในการวิเคราะห์ กรณีตัวอย่างเรื่องการใช้ SWOTในการวิเคราะห์องค์กร

1.4.2 การศึกษาภาคสนามเป็นการสำรวจสภาพพื้นที่จริงด้วยการสังเกต สำรวจ การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มผู้นำและกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อประเมินสภาพของชุมชนต่อการวางแผนอนุรักษ์ และการเก็บข้อมูลใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ สำมะโน (Census) ในการเก็บข้อมูล

1.4.3 เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แล้วนำไปทำการวิเคราะห์ประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติด้วย SPSS และการพรรณนา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 ทราบถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของย่านชุมชนประวัติศาสตร์ จากกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนโดยการใช้เทคนิค SWOT

1.5.2 เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการร่วมกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

1.5.3 ผลที่ได้จากการศึกษานี้อาจนำไปประยุกต์ใช้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้นๆ

1.6 ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ SWOT มาเป็นเครื่องมือ ซึ่งเทคนิค SWOT ส่วนใหญ่จะเป็นการให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย แสดงความเห็นถึงประเด็นต่าง ๆ ควรเป็นการจัดการประชุมกลุ่ม หรือการประชุมชุมชน แต่เนื่องจากประชากรในชุมชนมีภาระมากทางด้านการดำรงชีวิตจึงไม่สามารถใช้การเรียกประชุมเพื่อให้เกิดการแสดงความเห็นเชิงกลุ่มได้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้เกิดการแสดงความเห็น แต่ข้อมูลที่ได้อาจจะมีไม่ครอบคลุมด้านข้อมูลบ้างในบางประเด็น

1.7 กรอบการศึกษา

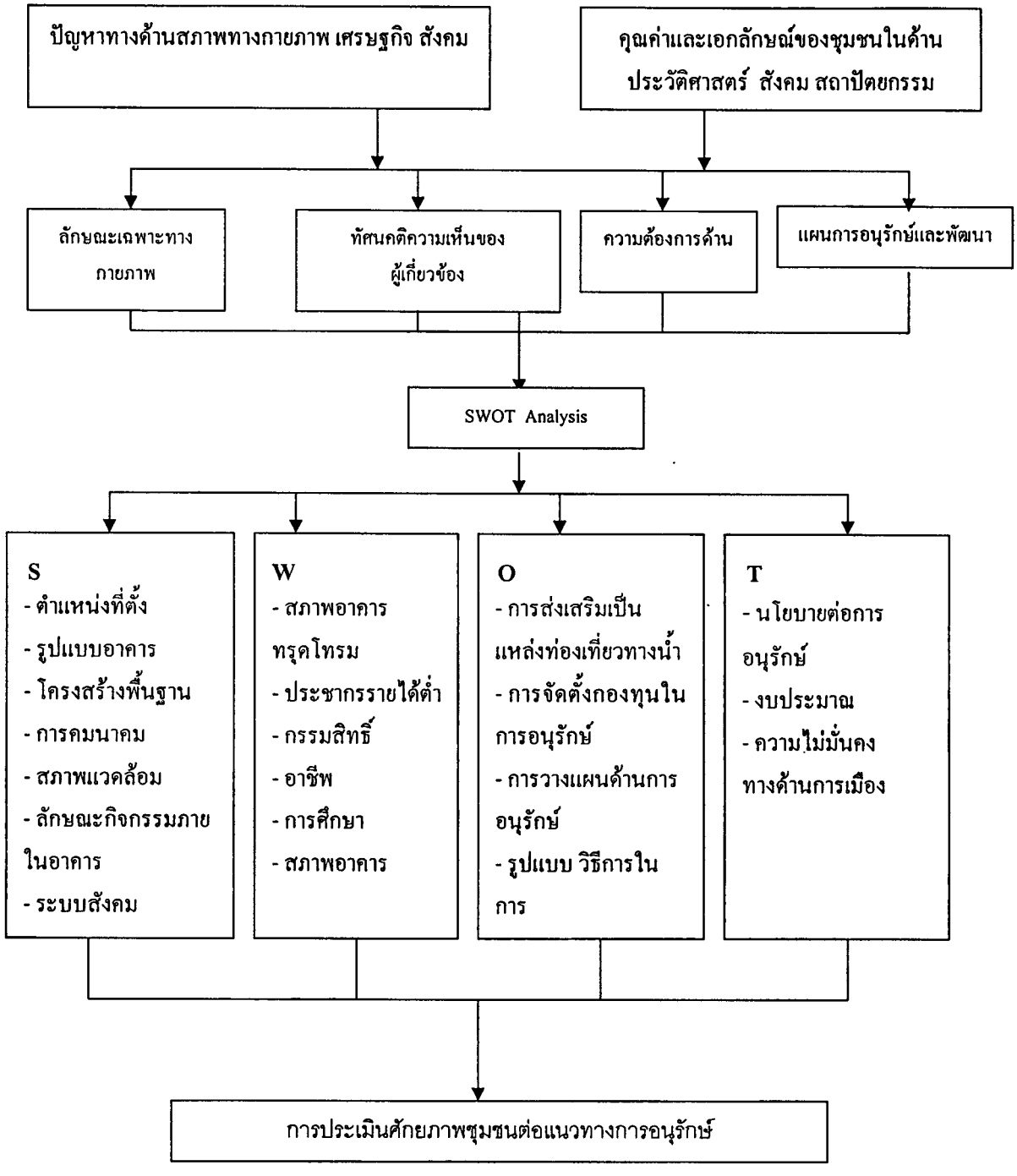

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบการศึกษา

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพในการอนุรักษ์ชุมชนด้ายการใช้วิธี SWOT ANALYSIS กรณีศึกษา ตลาดเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมถึงแนวและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 เรื่องต่อการศึกษาในครั้งนี้ คือ

1. แนวความคิดว่าด้วยการอนุรักษ์ชุนชน โดยจะกล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ ความหมายและความจำเป็นในการอนุรักษ์ชุมชน ประเภทของสิ่งที่ควรจะทำการอนุรักษ์ วิธีการดำเนินการอนุรักษ์

2. แนวความคิดเรื่อง SWOT เพื่อจะแสดงถึงความหมายและองค์ประกอบของ SWOT ที่ใช้ในการวิเคราะห์หาศักยภาพในการอนุรักษ์ และกรณีศึกษาของการประยุกต์ใช้ SWOT ในการจัดการโครงการต่าง ๆ

2.1 แนวความคิดว่าด้วยการอนุรักษ์ชุมชน

การอนุรักษ์ มีวิวัฒนาการในประเทศแถบตะวันตกและประเทศที่พัฒนามาตั้งแต่ยุคศตวรรษที่ 19 โดยมีเหตุผลในการอนุรักษ์เพื่อต้องการที่จะเก็บรักษาสถานที่สำคัญๆ ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี เพื่อเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ แต่ต่อมากระแสการอนุรักษ์ได้เริ่มให้ความสำคัญกับเมืองและชุมชนรวมถึงอาคารด้วย จากความตระหนักว่าชุมชนควรจะมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่มีความสัมพันธ์กับประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชน เป็นการสร้างระบบสังคมที่มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันชุมชนหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรมจากภัยธรรมชาติ และภัยจากมนุษย์เช่นการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นการอนุรักษ์ จะเป็นวิธีการที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ดังกล่าว Robert H. McNuly (1997 : 47- 53) ได้ทำการศึกษาชุมชนในสหรัฐอเมริกา 70 แห่งพบว่าสาเหตุ และปัญหาของชุมชนในการให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ชุมชนเพื่อประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องกับเมืองเนื่องมาจากสาเหตุ ธุรกิจการค้า การบริการ และอุตสาหกรรม มีการย้ายออกไปจากพื้นที่ทำให้สูญเสียทรัพยากรที่มีค่าสำหรับเมือง ความสูญเปล่าของการลงทุนสาธารณูปโภคสำหรับเมืองเก่าหรือชุมชนที่มีคนพักอาศัยน้อย สาเหตุดังกล่าวทำให้หลายชุมชนเกิดความทรุดโทรม

ในขณะที่ประเทศไทยกระแสการอนุรักษ์ชุมชนเริ่มอย่างจริงจังเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยมีเครื่องมือที่นำมาใช้ในการอนุรักษ์ส่วนใหญ่ล้วนเป็นมาตรการทางกฎหมายจากส่วนกลางเพื่อควบคุมพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนการดำเนินการอนุรักษ์จากชุมชนหรือจากท้องถิ่นยังมีน้อยมากทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ เครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมการอนุรักษ์ในประเทศไทย คือ

1. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภายใต้การดูแลของกรมศิลปากร ที่ทำหน้าที่ในการขึ้นทะเบียน โดยมีการพิจารณาถึงความสำคัญของแหล่งโบราณสถานเพื่อขึ้นทะเบียนตามที่ มีคณะกรรมการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งโบราณสถาน

กรมศิลปากรเป็นผู้พิจารณา เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายวางแผนดำเนินการนั้นได้ใช้หลาย ๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการพิจารณา โดยจะพิจารณาเพื่อการจัดลำดับคุณค่าของโบราณสถานนั้น ๆ ว่ามีคุณค่ามากเป็นสมบัติของชาติ คุณค่ารองลงไปเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญ และรองลงไปอีกเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนอันดับสุดท้ายคือเป็นอาคารสถานที่อนุรักษ์ ซึ่งพิจารณาในประเด็นของคุณค่าทางสุนทรียภาพ (ด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ผังรูปแบบ) คุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (ประวัติศาสตร์,ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ประวัติการก่อสร้างและบูรณะ หลักฐานทางด้านโบราณคดี อายุสมัย) คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษา (ความดั้งเดิมของวัสดุ ฝีมือช่าง รูปแบบศิลปกรรม ผังรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ตั้ง ความหายาก การเป็นตัวแทนของยุคสมัยของพื้นที่ การสื่อความหมาย) คุณค่าทางสังคม (การผูกพันต่อท้องถิ่น) ขนาดอาคาร โครงสร้างและวัสดุ โดยการจัดทำเป็นตารางคะแนน การพิจารณาเพื่อการจัดลำดับศักยภาพเพื่อการอนุรักษ์ โดยพิจารณาจากความสำคัญของสิ่งก่อสร้าง สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน เช่น ความสมบูรณ์ของโครงสร้างรายละเอียดต่างๆ การเข้าถึง ระบบสัญจร สภาพสิ่งแวดล้อม การประกอบกิจกรรม คะแนนที่ได้จะเป็นตัวกำหนดว่าโบราณสถานนั้นมีศักยภาพเพื่อการอนุรักษ์สูง ปานกลาง ต่ำ เหมาะต่อการอนุรักษ์เพียงใด ส่วนการพิจารณาเพื่อการจัดลำดับการดำเนินงานอนุรักษ์ ว่ามีความจำเป็นในการอนุรักษ์ระดับใดพิจารณาในประเด็นของความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพทั้งจากมนุษย์และธรรมชาติ (คณะกรรมการจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน 2544 : 5-9) จากปัจจัยต่าง ๆที่กรมศิลปากรนำมาพิจารณา ชุมชนหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาประเมินคุณค่าของชุมชน และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ที่เหมาะสมได้

2. พระราชบัญญัติการผังเมือง ที่เน้นการควบคุมการพัฒนาโดยเฉพาะการใช้ที่ดินและโครงข่ายคมนาคม ในส่วนการอนุรักษ์กฎหมายฉบับนี้เปิดให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นผู้จัดทำและดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ เช่นการกำหนดแผนผังอาคาร การควบคุมการใช้ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ มิให้มีการก่อสร้างอาคารที่ขัดต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารเดิม หรือโบราณสถาน การกำหนดความหนาแน่น

3. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นกฎหมายที่ดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ในส่วนของการอนุรักษ์คือ การออกประกาศกฎกระทรวงให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีการนำ FAR (Floor Area Rotio) OSR (Open Space Ratio) มาเป็นมาตรการในการคุ้มครองป้องกัน และให้หน่วยงานท้องถิ่นได้ใช้เป็นแนวทางในการออกกฎหมายหรือแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นประจำในแต่ละจังหวัดเพื่อให้ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการและประสานงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. 2543 : 3-4)

4. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร เป็นกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการพัฒนาในเขตอนุรักษ์เมืองมากกว่า เพราะวัตถุประสงค์ของการควบคุมอาคารก็เพื่อการรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม โดยมีการนำมาปรับใช้ในการอนุรักษ์ เช่น การควบคุมความหนาแน่น รูปทรง ความสูง การตกแต่งหรือส่วนประกอบอาคาร

ส่วนกฎหมายหรือแผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะถูกตราโดยผู้บริหารส่วนท้องถิ่นโดยอาศัย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติที่ออกโดยส่วนกลาง แล้วนำมาปรับให้เหมาะกับพื้นที่ โดยในส่วนการอนุรักษ์ก็มีการกำหนดในประเด็นของ การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความสูง การใช้ประโยชน์อาคาร พื้นที่อาคาร การห้ามการดัดแปลง ขนาดป้ายโฆษณา และสถานที่จอดรถ

กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. 2540 : 18-20) ได้กล่าวถึงรูปแบบการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชนในสหรัฐในระดับท้องถิ่นไว้คร่าว ๆ คือ การวางแผนอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นที่มีชุมชนโบราณหรือชุมชนประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนา และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรมในท้องถิ่น แผนหรือโครงการอนุรักษ์จำเป็นต้องกำหนดแนวทางเพื่อให้ประชาชนและองค์การท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และฟื้นฟูเนื่องจากบุคคลในพื้นที่ย่อมเป็นผู้รับรู้ถึงสภาพที่แท้จริงมากที่สุด การเน้นที่กลไกระดับรากหญ้า (Grassroot Mechanisms) เป็นผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เนื่องจากงานด้านการอนุรักษ์บ่อยครั้งที่ไม่ได้รับความสนับสนุนจากระดับสถาบัน (Institutional Support) หรืองบประมาณในการจัดการ ทำให้ชุมชนลุกขึ้นมามีบทบาทและมีความสำคัญในการอนุรักษ์อย่างชัดเจน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ หรืออาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การปรึกษาสาธารณะ (Public Consultation) จะมีส่วนช่วยให้กิจกรรมด้านการอนุรักษ์บรรลุผลสำเร็จ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียแสดงความเห็น เสนอทางเลือกและกระบวนการนี้ยังสนับสนุนความน่าเชื่อถือของภาครัฐต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

การปรึกษาสาธารณะควรจัดขึ้นแต่เนิ่นเพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ ก่อนที่กระบวนการตัดสินใจจะเริ่ม และต้องให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนในทุกกระบวนการของแผน ยกตัวอย่างเช่น ในหลวงพระบาง เมืองหลวงเก่าของประเทศลาวที่ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมในปี 1995 และ UNESCO ยังได้เลือกหลวงพระบางเป็นพื้นที่นำร่องในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา และจัดการระบบเศรษฐกิจผ่านการกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมท้องถิ่น แนวทางในการให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่กระบวนการประเมินความต้องการ (Needs Assesment) การกำหนดกรอบแนวคิด (Framework) แผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) ตลอดจนถึงแผนการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม (Implementation Plan) (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม 2543 : 19-22)

สอดคล้องกับที่ มัณฑนา ศิริวรรณ (มัณฑนา ศิริวรรณ 2541: 9) ได้ให้ความเห็นว่าการดำเนินการอนุรักษ์ ควรให้ความสนใจต่อสิทธิของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองหรือชุมชนโบราณนั้นมีการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน การวางแผน

และการดำเนินงานต้องให้ความเคารพต่อเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าของที่ตั้ง และสถาปัตยกรรม เพื่อให้ความงามและความสมดุลของสังคมที่มีอยู่ที่ไม่ทำลายคุณค่าของอาคารเก่าตลอดจนเอกลักษณ์ของเมือง และแผนการอนุรักษ์นั้นควรประสานเข้ากับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ โดยในแผนจะต้องถือให้การอนุรักษ์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเร่งด่วน เนื่องจากเอกลักษณ์และโครงสร้างเฉพาะตัวของชุมชนหรือเมืองโบราณนั้นเป็นสิ่งที่จะหามาทดแทนไม่ได้

ซึ่งแนวคิดของการดำเนินการอนุรักษ์ก็คือการแทรกแซงทางธรรมชาติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสูญเสียทางคุณค่าของโบราณสถาน แต่ก็เพื่อเหตุผลในการดำรงรักษาสิ่งที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์นั้นไว้ โดยการอนุรักษ์จะกระทำมากน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของโบราณสถาน ลักษณะทางกายภาพ สาเหตุของการเสื่อม และสภาพแวดล้อม โดยส่วนใหญ่แล้วการอนุรักษ์อาคารหรือบริเวณที่มีความสำคัญรวมไปถึงศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ในระดับชุมชนไปจนถึงระดับเมืองนั้น มักจะรวมถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของเมือง คือ อาคาร (Building Fabric) รูปแบบของพื้นที่ (Pattern of Land) การใช้ประโยชน์ของอาคารในปัจจุบัน (Building Utilization) กิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจในพื้นที่ในปัจจุบัน และยังรวมไปถึงลักษณะระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการต่างๆ ด้วย

การดำเนินการอนุรักษ์ต้องพิจารณาจากปัจจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง โดยระลึกอยู่เสมอถึงจุดประสงค์และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นระดับของการดำเนินงานอนุรักษ์ได้เป็น 7 ระดับ แต่ในการอนุรักษ์โบราณสถานแต่ละแห่งนั้นอาจมีระดับของการดำเนินการแตกต่างกันออกไปแล้วแต่สถานการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ในแต่ละกรณี ดังนี้ (คณะกรรมการจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน. 2544 : 5-9)

- **การป้องกันการเสื่อมสภาพ (Prevention of Deterioration)**

เป็นการป้องกันโดยการควบคุมสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันการผุพังและความเสียหายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นรวมถึงการควบคุมความชื้น อุณหภูมิ แสงสว่าง การป้องกันไฟ การลดมลภาวะอันจะมีผลกระทบให้โบราณสถานเสื่อมสภาพ

- **การสงวนรักษา (Preservation)**

ได้แก่การดูแลรักษาให้สิ่งก่อสร้างของโบราณสถานคงอยู่ในสภาพที่ปรากฏอยู่และชลอการเสื่อมสภาพที่จะเกิดขึ้น โดยมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

- **การบูรณะ (Restoration)**

เป็นการซ่อมแซมโบราณสถานเพื่อฟื้นฟูแนวความคิดหรือลักษณะเดิมของโบราณสถานนั้น ๆ ที่คำนึงถึงวัสดุดั้งเดิม หลักฐานทางโบราณคดีและหลักฐานอื่น ๆ ในส่วนที่สร้างเสริมที่ขาดหายไป ต้องกลมกลืนกับของเดิม ในขณะเดียวกันก็ต้องแสดงถึงความแตกต่างที่แยกแยะวัสดุเดิม

- **การฟื้นฟู (Rehabilitation)**

เป็นระดับของการอนุรักษ์ที่กว้างกว่าการบูรณะ โดยจะเน้นถึงการวางผังเมือง ซึ่งจะมีผลต่อการวิจัยในด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้การดำรงชีวิตใหม่ของเมืองว่ามีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ให้ได้ประโยชน์ที่สุด ทั้งนี้อาจจะหมายถึงการก่อสร้างอาคารเก่าขึ้นใหม่ ปรับปรุงรื้อบางส่วนที่ไม่มีคุณค่าทิ้ง การจัดการส่วนสาธารณูปโภคเพิ่มเติม รวมถึงการกำหนดประโยชน์การใช้สอยในอนาคตเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมของเมือง

- **การจำลองแบบ (Reproduction)**

เป็นการลอกเลียนแบบงานศิลปะ ส่วนตกแต่งหรือองค์ประกอบสถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่มีคุณค่าและถูกรบกวน หรือคุกคามให้เสื่อมสภาพ ที่จำเป็นจะต้องเคลื่อนย้ายไปไว้ในที่ที่เหมาะสมกว่า แล้วนำแบบจำลองนี้มาไว้แทนที่เพื่อรักษาเอกภาพของสถานที่เดิมไว้

- **การสร้างขึ้นใหม่/การปฏิสังขรณ์ (Reconstruction)**

เป็นการนำโบราณสถานกลับไปสู่สภาพเดิมให้ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการก่อสร้างขึ้นมาใหม่บนพื้นฐานความถูกต้อง และความเป็นจริงของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่บิดเบือนลักษณะดั้งเดิมไม่ว่าจะใช้วัสดุดั้งเดิมหรือวัสดุใหม่ (ถ้าเป็นการใช้วัสดุดั้งเดิมนำมาประกอบใหม่ ณ ตำแหน่งเดิมเรียก การประกอบคืนสภาพ (อนัสติโลซิส) ยังอาจรวมถึงการย้ายสิ่งก่อสร้างของโบราณสถานไปยังที่ตั้งใหม่ Relocation

- **การประยุกต์การใช้สอย (Re-evaluation, Rehabilitation, Adaptation)**

เป็นการปรับเปลี่ยนโบราณสถาน เพื่อประโยชน์การใช้สอยใหม่ที่เหมาะสมจากพื้นฐานแนวคิดที่ว่า วิธีการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่ดีที่สุด คือการยังคงใช้ประโยชน์จากอาคารนั้นอยู่โดยประโยชน์ใช้สอยใหม่จะไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าหากมีการเปลี่ยนแปลงก็สามารถแก้ไขกลับคืนสภาพเดิมได้หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบน้อยที่สุด

การนำเอาวิธีการอนุรักษ์โบราณสถานในระดับต่างๆ มาใช้ในแต่ละกรณีอาจพิจารณาจากสภาพของโบราณสถาน ถ้าโบราณสถานมีสภาพเยี่ยมยอด หรือไม่มีหลักฐานเพียงพอให้สามารถวิเคราะห์ถึงลักษณะในอดีตได้แน่ชัด ให้ใช้เพียงการสงวนรักษา รวมถึงการป้องกันจากการเสื่อมสภาพและการดูแลรักษา หรือการสร้างความมั่นคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพของโบราณสถานเพื่อจะได้ไม่ก่อให้เกิดหลักฐานใหม่ที่บิดเบือน และไม่ทำให้คุณค่าความเป็นของแท้ดั้งเดิมของโบราณสถานต้องเสื่อมลง

ในกรณีที่มีหลักฐานพอเพียงอาจเลือกการบูรณะ เพื่อเผยให้เห็นคุณค่าของโบราณสถานอย่างชัดเจนขึ้น ถ้าโบราณสถานมีสภาพไม่สมบูรณ์เนื่องมาจากความเสียหายหรือการเปลี่ยนแปลงแต่มีหลักฐานของสภาพเดิมชัดเจน หรือมีความจำเป็นต่อการคงอยู่ของโบราณสถานก็อาจใช้วิธีปฏิสังขรณ์ สร้างขึ้นใหม่ให้เต็มรูปแบบหรืออาจผสมผสานกับการจำลองแบบ เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าของโบราณสถานทั้งหมด การประยุกต์การใช้สอยจะทำให้การอนุรักษ์โบราณสถานสัมฤทธิผลและจะไม่เบี่ยงเบนคุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน

2.2 การสอดแทรกอาคารในพื้นที่อนุรักษ์

จุดประสงค์หลักของการวางแผนอนุรักษ์ โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานหรือชุมชนที่มีอาคารทางประวัติศาสตร์ การต่อเติมหรือสร้างอาคารใหม่แทนอาคารเก่าควรจะเป็นการตอบสนองความต้องการ ณ เวลาปัจจุบันแต่การออกแบบควรพิจารณาถึงบริบทของอาคารทางประวัติศาสตร์และรูปแบบสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนกับสถานที่ด้วย โดยมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ (กรมศิลปากร 2537 : 119-122)

1. ข้อกำหนดเรื่องความสูงของอาคารควรสอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ
2. สัดส่วนของรูปด้านหน้าอาคาร ระหว่างความสูงและความกว้างรวมถึงรูปด้านอาคารและช่องเปิดบนอาคาร
3. ทิศทางของรูปด้านด้านหน้าอาคารควรเป็นไปในแนวเดียวกัน (แนวตั้งหรือแนวนอน)
4. จังหวะของช่องเปิดและกำแพงที่กลมกลืนกับจังหวะของเมืองและเข้ากันได้ของอาคารโดยรอบ
5. ขนาดควรให้มีความสมดุลกับบริบทของชุมชนโดยรอบไม่ใหญ่จนทำลายขนาดอาคารแบบเดิม
6. พื้นที่ว่างด้านหน้าอาคาร หรือถนนกว้าง ๆ อาจทดแทนถนนที่มีความเสื่อมโทรม แต่ปฏิสัมพันธ์ภายในชุมชนอาจเปลี่ยนแปลง
7. รูปทรงภายนอก เช่น ความลาดเอียงหลังคา หรือรายละเอียดขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ลายปูนปั้น เชิงชาย หน้าต่าง ลูกกรงโค้ง ควรคำนึงถึงลักษณะของประเพณีท้องถิ่น และสัมพันธ์กับแบบอาคารเดิม
8. วัสดุ ควรเหมือนหรือเข้ากันได้กับวัสดุเดิมที่มีมาแต่โบราณ

บทสรุป คือ การอนุรักษ์ด้วยการต่อเติม หรือการสอดแทรกอาคารต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างอาคารเดิม ส่วนกระบวนการทางด้านสุนทรียศาสตร์เป็นสิ่งที่นักผังเมืองและนักออกแบบผังเมืองจะต้องให้ความสำคัญด้วย เพราะจะเป็นการสร้างความเชื่อถือต่อการอนุรักษ์

กระบวนการตัดสินใจต่อการเลือกระดับในการอนุรักษ์อาคารทางประวัติศาสตร์อาจใช้การพิจารณาจากประเด็นและองค์ประกอบ ข้อดี ข้อเสียต่าง ๆ ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2. 1 แสดงระดับการสอดแทรก/การต่อเติมในอาคารอนุรักษ์

การเลือกรูปแบบการออกแบบ	ลักษณะเฉพาะ	บริบททางสิ่งแวดล้อม	ข้อสังเกต
การเก็บรูปแบบด้านหน้าไว้ทั้งหมด	คงองค์ประกอบอาคารเดิมทั้งหมด และอาคารใหม่ก็ต้องเหมือนอาคารเดิม	อาคารที่มีด้านหน้าที่สำคัญและแสดงถึงลักษณะของพื้นที่อย่างโดดเด่น	เป็นวิธีที่ทำให้พื้นที่มีคุณค่ามากที่สุด และยังคงลักษณะด้านหน้าอาคารที่เหลือไว้ แต่อาจมีการต่อต้านจากผู้ที่นิยมของใหม่
การเลียนแบบอาคารข้างๆ	ไม่ทำให้เกิดที่ว่าง เป็นการซ่อมแซมอาคารโดยการเลียนแบบวัสดุ ระยะร่น ความสูงของอาคารที่ติดกัน	เป็นที่นิยมเพราะทำให้เมืองมีองค์ประกอบเหมือน ๆ กัน	ใช้งบประมาณสูง วัสดุและช่างฝีมือหายาก ต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียด
การเปลี่ยนองค์ประกอบบางอย่าง	นักวางแผนควรคำนึงถึง จำนวนอาคาร แผนผัง ขนาด ความสูง เส้นขอบฟ้า สัดส่วนอาคาร แนวอาคาร ช่องอาคาร วัสดุในการออกแบบอาคาร	รูปแบบอาคารควรมีความสัมพันธ์กับลักษณะของอาคารที่อยู่บนถนนเส้นเดียวกัน	เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและสามารถป้องกันอาคารได้ แต่อาจเกิดความแปลกแยก ขึ้นอยู่กับการออกแบบของสถาปนิก
การอนุโลมให้เปลี่ยนได้บ้างส่วน	ควรที่จะพิจารณาถึงผลกระทบทั้งหมดเช่น ความสมดุล สัดส่วนอาคาร ผนัง สี	การออกแบบควรพิจารณาถึงคุณภาพอาคารและความหลากหลายของอาคารข้างเคียง	หากการเกิดความจำเจอาควรการออกแบบเพื่อลดความซ้ำซาก เช่นการเลียนแบบหลังคาชั้นล่างให้ชันกว่า หรือการติดกระจก
การปรับการใช้สอย	เป็นการปรับรูปแบบให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมและประโยชน์การใช้สอย	เป็นการผสมผสานการใช้สอยกับลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อดีคือเป็นการปรับตัวให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม ข้อเสียคือ เป็นการหลอกลวงจากสิ่งใหม่ที่เข้ามา
การสร้างใหม่	เป็นการแสดงออกทางเทคนิค และการใช้งานสมัยใหม่	เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ เกิดการอ้างสิทธิ์ ในการเปลี่ยนแปลง	ควรจะให้เกิดความถูกต้อง มีการสนับสนุนอย่างโปร่งใส ถ้าการออกแบบไม่ดีอาจเกิดผลกระทบ และมีการรุกรานมากขึ้น

ที่มา : Clara Greed & Marion Roberts. 1998 . **Introducing Urban Design : Interventions and Responses.** Singapore : Longman Publishers.

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับเทคนิค SWOT

2.3.1 เทคนิค SWOT Analysis

ก. ที่มาและความหมายของ SWOT

เกิดจากความคิดของ Selznick (1957) ซึ่งในขั้นแรกไม่ได้เรียกว่า SWOT แต่ให้แนวคิดในการพิจารณาปัจจัยภายในองค์กรร่วมกับปัจจัยภายนอกนี่จึงเป็นที่มาให้นักวิชาการที่ มหาวิทยาลัยฮาร์วารด์ นำไปคิดต่อ และพัฒนาจนกลายมาเป็น SWOT Analysis ในยุคหลังปฏิวัติอุตสาหกรรม การบริหารองค์กรยังมองแต่เฉพาะปัจจัยภายใน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ก็ไม่เคยถามถึงความต้องการของผู้บริโภค การผลิตที่มุ่งเน้นในเชิงเศรษฐศาสตร์ การตั้งราคาก็ดูจากต้นทุนและกำไรที่ต้องการ ไม่ได้พิจารณาตลาด/คู่แข่ง/ผู้บริโภค ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยภายนอก เช่น คู่แข่ง ลูกค้า เทคโนโลยี และสังคม Selznick (1957) แนะนำว่า ผู้นำ ที่จะนำให้องค์กรอยู่รอดปลอดภัยในระยะยาวจะต้องมีการพิจารณาปัจจัยทางด้านสังคม และจะต้องตอบสนองความต้องการของสังคมทั้งสังคมภายในและสังคมภายนอกองค์กร ดังนั้นผู้บริหารองค์กรจึงควรพิจารณาปัจจัยภายในควบคู่ไปกับปัจจัยภายนอกในการตัดสินใจและการบริหารงานขององค์กร SWOT

SWOT Analysis เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการบริหารองค์กร ที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันขององค์กร เพื่อให้เข้าใจถึงตัวแปรหลักที่เป็นจุดอ่อน และจุดแข็งทั้งภายใน และภายนอกองค์กร SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths (จุดแข็ง) Weaknesses (จุดอ่อน) คือการวิเคราะห์ภายในองค์กร และ Opportunities (โอกาส) และ Threats (อุปสรรค) คือการวิเคราะห์ภายนอกองค์กร โดย SWOT Analysis จัดอยู่ในการจัดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ จะมีการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ผู้วางนโยบายจะดำเนินการไตร่ตรองถึงตัวแปรหลักต่าง ๆ ที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็งทั้งภายในและภายนอกองค์กรโดยละเอียด และจะนำตัวแปรหลักมาพิจารณาหาความเหมาะสมในการจัดวางสถานะขององค์กรให้เหมาะสมเพื่อกำหนดทิศทางของกิจกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำนิยามและการจัดวางกรอบเป้าหมายการบริหารองค์กร วิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ (เทคโนโลยีการจัดการ. 2545 : 140)

โดยกรอบการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis มีวิธีการในการวิเคราะห์ดังนี้ (Boseman 1986 : 21-22)

ทำการประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรโดย Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์เชิงบวก ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงการดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี อันได้แก่ ทรัพยากร ทักษะ หรือความได้เปรียบที่สัมพันธ์กับความต้องการด้านการตลาดของธุรกิจบริการ หรือลักษณะการบริการ จุดแข็งยังเป็นความแตกต่างเชิงความสามารถต่อการเปรียบเทียบ ความได้เปรียบเชิงธุรกิจในด้านการตลาด เช่น แหล่งเงินทุน ภาพลักษณ์ การเป็นผู้นำด้านการตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้จัดหาเป็นต้น

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์การที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงการดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี เป็นข้อจำกัดหรือความบกพร่องในแหล่งทรัพยากร ทักษะการฝึกฝน และมีประสิทธิภาพส่งผลในการขัดขวางเช่น ระบบสาธารณูปโภค แหล่งเงินทุน ความสามารถในการจัดการ ทักษะด้านการตลาด และภาพพจน์ของสินค้าซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนได้

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

และ Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

ข. การวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

- การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกองค์กร เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกองค์กร แต่เข้ามามีบทบาทหรือมีผลกระทบต่อองค์กรจนเป็นผลให้การดำเนินการขององค์กรจำต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว สภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึงสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีซึ่งนับวันจะเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานเพิ่มขึ้น

- **สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ** โดยพิจารณาดูว่าสภาวะเศรษฐกิจโดยรวมจะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กรได้มากน้อยเพียงใด ดำเนินการคาดการณ์สภาวะเศรษฐกิจในอนาคตว่าจะก่อให้เกิดโอกาสหรือข้อจำกัดในการทำธุรกิจขององค์กรได้อย่างไรหรือไม่ โดยพิจารณาตัวแปรทางเศรษฐกิจ คือ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ รายได้ประชากร อัตราค่าแรง และงบประมาณของรัฐด้านการลงทุน รวมถึงค่าใช้จ่าย

- **สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม** เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรทางสังคม ซึ่งได้แก่ ขนาดชุมชน อายุ เพศ จำนวนและอัตราการเจริญเติบโตของประชากรในสังคม ขนาดของครอบครัว จำนวนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การกระจายอายุ ระดับการศึกษาและการฝึกอบรม คุณภาพชีวิตที่มีผลต่อโอกาสและอุปสรรค และส่งผลต่อการดำเนินการขององค์กร หากองค์กรไม่เปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติแล้วประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานอาจจะไม่คุ้มทุนที่ลงทุนได้

- **สภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองและกฎหมาย** ซึ่งได้แก่ สถานการณ์และแนวนโยบายทางด้านการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร กฎหมายสิ่งแวดล้อม นโยบายจากทางด้านการเมือง เพราะจะเห็นได้ว่าในสังคมใดก็ตามที่มีสภาวการณ์ทางด้านการเมืองที่มั่นคง และมีนโยบายที่ดีย่อมจะทำให้องค์กรบังเกิดความมั่นใจในการดำเนินการ

- **สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี** เช่น การใช้ระบบสื่อสารอินเตอร์เนต หรือเว็บไซต์มาช่วยงานด้านการตลาด เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์องค์กร หรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยพิจารณาจากตัวแปรคือความก้าวหน้าด้านการสื่อสาร การวิจัยและพัฒนา

- การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในองค์กร เป็นการประเมินศักยภาพของการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งในอดีต และปัจจุบันว่าประสบผลสัมฤทธิ์มีปัญหาอุปสรรค หรือข้อจำกัดอะไรบ้าง เป็นการวิเคราะห์ภายในองค์กรว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอะไรบ้าง สำหรับใช้ประกอบการพิจารณากำหนดทางเลือกในการปฏิบัติในระยะต่อไปได้ดีขึ้น หรือตรวจสอบสภาวะเสี่ยง การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในองค์กรโดยทั่วไปจะพิจารณาในองค์ประกอบดังนี้

การวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนหรือจุดแข็งขององค์กรจากตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ Strategy คือ กลยุทธ์ที่จะสร้างข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่งขัน Structure คือ โครงสร้างองค์กรการมอบหมายงาน และการจัดแบ่งภาระหน้าที่งาน System คือระบบงานต่าง ๆ ภายในองค์กร Style คือ สไตล์การบริหารงานในองค์กร Staff คือ ขีดความสามารถของพนักงานในองค์กร Shared Value คือ ค่านิยมร่วมกันของคนในองค์กร Skill คือ ทักษะขององค์กรและคนในองค์กร McKinsey

- **ดำเนินการประเมินทรัพยากรขององค์กร** ประกอบด้วย ทรัพยากรที่มีตัวตน ได้แก่ สินทรัพย์ต่าง ๆ และทรัพยากรที่ไม่มีตัวตน ได้แก่ ทักษะ ชื่อเสียง ความรู้ ประสบการณ์ ลิขสิทธิ์ ขีดความสามารถขององค์กร โดยการประเมินดูว่าทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นทรัพยากรที่สามารถตอบสนองความต้องการ และนำไปพัฒนาได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้หรือไม่ เป็นทรัพยากรที่ขาดแคลนหาได้ยาก

ค. กรอบการวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ขององค์กรจะต้องมีการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นหลัก ในการวิเคราะห์ การกำหนดประเด็นหลักหรือขอบเขตจะทำให้การวิเคราะห์ด้วย SWOT ประสบความสำเร็จถูกต้องดียิ่งขึ้น (Piercy and Giles. 1989:6)

กรอบการวิเคราะห์ SWOT หรือประเด็นในการวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรหรือชุมชนนั้นๆ McMillan ได้เสนอประเด็นหรือกรอบสำหรับการวิเคราะห์องค์กรธุรกิจเอกชนไว้ 5 ประเด็นคือ (McMillan. 1986 : 76)

1. เอกลักษณ์ขององค์กร
2. ขอบเขตปัจจุบันของธุรกิจ
3. แนวโน้มสภาพแวดล้อมที่จะเป็น โอกาสและอุปสรรค
4. โครงสร้างธุรกิจ
5. รูปแบบการเติบโตทางธุรกิจที่องค์กรคาดหวังไว้

Goodstein เสนอว่าในการวิเคราะห์ควรมีประเด็นที่ควรคำนึงถึงสำหรับการวิเคราะห์องค์กรด้วย SWOT 5 ประเด็นสำหรับการวิเคราะห์คือ (Goodstein et.al. 1993 : 227)

1. ความสำเร็จของแต่ละประเภทขององค์กรและทรัพยากรขององค์กรที่ยังไม่ถูกใช้ซึ่งอาจจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กรซึ่งหมายถึงการทบทวนถึงสถานะของแต่ละองค์กรในปัจจุบัน

2. ระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร

3. กลยุทธ์ขององค์กรโดยเฉพาะระดับของความคิดริเริ่ม สถานะของการเผชิญกับความเสี่ยงและการขับเคี่ยวและการแข่งขัน

4. โครงสร้างและระบบการบริหารขององค์กรที่มีผลต่อการเอื้ออำนวยในการปฏิบัติแผนกลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมาย

5. วัฒนธรรมองค์กรและวิถีการทำธุรกิจ

ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ รูปแบบการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของแต่ละองค์กรสำหรับการดำเนินธุรกิจแล้วยังรวมถึง สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน,สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน,สภาพแวดล้อมทั่วไป,และสภาพแวดล้อมเฉพาะขององค์กร (Goodstien. 1993 : 247) ปัจจัยภายนอกดังกล่าวคือประเด็นทั้ง 9 คือ การเมือง, เศรษฐกิจ, ประชากร, นิเวศวิทยา, การแข่งขัน, กฎหมาย, ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ, สังคม, และเทคโนโลยี ขององค์กร (Edwards. 1994 : 40)

นอกจากนี้แล้วในการวิเคราะห์ SWOT ยังต้องมีข้อควรคำนึงถึง 4 ประการคือ (Boseman et al., 198 : 22)

1. องค์กรจะต้องกำหนดก่อนว่า องค์กรต้องการที่จะทำอะไร

2. การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคต้องกระทำในช่วงเวลาขณะนั้น

3. องค์กรต้องกำหนดปัจจัยหลัก (key success factors) ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ถูกต้อง

4. องค์กรต้องประเมินความสามารถของตนให้ถูกต้อง

เมื่อได้กระทำการวิเคราะห์ SWOT แล้วบางครั้งองค์กรอาจเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการพิสูจน์แยกแยะ จุดแข็งและจุดอ่อน (Goodstein et. al. 1993 : 227-246) ดังนี้

1. การระบุจุดอ่อนต้องกระทำอย่างซื่อสัตย์และบางครั้งจุดอ่อนเป็นจุดอ่อนเฉพาะของบุคคล

2. การจัดการกับกลไกการป้องกันตนเองต้องกระทำอย่างรอบคอบ

3. แนวโน้มการขยายจุดแข็งที่เกินความเป็นจริง

4. ความใกล้ชิดกับสถานการณ์ทำให้มองสถานการณ์ขององค์กรไม่ชัดเจน

5. การกำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลต้องระบุให้ชัดเจน

6. ข้อมูลที่ไม่เพียงพอ และข้อมูลสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เบี่ยงเบน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกอาจเป็นอุปสรรคหรือโอกาสก็ได้

2.4 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

การวิเคราะห์คุณค่าของ **ผู้มีส่วนได้เสีย** (Stakeholders) ซึ่งหมายถึง ผู้มีสิทธิเรียกร้อง มีอิทธิพลต่อกระบวนการวางแผน เป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลทั้งภายใน และภายนอกองค์กร องค์กรเอกชน และฝ่ายรัฐบาล โดยผู้วางแผนจะต้องค้นหา ผู้มีส่วนได้เสีย ที่แท้จริงของขององค์กรว่า ใครหรือองค์กร ใดมีความสำคัญมากที่สุด หน้าที่ของผู้มีส่วนได้เสีย คืออะไร ใครหรือกลุ่มใดเป็นทรัพยากรของกลุ่ม สถานะในกลุ่มเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ ความเป็นอิสระในการปฏิบัติ (Applied Strategic)

ในการวิเคราะห์ ผู้มีส่วนได้เสีย จำเป็นที่จะต้องอนุมานว่าความแตกต่างของ ทั้งสถานะบุคลิกส่วนตัว อิสระในการทำงาน ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำ ล้วนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางและเป้าหมายขององค์กรหรือชุมชน ซึ่งบางครั้ง ผู้มีส่วนได้เสีย ก็ไม่ใช่ผู้นำของกลุ่มหรือผู้มีอิทธิพลแต่หมายถึง สมาชิกในกลุ่ม บุคคลภายนอก ที่มีผลประโยชน์และมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือองค์กรนั้น ผู้มีส่วนได้เสีย จะเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติขององค์กรของตนเองได้ดีที่สุด และสามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้ บางทีบทบาทของ ผู้มีส่วนได้เสีย นั้นก็อาจเป็นปัจจัยภายในขององค์กรที่ต้องทำการพิจารณา

ดังนั้นการพิจารณากลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสีย มีความสำคัญเพราะ ผู้มีส่วนได้เสีย ที่ต่างกันก็ส่งผลต่อการวางแผนในส่วนที่แตกต่างกันไป ผู้มีส่วนได้เสีย บางกลุ่มอาจมีส่วนในการพัฒนาการวางแผนขององค์กรได้ดี ซึ่งจำเป็นที่เราจะต้องทำการพิจารณาคุณค่าของ ผู้มีส่วนได้เสีย เพราะการวางแผนในเชิงกลยุทธ์นั้นเป็นการวางแผนเชิงลึกซึ่งมีส่วนประกอบและผู้เกี่ยวข้องอย่างมาก จึงควรทำการตรวจสอบเปรียบเทียบกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสีย

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิค SWOT ในการวิเคราะห์องค์กร

2.5.1 SWOT กับการวิเคราะห์องค์กรระดับท้องถิ่น นันทิยา (นันทิยา หุตานุวัตร : 2533) ได้ใช้SWOT ในการวางแผนขององค์กรธุรกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ โรงสีข้าวชุมชนชมรมรักษ์ธรรมชาติ จังหวัดยโสธร เป็นการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาข้าว สภาพวิถีชีวิตของชุมชนชนบทที่เอื้ออำนวยให้ชาวบ้านมีโอกาสในการพบปะและช่วยเหลือกันจึงได้รวมตัวกันดำเนินกิจกรรม ซึ่งชาวบ้านได้เริ่มกันตั้งกองทุนร้านค้าดำเนินการบริหารต่อเนื่องมาเป็นกองทุนหมู่บ้านในปัจจุบัน และเริ่มพัฒนาแตกตัวขยายเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น การทำนาผสมผสานการอนุรักษ์ป่าชุมชน ก่อตั้งศูนย์สุขภาพ นับว่าเป็นกลุ่มชาวบ้านที่ผ่านการคิด การวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม และที่สำคัญคือมีการสร้างเครือข่ายบุคคลที่มีความสำคัญ ปี 2533 ชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจในเรื่องเกษตรธรรมชาติจึงมีการรวมตัวเป็นชมรมเพื่อนธรรมชาติ ทำหน้าที่ส่งเสริมการทำนาแบบธรรมชาติ การผลิตและจัดจำหน่ายข้าวสารปลอดพิษ-สารเคมี ในการวิเคราะห์องค์กรของโรงสีข้าว

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ชุมชนชมรมรักษ์ธรรมชาติ ได้ทำการวิเคราะห์สภาพของโรงสี ใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยผู้ที่ให้ข้อมูลคือ กลุ่มผู้นำ สมาชิก และนักพัฒนาเอกชน เนื่องจากการสำรวจนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2 ชนิด จึงแยกการวิเคราะห์เป็น 2 ชุดข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทำการประมวลและหาค่าสถิติ ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบแนวทางสัมภาษณ์ทำการประมวลสรุปแล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาวิเคราะห์โดยใช้คำถามนำ และผลที่ได้จาการวิเคราะห์นำไปเป็นข้อมูลในการประชุมปฏิบัติการ SWOT

การประชุมปฏิบัติการ SWOT ของโรงสีข้าวชุมชนรักษ์ธรรมชาติ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ

1. การวิเคราะห์ประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) ทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน จุดอ่อนและจุดแข็ง จาก 4 หมวด เช่น การบริหารบุคคล การเงิน การผลิต และการตลาด ว่างานอะไรบ้างที่กลุ่มยังทำไม่ดี และงานอะไรบ้างที่กลุ่มทำได้ดี การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โอกาสและอุปสรรค เช่นการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและอื่น ๆว่าการเปลี่ยนแปลงใดเป็นประโยชน์หรืออุปสรรคต่อกลุ่ม โดยมีการให้เป็นค่าคะแนน

2. การสร้างกลยุทธ์ทางเลือก (strategic options) เป็นการทบทวน ปรับภารกิจและวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้น และนำไปสร้างกลยุทธ์ทางเลือกในขอบเขตจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มมาสร้างกลยุทธ์ทางเลือก จุดแข็งของกลุ่มพบว่า ผู้นำมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบและเป็นกันเอง จุดอ่อน ที่พบ คือ ขาดผู้นำระดับกลางที่จะตอบสนองการขยายงานและกรณีฉุกเฉิน ค่าตอบแทนต่ำทำให้หาคนเก่งมาทำงานยาก โอกาส วัฒนธรรมหมู่บ้านและการทำบุญตามประเพณีเอื้ออำนวยให้เกิดการทำงานเป็นกลุ่ม อุปสรรค การหาเงินทุนหมุนเวียนยากขึ้น เนื่องจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

3. การปรับปรุงและประเมินกลยุทธ์ทางเลือก (strategic evaluation) เป็นการเพิ่มขยายความคิดและมีมุมมองที่กว้างขวางขึ้นในการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจอุตสาหกรรมข้าว โดยการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาเข้าสู่การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นต่อกลุ่ม ให้ผู้เข้าร่วมทบทวนและกระตุ้นต่อกลยุทธ์ทางเลือกที่สร้างแล้วและคิดกลยุทธ์เพิ่มเติมโดยใช้ SWOT matrix ประกอบการพิจารณาตรวจสอบทางเลือกกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ หรือกลยุทธ์เหล่านี้จะนำไปปฏิบัติแล้วทำให้กลุ่มสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และทำการประเมินทางเลือกกลยุทธ์ ถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับ

ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ โดยกระบวนการ SWOT Analysis ได้กำหนดกลยุทธ์ต่อการดำเนินกิจการโรงสีข้าวชุมชน คือ **กลยุทธ์การพัฒนาองค์กร** ต่อระบบบุคคลและเงินทุน โดยการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วมในการปรึกษาตัดสินใจในการดำเนินกิจการต่าง ๆ และ

61018

พัฒนากำลังคนสำหรับการขยายงาน ขยายกิจการโรงสี พัฒนาระบบการเงิน-บัญชีรวมถึงการระดมทุนจากภายนอก

การพัฒนากลยุทธ์การผลิต โดยการรักษาคุณภาพมาตรฐานของข้าวสารให้คงที่และพัฒนาให้ดีขึ้น พัฒนาและควบคุมคุณภาพข้าวปลอดสารพิษและสารเคมี เพิ่มปริมาณการรับซื้อข้าวเปลือก

ส่วนกลยุทธ์การตลาด มุ่งไปที่การสร้างความสัมพันธ์และการผนึกกำลังของเครือข่ายกลุ่มเกษตรในการช่วยเหลืองานด้านการตลาดและการเป็นพันธมิตรคู่ค้า รวมถึงการสร้างความชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์ด้านแหล่งค้าขายข้าวกล้อง ข้าวปลอดสารพิษ ข้าวปลอดสารเคมี

2.5.2 SWOT กับการประเมินทางเลือกในกระบวนการวางผังเมือง สุภาพร แก้วก่า (Supapom Kaewko : 1996) ได้ทำการศึกษาเรื่องวิธีการวางแผนกลยุทธ์ในกระบวนการวางผังเมือง กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงตอนใต้ ไทย-ลาว (A Strategic Planing Approach to Decision Making in Urban Planning: A study of The Southern Thai-Lao Mekong River Bridge Project. Mukdahan Province, Northeast of Thailand) ซึ่งเป็นโครงการของธนาคารแห่งเอเชีย (ADB) ที่ต้องการจะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง บริเวณจังหวัดมุกดาหารเชื่อมกับแขวงสะวันนาเขต มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้เพื่อดึงดูดให้มีการลงทุนในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของสะพานทั้ง 2 ฝั่งและเพื่อให้เกิดการพัฒนาของประเทศต่างๆ ที่อยู่ริมแม่น้ำโขง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการเลือกตำแหน่งการก่อสร้างสะพานให้เกิดความเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้นำวิธีการวางแผนกลยุทธ์เข้ามาใช้ในการเลือกที่ตั้งสะพาน มีกลุ่มผลประโยชน์ทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะวันนาเขต ซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตำแน่งที่ตั้งที่เหมาะสมของสะพานเพื่อต่อการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือเพื่อศึกษาถึงแนวโน้มและกลยุทธ์ของการวางแผนการพัฒนาในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงข้อตกลงในโครงการก่อสร้างสะพานระหว่างประเทศไทยกับแขวงสะวันนาเขต ซึ่งการศึกษานี้ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ตำแหน่งที่ตั้งสะพานทีเกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผน 2 วิธีคือ 1. การวิเคราะห์กลุ่มผลประโยชน์ (Stakeholders Analysis) โดยทำการศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อใช้อ้างถึงตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมของสะพานโดยในขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้นำ SWOT มาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์หาตำแหน่งที่ตั้งสะพานพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผลประโยชน์ และจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในคือ จุดแข็งและจุดอ่อน ปัจจัยภายนอกคือโอกาสและอุปสรรค ตามกระบวนการวางแผนที่ผู้วิจัยได้อ้างจาก Bryson. 1988 and Villenuve,1995 : 51-52

2. เทคนิค STRAD2 เป็นวิธีการที่ใช้คอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกตำแหน่งที่ตั้งสะพานด้วยโดยทำการประมวลข้อมูลต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผลประโยชน์และการจำลองตำแหน่งที่ตั้งสะพานที่เหมาะสม

2.5.3 SWOT กับการวิเคราะห์องค์กรภาคเอกชน กรณีศึกษาของ American Productivity and Quality Center (APQC) www.TQA.or.th ที่กล่าวถึงกระบวนการ Strategic Planning ของบริษัท Austin Energy ซึ่งให้บริการด้านสาธารณูปโภคในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีลูกค้าที่เป็นประชาชนทั่วไปประมาณ 300,000 ครัวเรือน รวมทั้งกิจการบริษัทกว่า 50,000 แห่ง ได้ออกแบบกระบวนการวางแผนกลยุทธ์รูปแบบใหม่โดย "ทำให้มันดูง่าย ทุกคนสามารถเข้าใจได้ และให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้มี 5 ขั้นตอนหลักๆ ในการสร้างแผนกลยุทธ์ของบริษัท โดยจะแบ่งผู้จัดการและพนักงานบริหารจากฝ่ายต่างๆ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามฝ่ายงานแต่ละกลุ่มจะทำ workshop เพื่อวิเคราะห์ SWOT Analysis ของบริษัทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตัวเอง

2.5.4 SWOT กับการวางผังเมืองและการปรับปรุงเมือง ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางด้านผังสิ่งแวดล้อม ด้านกายภาพ ด้านสุนทรียภาพ ประเด็นทางด้านประชากรลักษณะสังคม เศรษฐกิจ สภาพมลพิษของเมือง แล้วนำมาเป็นหัวข้อในการวิเคราะห์เพื่อของพื้นที่ ด้วยวิธี Problem Matrix ทำการเรียงลำดับหัวข้อที่ต้องการศึกษา แล้วทำการสรุปว่าประเด็นใดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพมาก ต่อจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อหาศักยภาพต่อการกำหนดทิศทางการวางแผนและพัฒนา

ตัวอย่างการใช้ SWOT Analysis ณ เมือง Lace Market ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางด้านอุตสาหกรรม มีโกดังเก็บสินค้าขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากในช่วง ศตวรรษที่ 19 นอกจากนี้ยังมีอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบยุโรปที่โดดเด่น ในช่วงศตวรรษที่ 20 Lace Market เริ่มเสื่อมถอยลง อาคารหลายแห่งเริ่มแบ่งเป็นห้องย่อย ๆ เพื่อการค้าขายเสื้อผ้าเล็กๆ น้อย ๆ มีการให้เช่าอาคารเพื่อทำการค้า ทำให้เป็นปัญหาต่อการดูแลรักษาอาคารโดยรวม หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการวางแนวคิดด้านการวางผัง เพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาให้พื้นที่กลับมารุ่งเรืองอีกครั้งโดย เทศบาลเมืองและ หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม และโบราณคดีของประเทศอังกฤษ มีการปรับปรุงอาคารมากกว่า 150 การวางผังสภาพภูมิทัศน์โดยเน้นที่การเก็บรักษากิจกรรมเดิมที่มีอยู่ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งทอ และให้ประชากรในชุมชนที่มีอยู่กว่า 500 คน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ โดยทำการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่แสดงถึงปัจจัยภายในคือ จุดแข็ง 26 ประเด็น จุดอ่อน 32 ประเด็น ปัจจัยภายนอก คือโอกาส 31 ประเด็น และอุปสรรค 7 ประเด็น

บทที่ 3
ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้เทคนิค SWOT ในการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quanitative) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสำรวจข้อมูลด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ที่แสดงถึงลักษณะเอกลักษณ์ต่าง ๆ ของชุมชน แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รวมถึงทัศนคติของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อพื้นที่ ทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ เพื่อจัดทำแผนหรือนโยบายที่เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่

3.1 การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

ชุมชนตลาดเก้าเป็นชุมชนที่มีอายุเก่าแก่และมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ การค้าและแหล่งพักอาศัย นิคม มุสิกาคามะ (กรมศิลปากร 2537 : 119-122) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นลักษณะของย่านประวัติศาสตร์ ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีอันประกอบด้วยอาคาร และองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ ในย่านประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของเมืองนั้นจะปรากฏอยู่ในเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงจนเหลือเฉพาะพื้นที่ส่วนประศาสตร์ของเมือง โดยส่วนใหญ่จะเป็นย่านใจกลางเมืองซึ่งเป็นย่านธุรกิจหรือการปกครอง อาจเป็นย่านพักอาศัยของเมืองก็ได้ โดยการศึกษาชุมชนเพื่อการอนุรักษ์คุณลักษณะของย่านหรือชุมชนที่มีคุณค่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ควรจะศึกษาลักษณะของเมืองหรือชุมชน รวมถึงวัสดุและองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของชุมชนหรือเมืองอันประกอบไปด้วย

- แบบแผนผังของเมือง
- ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เปิดโล่ง
- ลักษณะอาคารทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งแสดงถึงสัดส่วน ขนาด รูปแบบ วิธีการก่อสร้าง วัสดุ สี และการตกแต่ง
- ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภูมิศาสตร์การตั้งชุมชน
- ลักษณะการใช้งานของเมืองหรือย่านประวัติศาสตร์

จากข้อกำหนดดังกล่าวรวมถึงแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประเด็นที่จะทำการศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์จากการทบทวนวรรรณกรรมและการสำรวจพื้นที่ศึกษาเบื้องต้นโดยแบ่งเป็นปัจจัยภายนอกและปัยจัยภายในดังนี้

- ปัจจัยภายใน

ประเด็นทางด้านกายภาพ คือ

ลักษณะทางโครงสร้างอาคาร คือ วัสดุ จำนวนชั้น สภาพอาคาร ลักษณะกิจกรรม ลักษณะการถือครอง จำนวนในการถือครองห้องแถว รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น สภาพตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ระบบการคมนาคม ความเป็นเอกลักษณ์ของการเป็นตลาดห้องแถวไม้ ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ประเด็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ คือ

ลักษณะและโครงสร้างของประชากรภายในชุมชน อันได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา อายุ สถานภาพภายในครัวเรือน รายได้ ขนาดครัวเรือน ระยะเวลาในการพักอาศัยที่บอกถึงลักษณะสังคมภายในชุมชน ซึ่งมีผลต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์

- ปัจจัยภายนอก

ประเด็นทางด้านการเมืองและนโยบาย คือ

แนวทางในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นโยบายและ แผนพัฒนาต่าง ๆ จากทางเทศบาล ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบต่อการวางแผนจัดการพื้นที่ งบประมาณต่อการบริหารจัดการปรับปรุงพื้นที่ การจัดตั้งกองทุน แผนหรือนโยบายต่อการอนุรักษ์ ทัศนคติความคิดเห็นต่อพื้นที่จากประชากรในชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบอาคารที่เหมาะสม วิธีการในการอนุรักษ์อาคารและสภาพแวดล้อม ความต้องการของประชากรต่อทิศทางการพัฒนาชุมชน

ซึ่งการศึกษาตามประเด็นต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นศักยภาพหรือเป็นข้อจำกัดของชุมชนต่อการวางแผนจัดการด้านการอนุรักษ์

จากข้อกำหนดขององค์ประกอบข้างต้นที่แสดงถึงปัจจัยในการเลือกพื้นที่รวมถึงปัญหาและความจำเป็นในการอนุรักษ์ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ตลาดเก้าห้องจึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่เหมาะสมในการศึกษาเพื่อจัดทำแผนการอนุรักษ์เพราะว่า

1. มีอาณาเขตที่ชัดเจน ภายในชุมชนมีการแบ่งออกเป็น 3 ตลาดย่อย คือ ตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง

2. ลักษณะอาคารแสดงถึงขนาด รูปแบบ วิธีการก่อสร้าง วัสดุ สี และการตกแต่งอย่างเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจนทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงอาคารที่มีการก่อสร้างในสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ลักษณะของอาคารยังสัมพันธ์กับพื้นที่บริเวณใกล้เคียงที่เป็นบ้านไม้ และอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งตลาดเก้าห้องอาจทำการปรับปรุงเพื่อให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ และมีการใช้งานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่บริเวณนี้มาเป็นพื้นที่ศึกษาเพื่อการวิเคราะห์ถึงศักยภาพชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์

โครงสร้างชุมชนตลาดบ้านเก้าห้องมีสภาพที่ตั้งชุมชนอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนรอบล้อมด้วยชุมชนบ้านหมี่ ชุมชนบ้านสูตร และถนนสายสุพรรณ-บางยี่หน อาคารมีรูปแบบเป็นอาคารพัก

อาศัยและค้าขาย มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบจีนปนไทย โครงสร้างอาคารแบบเดิมเป็นไม้ ส่วนอาคาร ปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนเป็นอาคารไม้ผสมคอนกรีต และคอนกรีต อาคารไม้ มีอายุการก่อสร้างมากว่า 100 ปี ครอบคลุมจำนวนห้องแถวไม้ประมาณ 200 คูหา มีจำนวนผู้พักอาศัยในชุมชนประมาณ 333 คน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการ สำมะโน (Census) โดยให้ครัวเรือนเป็นหน่วยการวิจัยในการศึกษานี้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาถึงศักยภาพ ข้อจำกัด และบทบาทของส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการการวางแผนในระดับท้องถิ่น โดยการศึกษาถึงทัศคติความเห็นที่มีต่อพื้นที่ ดังนั้นกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย คือ 1. ผู้นำชุมชน 2. ฝ่ายเอกชนคือเจ้าของตลาดทั้ง 3 แห่ง 3. ฝ่ายการเมืองคือ ปลัดเทศบาลตำบลบางปลาม้า นายกเทศมนตรีเทศบาลบางปลาม้า ซึ่งเป็นผู้ดูแลพื้นที่ศึกษา 4. ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากชุมชนตลาดเก้าห้อง 5. ประชากรที่พักอาศัยในชุมชน จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความเห็นและทัศนคติที่มาจากท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนด้วย SWOT Analysis

ในส่วนที่เป็นผู้พักอาศัยในชุมชน เพศหญิงหรือชายก็ได้ กำหนดให้หัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครัวเรือนเดียวกันเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดอายุว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 16 ปี เพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูลและสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างได้

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ทำการศึกษาข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การออกแบบสอบถามจากประชากรในชุมชนและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับชุมชน การสังเกต และสำรวจสภาพพื้นที่ ตามกระบวนการศึกษาด้วย **SWOT** โดยทำการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้

3.3.1 ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ ใช้วิธีการสำรวจจัดเก็บข้อมูลภาคสนามและการออกแบบสอบถามการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งคำถามได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าของตลาด และประชากรบางส่วน แล้วนำข้อมูลมาออกแบบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็น ต่อสภาพชุมชนทั้งศักยภาพและข้อจำกัด ในด้านต่าง ๆ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของประชาชน และส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ตามรายละเอียดดังนี้

- **กลุ่มประชาชนในชุมชนบ้านเก้าห้อง** สอบถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานะภาพในครัวเรือน ระยะเวลาในการพักอาศัย การครอบครองอาคาร ทัศนคติที่มีต่อสภาพอาคาร คุณค่าของอาคาร ทัศนคติเกี่ยวที่มีต่อชุมชนทาง ด้านคุณค่าของชุมชน ด้านรูปแบบ

อาคารหากมีการปรับปรุงหรือพัฒนา ด้านการเข้าร่วมในการอนุรักษ์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์

- **กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง** สอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับ ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบชุมชน ทัศนคติที่เกี่ยวกับด้านคุณค่าของชุมชน ด้านรูปแบบอาคารหากมีการปรับปรุงหรือพัฒนา ด้านการเข้าร่วมในการอนุรักษ์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์

- **การออกสำรวจ** สังเกต เกี่ยวกับสภาพอาคาร ลักษณะกิจกรรม วัสดุ จำนวนชั้น โครงสร้างโดยรวมของอาคารทั้งหมด

3.3.2 ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสารที่เป็นทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้คือ ตำราทางวิชาการ เอกสาร วิทยานิพนธ์ วารสาร นิตยสาร เวบไซต์ เพื่อให้ทราบถึง แนวคิดด้านการอนุรักษ์ แนวคิดเกี่ยวกับ SWOT จากแหล่งข้อมูลสำคัญคือ

- ห้องสมุดภาควิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ห้องสมุดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเซีย
- อาคารวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ห้องสมุดกองโบราณคดี กรมศิลปากร

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการแจกแจงตังแปรซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและแสดงถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ด้านแผนและนโยบาย ด้านทัศนคติที่มีต่อสภาพพื้นที่ดังตาราง

ตารางที่ 3.1 แสดงลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	ระดับการวัด	วิธีการเก็บข้อมูล		
		การสำรวจ	แบบสอบถาม	การสัมภาษณ์
1. ด้านกายภาพ				
1.1 ลักษณะอาคาร				
-วัสดุ	Nominal	●		
-จำนวนชั้น	Ordinal	●	●	
-สภาพอาคาร	Nominal	●	●	
1.2 ลักษณะกิจกรรม	Nominal	●	●	
1.3 ลักษณะการถือครอง	Nominal		●	
1.4 จำนวนการถือครอง	Interval		●	
2. ด้านเศรษฐกิจและสังคม				
2.1 ลักษณะประชากร				
-เพศ	Nominal		●	●
อายุ	Interval		●	●
การศึกษา	Nominal		●	●
อาชีพ	Nominal		●	●
สถานภาพในครัวเรือน	Nominal		●	●
รายได้	Interval		●	●
ขนาดครัวเรือน	Interval		●	●
ระยะเวลาการพักอาศัย	Interval		●	●
จำนวนเพื่อนบ้านที่รู้จัก	Interval		●	●
3. ทัศนคติเกี่ยวกับพื้นที่ และการอนุรักษ์				
คุณค่าของอาคาร/ชุมชน	Nominal		●	●
รูปแบบอาคารที่เหมาะสม	Nominal		●	●
ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ	Nominal	●	●	●
ที่ตั้ง	Nominal		●	●
งบประมาณ	Nominal		●	●
การจัดตั้งกองทุน	Nominal		●	●
4. นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง				
การปรับปรุงสภาพริมน้ำ	Nominal		●	●
การส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยว	Nominal		●	●

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษาจะนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินพื้นที่ เพื่อทำการสรุปถึงประเด็นและความเหมาะสมในการจัดทำแผนการอนุรักษ์ โดยรายละเอียดและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านจะมีรายละเอียดดังนี้

- **ด้านกายภาพ** ข้อมูลด้านกายภาพจะรวบรวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิซึ่งได้จากการสำรวจเอกาสารแผนและนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การสำรวจด้วยการออกภาคสนามเกี่ยวกับสภาพอาคาร สภาพชุมชน ระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อนำมาพิจารณาถึงข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่

- **ด้านสังคมเศรษฐกิจ** สภาพเศรษฐกิจศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ โดยรวมของประชากรในชุมชน ด้านสังคมศึกษาเกี่ยวกับประวัติการตั้งถิ่นฐาน ประเพณี ความเป็นอยู่ การมีส่วนร่วม ระดับการศึกษา เพื่อแสดงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของประชากรต่อการวางแผน

- ด้านทัศนคติต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงทัศคติของประชากรที่มีต่อพื้นที่ศึกษาที่เกี่ยวกับอาคาร นโยบาย บุคลากร ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในอนุรักษ์และการพัฒนา

3.5 การนำเสนอข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เมื่อทราบถึงลักษณะชุมชนที่ได้

จากการศึกษาแล้ว การสรุปข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์การจะแสดงถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคต่าง ๆ ของชุมชน โดยสุดท้ายจะเป็นการนำเสนอเป็นแนวนโยบายเชิงพื้นที่ โดยอาศัยแนวความคิดจากประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อพื้นที่ศึกษา

บทที่ 4
การศึกษาสภาพพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพของพื้นที่ศึกษาเพื่อให้เห็นถึงสภาพโดยทั่วไปทั้งในภาพรวมของตัวชุมชน รวมถึงประวัติความเป็นมา ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเป็นการรวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิจากเทศบาล และข้อมูลที่พบจากการศึกษาของผู้วิจัยการศึกษาลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นการศึกษาลักษณะประชากร อาชีพ รายได้ การศึกษา

4.1 สภาพทั่วไปและประวัติชุมชนตลาดเก้าห้อง

4.1.1 สภาพทั่วไป

ชุมชนตลาดเก้าห้อง ประกอบด้วยห้องแถวจำนวนประมาณ 200 หลัง อยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลบางปลาม้า มีพื้นที่ครอบคลุมประมาณ 0.2 ตร.กม. โดยมีโดยอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ จรด ชุมชนและวัดบ้านสูตร
- ทิศตะวันออก จรด แม่น้ำท่าจีน
- ทิศใต้ จรด ชุมชนและวัดบ้านหมี่
- ทิศตะวันตก จรด ถนนสุพรรณ-บางยี่หน

โดยชุมชนมีระยะห่างจากอำเภอบางปลาม้าประมาณ 2 กิโลเมตร มีอายุการก่อตั้งมาแล้ว 150 ปี ชาวบ้านในชุมชนนี้ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน และส่วนหนึ่ง เป็นชาวพวน หรือ "ไทยพวน" ที่อพยพมาจากประเทศลาว ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีภาษาและประเพณีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

จากการที่ชุมชนมีลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน จึงมักประสบปัญหาน้ำท่วมขังช่วงฤดูน้ำหลากทุกปี ซึ่งทางเทศบาลได้จัดทำแผนการสร้างแนวเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วมบริเวณริมฝั่งตลาดเก้าห้อง

ลักษณะสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในพื้นที่ ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน และรับจ้างขายแรงงาน โดยในอดีตตลาดเก้าห้องเป็นย่านศูนย์กลางการค้าขายที่มีความเจริญรุ่งเรือง แต่ปัจจุบันการค้าขายซบเซาจึงกลายสภาพเป็นที่พักอาศัย

ปัจจุบันวัฒนธรรมประเพณีที่ยังคงรักษาไว้อย่างเคร่งครัด และดำเนินมาจนปัจจุบันคือวัฒนธรรมของชาวจีน เช่นในเทศกาลตรุษจีน สารทจีน ในชุมชนมีศาลเจ้าที่เป็นที่เคารพนับถือ 3 แห่ง ส่วนประเพณีของชาวไทยพวน คือประเพณีกำฟ้า เป็นการบูชาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล งานจะมีในวันขึ้น 3 ค่ำ และ 7 ค่ำ เดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านจะหยุดทำงาน และเตรียมอาหารนำไปถวายพระกลางคืนจะมีงานเลี้ยงฉลอง และ ประเพณีบุญบั้งไฟ จากความเชื่อเรื่องบั้งไฟเสี่ยงทายให้ฝนตกต้อง

ตามฤดูกาล มีการจัดทำบั้งไฟ แห่แหนไปวัดและยิงบั้งไฟที่วัด งานจะตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (ประมาณเดือนพฤษภาคม) แต่ปัจจุบันมีประเพณีหลายอย่างสูญหายไปแล้วควรได้รับการฟื้นฟู

4.1.2 ประวัติ

ผู้ก่อตั้งชุมชนบ้านเก้าห้องคือ นายบุญรอด เหลียงพานิช เดิมนายบุญรอดได้อาศัยอยู่บนแพทำการค้าขายสินค้าทุกชนิดโดยเฉพาะเครื่องสังฆภัณฑ์ เครื่องมืออุปกรณ์ทำนา และเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งหลาย ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น มีชาวจีนเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนและทำการค้าขายมากขึ้นในชุมชนตลอดริมแม่น้ำท่าจีน นายบุญรอดจึงได้สร้างตลาดบริเวณฝั่งตรงข้ามบ้านเก้าห้องเป็นศูนย์กลางการค้าขายทางน้ำเป็นท่าเรือในการหยุดพักของการเดินทางระหว่างเมือง การขนส่งแลกเปลี่ยนสินค้า เปิดการค้าขายกับบนบกเพิ่มมากขึ้นและนำชื่อบ้านเก้าห้องมาเป็นชื่อชุมชนตลาดเก้าห้องจนถึงปัจจุบัน

เมื่อรัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภายโดยเฉพาะมีการสร้างถนนเข้าไปสู่ชุมชนต่างๆ ตามริมแม่น้ำท่าจีน ตลาดเก้าห้องซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการค้าริมน้ำเริ่มลดความสำคัญลงมาก ศูนย์กลางการค้าขายหรือชุมชนเริ่มเปลี่ยนมาริมถนน วิถีชีวิตของชาวชุมชนและบริเวณใกล้เคียงที่เคยชินกับการค้าขายสัญจรทางเรือมานับสิบปี เริ่มเปลี่ยนมาเป็นทางบกแทน กิจการค้าที่เคยคึกคักผู้คนมากมายก็เริ่มลดน้อยลงมากจนปัจจุบันบริเวณนี้ได้กลายเป็นชุมชนเล็ก ๆ สงบ ๆซึ่งแอบแฝงไว้ด้วยบรรยากาศทางประวัติศาสตร์ในอดีต

แผนที่แสดงที่ตั้งตลาดเก้าห้อง

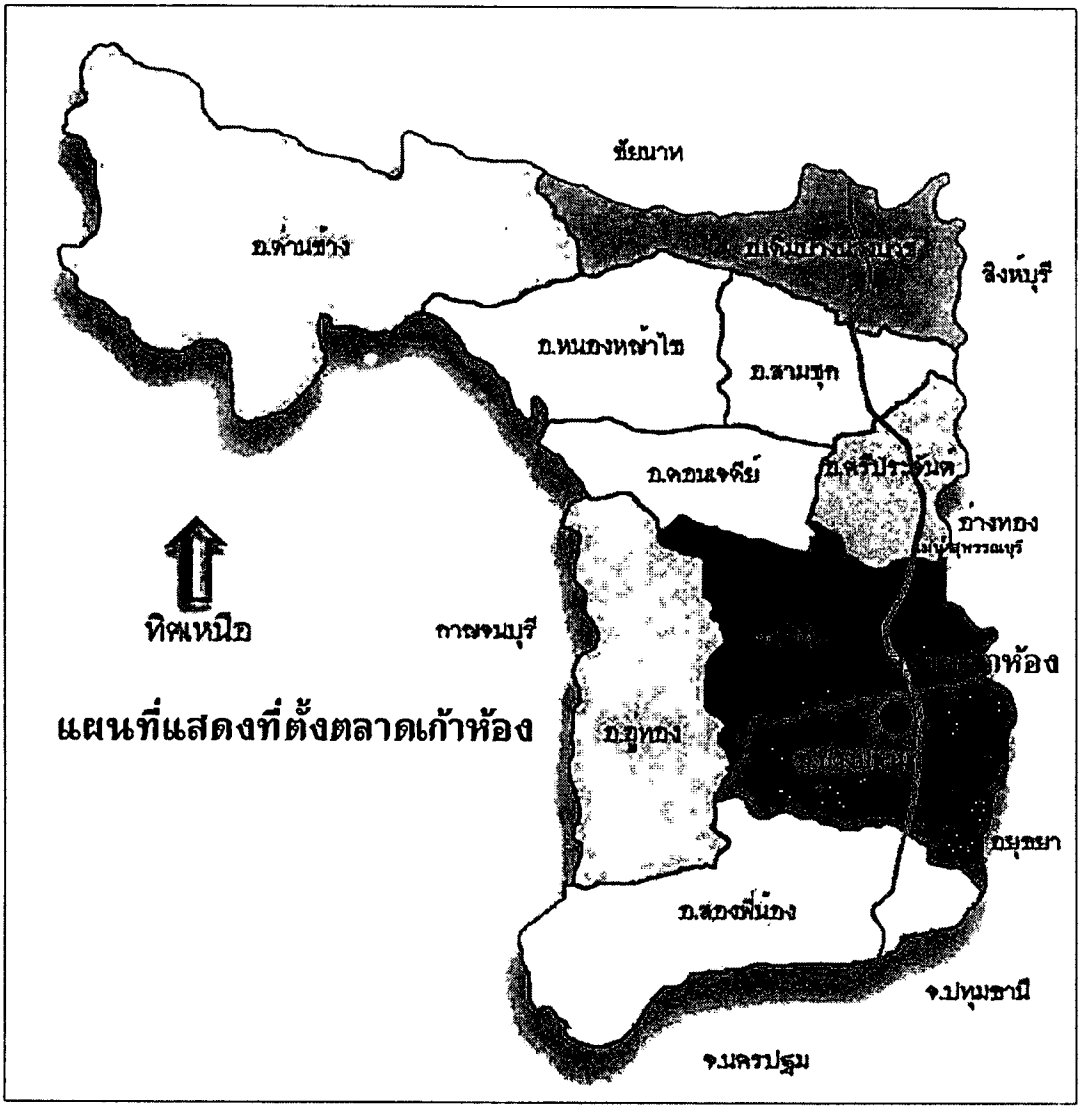

ภาพที่ 4.1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษา

ที่มา : www.suphanburi.go.th

แผนผังตลาดเก้าห้อง

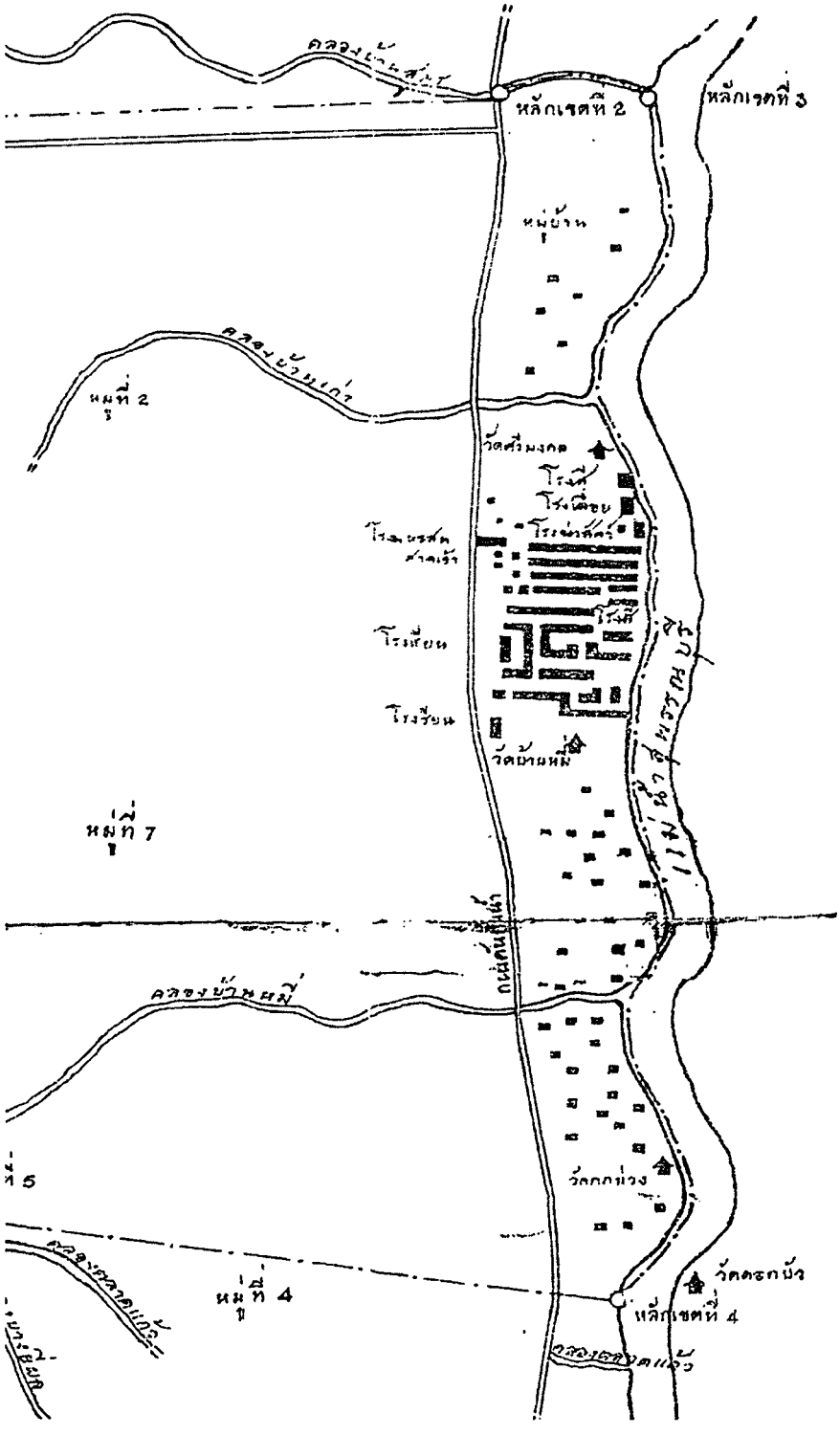

ภาพที่ 4.2 ผังแสดงเขตเทศบาลและชุมชนตลาดเก้าห้อง

ที่มา : เอกสารดำรงวิชาการ

4.2 ลักษณะประชากรและเศรษฐกิจ

4.2.1 ลักษณะประชากรในชุมชนตลาดเก้าห้อง

จากการศึกษาโดยการสำรวจภาคสนามและการแจกแบบสอบถามพบว่าจำนวนห้องแถวของชุมชนตลาดเก้าห้องมีจำนวนทั้งสิ้น 200 คูหา การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เพื่อการพักอาศัยและการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยจากการแจกแบบสอบถามแบบสำมะโนทั้งสิ้นมีจำนวนครัวเรือน 97 ครัวเรือน มักมีการครอบครองการพักอาศัยในตลาดห้องแถวเฉลี่ย 2 คูหาต่อ 1 ครัวเรือน และบางส่วนใช้เป็นโกดังเก็บของ บ้างก็เป็นห้องที่ไม่มีการพักอาศัยจริง มีประชากรในชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 333 คน แบ่งเป็นเพศชาย 150 คน เพศหญิง 183 คน ประชากรในชุมชนมีอายุเฉลี่ย 45 ปี มีอัตราเฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คนต่อ 1 ครัวเรือน อธิบายดังตารางประชากรในชุมชนตามตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงลักษณะประชากรในชุมชน

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	150	45.0
ชาย	183	55.0
อายุ		
ต่ำกว่า 45ปี	239	71.8
สูงกว่า 45 ปีขึ้นไป	94	28.2
การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	19	5.7
ประถม	153	45.9
มัธยมต้น	33	9.9
มัธยมปลายหรืออาชีวะ	74	22.2
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	52	15.6
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.6
อาชีพ		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	43	12.9
ค้าขาย	75	22.5
รับจ้าง	67	20.1
แม่บ้าน	22	6.6
นักเรียน/นักศึกษา	72	21.6
อื่นๆ (ไม่ได้ทำอะไร ,ธุรกิจบริการ,ส่วนตัว)	54	16.2

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้		
1000-5000 บาทต่อเดือน	31	32.0
5001-10000 บาทต่อเดือน	34	35.1
10001-93000 บาท ต่อเดือน	32	33.0
สถานะทางครัวเรือน		
หัวหน้าครอบครัว	95	28.5
แม่บ้าน หรือคู่สมรสหัวหน้าครัวเรือน	62	18.6
บุตร	105	31.5
บิดา มารดาของหัวหน้าครัวเรือนและผู้อาศัย	71	21.3

ที่มา : ข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม ธันวาคม 2545 - มกราคม 2546

โดยเมื่อพิจารณาจากปัจจัยทางลักษณะประชากรคือ เพศ สถานะทางครัวเรือน การศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่ามี เพศชาย 150 คน เพศหญิง 183 คน (คิดเป็นร้อยละ 45 และ 55 ตามลำดับ) มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ต่อครัวเรือน

สถานภาพส่วนใหญ่ของประชากรในชุมชนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน แบ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน 95 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.5) แม่บ้านหรือคู่สมรสหัวหน้าครัวเรือน 62 ร้อยละ (คิดเป็นร้อยละ 18.6) บุตร 105 (คิดเป็นร้อยละ 31.5) และ บิดาหรือ มารดาของหัวหน้าครัวเรือนรวมถึงผู้อาศัยด้วย 71 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.3)

ระดับการศึกษาพบว่ามีประชากรที่ไม่ได้รับการศึกษา 19 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.7) ระดับประถม 153 คน (คิดเป็นร้อยละ 45.9) มัธยมต้น 33 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.9) มัธยมปลายหรืออาชีวะ 74 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.2) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 52 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.6) สูงกว่าปริญญาตรี 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 0.6)

อาชีพของประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ คืออาชีพค้าขายจำนวน 75 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.5) รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษา 72 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.6) อาชีพรับจ้างทั่วไป 67 คน (คิดเป็นร้อยละ 20.1) อาชีพอื่น ๆ เช่น บริการ เกษตรกรรม ไม่ได้ทำอะไรจำนวน 76 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.8) รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ จำนวน 43 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.9)

รายได้ของครัวเรือนในชุมชนอยู่ในระหว่าง 1,000-5,000 บาทต่อเดือนจำนวน 31 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 32.0) โดยส่วนใหญ่จะเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปรวมไปถึงกลุ่มคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพแต่มีลูกหลานที่ไปประกอบอาชีพต่างถิ่นส่งมาให้ รองลงมาคือกลุ่มรายได้ที่ 5,001-10,000 จำนวน 34 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 35.1) ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ประกอบ

อาชีพค้าขายในชุมชน รายได้ระหว่าง 10,001-93,000 บาท ต่อเดือนจำนวน 32 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 33.0) เป็นกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายหรือเจ้าของกิจการ มีคนในครอบครัวรับราชการรวมถึงครัวเรือนที่เป็นเจ้าของตลาด

4.2.2 สภาพเศรษฐกิจ

ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนมีการประกอบอาชีพที่คล้าย ๆ กัน โดยส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายลักษณะการค้าแบบเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค และการบริการ ตอบสนองความต้องการในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง เช่น ร้านขายเครื่องนอน ร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้างและการเกษตร ร้านขายยา ร้านขายเครื่องมือประมง ร้านอาหารตามสั่ง ร้านขายของชำ ร้านเกมส์ ร้านขายแก๊สหุงต้ม ร้านขายเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย ร้านตัดแต่งผมชาย ร้านซ่อมจักรยาน ร้านซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า โรงพิมพ์ ร้านขายส่งน้ำและน้ำแข็ง มีบางส่วนที่ค้าขายอาหารบริเวณหน้าที่ทำการเทศบาล และในตลาดนัดวันอังคารกับวันเสาร์ซึ่งเป็นการขายของบริเวณสนามหญ้าหน้าชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในบริเวณใกล้เคียงและต่างถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านในชุมชนก็จะนำสินค้าออกมาค้าขายกันจำพวกอาหารปรุงสำเร็จรูปและขนมไทยประเภทต่าง ๆ นับเป็นรายได้หนึ่งของชุมชนอาชีพหนึ่งที่สำคัญ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

4.2.3 สภาพโดยทั่วไปของชุมชน

สภาพปัจจุบันของตลาดเก้าห้องเป็นชุมชนริมน้ำที่มีลักษณะเป็นตลาดห้องแถวไม้ ที่แบ่งเป็นจำนวน 3 ตลาด ประกอบด้วย **ตลาดบน ตลาดกลาง และ ตลาดล่าง** โดยลักษณะสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยปนจีน โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นไม้ อาคารในยุคแรกหลังคามุงด้วยกระเบื้อง พื้นภายในเป็นดินเหนียว ซึ่งปัจจุบันหลงเหลือลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเดิมบางส่วนดังนี้

ตลาดบน มีลักษณะเป็นห้องแถวไม้ชั้นเดียวติดพื้น ปลูกเรียงติดกันจำนวน 60 คูหา โครงสร้างเดิมเป็นไม้ พื้นเป็นดินเหนียว ด้านหน้ามีประตูแบบเดิมที่หลงเหลือให้เห็นลักษณะเดิมคือเป็นบานเฟี้ยมแบบถอดประกอบ ด้านบนเป็นช่องลมระบายอากาศ ห้องแถวมีขนาดกว้าง 3.5 เมตร ลึก 8 เมตร ห้องแถวปัจจุบันโครงสร้างอาคารยังคงเป็นไม้ แต่มีส่วนประกอบของคอนกรีต ในส่วนที่เป็น พื้น ผนังอาคาร มีสภาพปานกลางถึงทรุดโทรมและผู้พักอาศัยเป็นผู้เช่า การใช้สอยเป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ มีค้าขายบ้างเล็กน้อยจำพวกของชำ ร้านอาหาร และของใช้เบ็ดเตล็ด นอกจากนี้ส่วนหนึ่งยังถูกใช้เป็นโกดังเก็บของ และแหล่งเตรียมวัตถุดิบเพื่อการทำขนมเปี๊ยะ และขนมจันอับ

ภาพที่ 4.3 แสดงสภาพตลาดไม้ที่ปลูกเรียงแถวเลียบถนน

ตลาดกลาง จำนวนห้อง 80 คูหา ซึ่งมีการก่อสร้างห้องแถวเป็น 2 ลักษณะคือ

1. แบบที่หนึ่ง เป็น ห้องแถวชั้นเดียวสร้างติดกับพื้น โครงสร้างอาคารเป็นไม้ หลังคามุงกระเบื้องว่าว ซึ่งปัจจุบันเหลือเพียง 3 ห้องเนื่องจาก ห้องอื่นได้ทำการเปลี่ยนแปลงวัสดุและมีการดัดแปลงรูปแบบอาคาร เช่น หลังคาไปเป็นสังกะสี การใช้ประโยชน์ของอาคารส่วนใหญ่เพื่อการพักอาศัยและค้าขายเล็ก ๆ น้อยๆ ภายในชุมชน

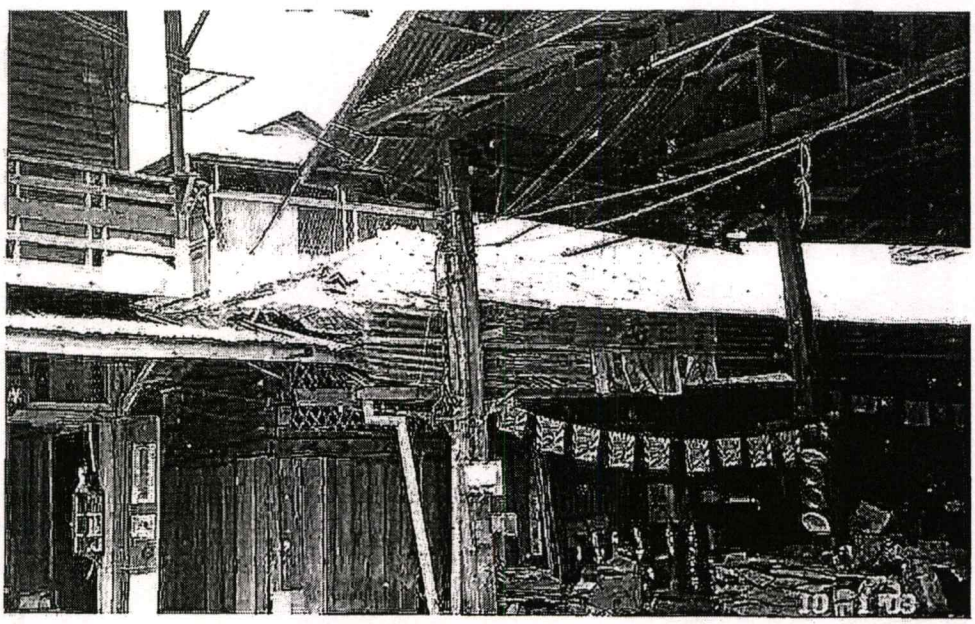

ภาพที่ 4.4 แสดงวัสดุและรูปแบบในการปลูกสร้างเป็นแบบอาคารชั้นเดียว มุงกระเบื้องว่าว

ภาพที่ 4.5 แสดงลักษณะการค้าขายของร้านโชห่วย ภายในชุมชน

2. แบบที่สอง คือห้องแถวที่เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ปลูกเรียงติดกันไปจนถึงท่าน้ำ เป็นตลาดที่มีความสมบูรณ์ทางด้านโครงสร้างและคงรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแบบจีนปนไทยที่เด่นชัดมาก ลักษณะอาคารภายเป็นโครงสร้างไม้ หลังคาสังกะสีมีระเบียงที่ชั้น 2 ชั้นล่างใช้ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการค้าและบริการ ด้านหลังเปิดโล่ง ใช้เป็นที่ตากผ้า ประกอบอาหาร สร้างห้องน้ำ ชั้นบนใช้เพื่อการพักผ่อนและเป็นที่นอน สภาพอาคารที่มีการปลูกติดกันและมีหลังคาเป็นแนวเดียวกัน ทำให้การรับแสงและระบายอากาศไม่สะดวก ดังนั้นบางห้องจึงใช้วิธีการสร้างช่องรับแสงและระบายอากาศ โดยเว้นพื้นเรือนในชั้น 2 ให้แสงจากช่องแสงของหลังคาผ่าน มีผ้าดิบติดรอกเป็นตัวปิด- เปิดช่องระบายอากาศให้แสงและอากาศผ่านได้ นับเป็นการแก้ปัญหาโดยภูมิปัญญาและแนวคิดของช่างพื้นถิ่น เป็นตลาดส่วนที่มีการค้าขายอย่างคึกคักมากในอดีต และปัจจุบันก็ยังคงร่องรอยของร้านค้าขายแบบเดิมอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นร้านค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนเองและบริเวณชุมชนใกล้เคียง

ภาพที่ 4.6 แสดงลักษณะอาคารไม้แบบ 2 ชั้น ในตลาดกลาง

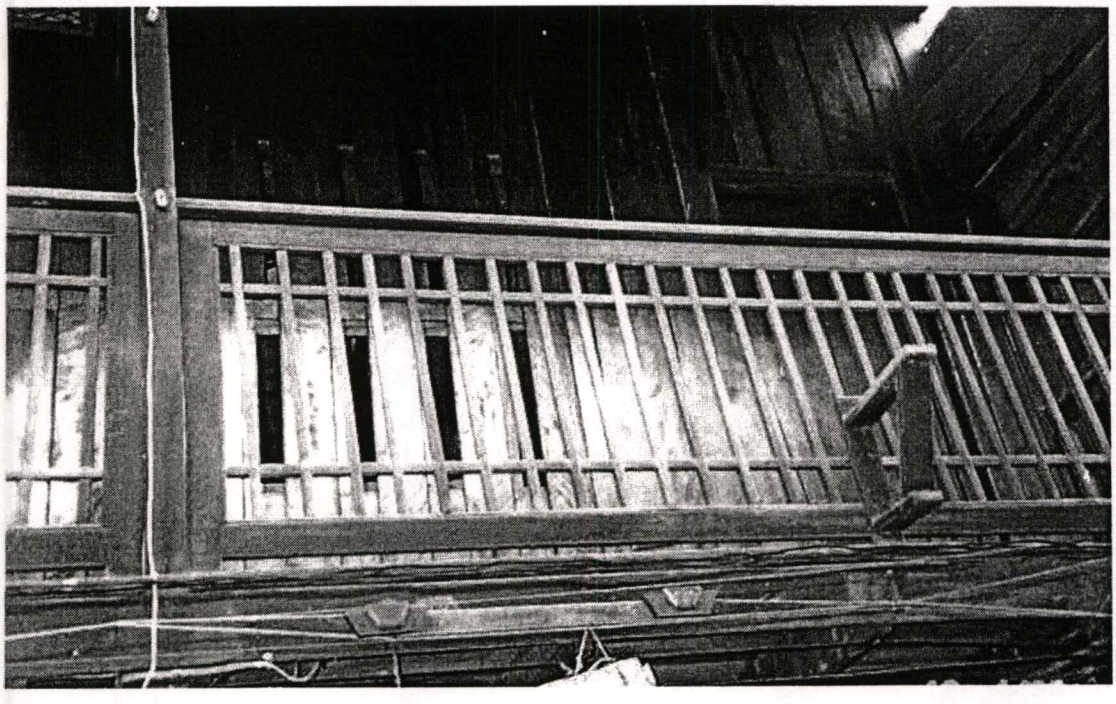

ภาพที่ 4.7 แสดงลักษณะฝีมือช่างพื้นถิ่นในการทำช่องระบายอากาศ

ภาพที่ 4.8 แสดงร้านทำขนมเปียะ และขนมจันอับที่มีการสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง

ตลาดล่าง เป็นตลาดที่มีจำนวนห้องแถวมากที่สุดเป็นตลาดที่มีรูปแบบอาคารเป็นแบบชั้นเดียว เสริมพื้นที่บางส่วนด้านหลังอาคารใต้หลังคาทำให้มีลักษณะเป็นบ้านแบบ ชั้นครึ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการพักผ่อนและเป็นห้องนอน ชั้นล่างเป็นที่ขายของ ด้านหลังเปิดโล่งเหมือนตลาดบน และอาคาร 2 ชั้นที่ลักษณะเหมือนตลาดกลางแต่ไม่ได้มีการสร้างติดกันเป็นแนวยาว มีตลาดสดอยู่ตรงกลางพื้นที่ และมีป้อมปรามโจรซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของชุมชน ซึ่งในอดีตใช้เป็นหอคอยในการตรวจตราดูโจรผู้ร้ายที่จะมาปล้นชุมชน ลักษณะอาคารเดิมส่วนใหญ่เป็นอาคารโครงสร้างไม้ มีบางส่วนที่ก่อสร้างในสมัยหลังเป็นอาคารไม้ผสมคอนกรีต สภาพอาคารแบบชั้นเดียวส่วนใหญ่อยู่ในสภาพปานกลางจนถึงทรุดโทรมจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะอาคารและเริ่มมีการดัดแปลงจากอาคารไม้เป็น มาเป็นอาคารแบบคอนกรีตปนไม้และอาคารคอนกรีตมากกว่าตลาดอื่น

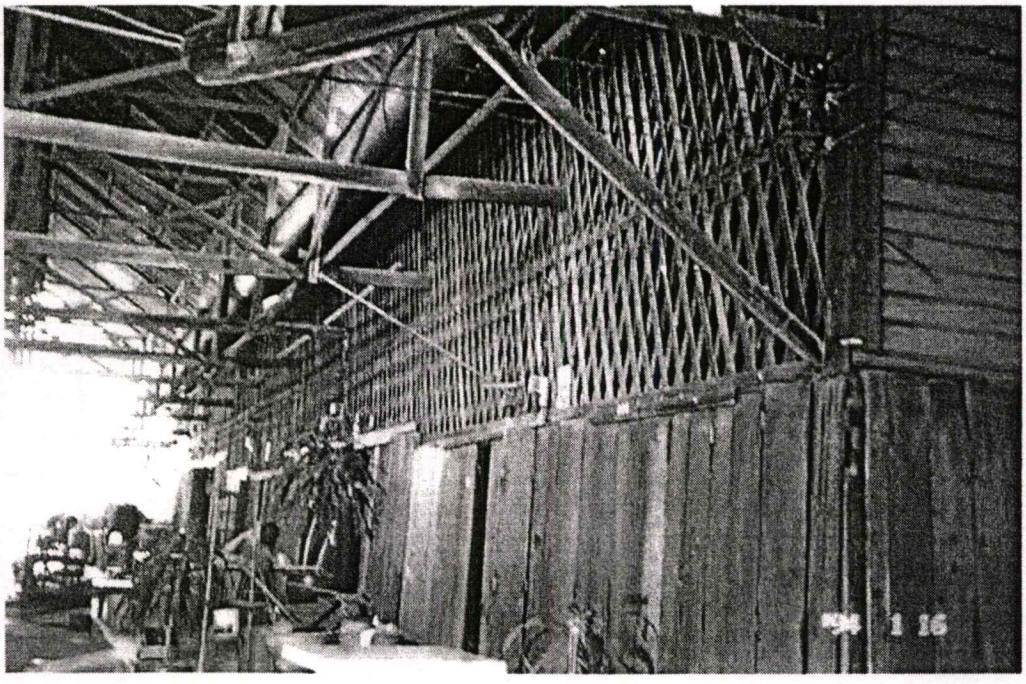

ภาพที่ 4.9 แสดงอาคารไม้แบบเริ่มแรกการก่อสร้างตลาด

ภาพที่ 4.10 แสดงลักษณะอาคารไม้ผสมคอนกรีตแบบ 2 ชั้นในตลาดล่าง

ภาพที่ 4.11 ป้อมปราบโจรที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในชุมชน

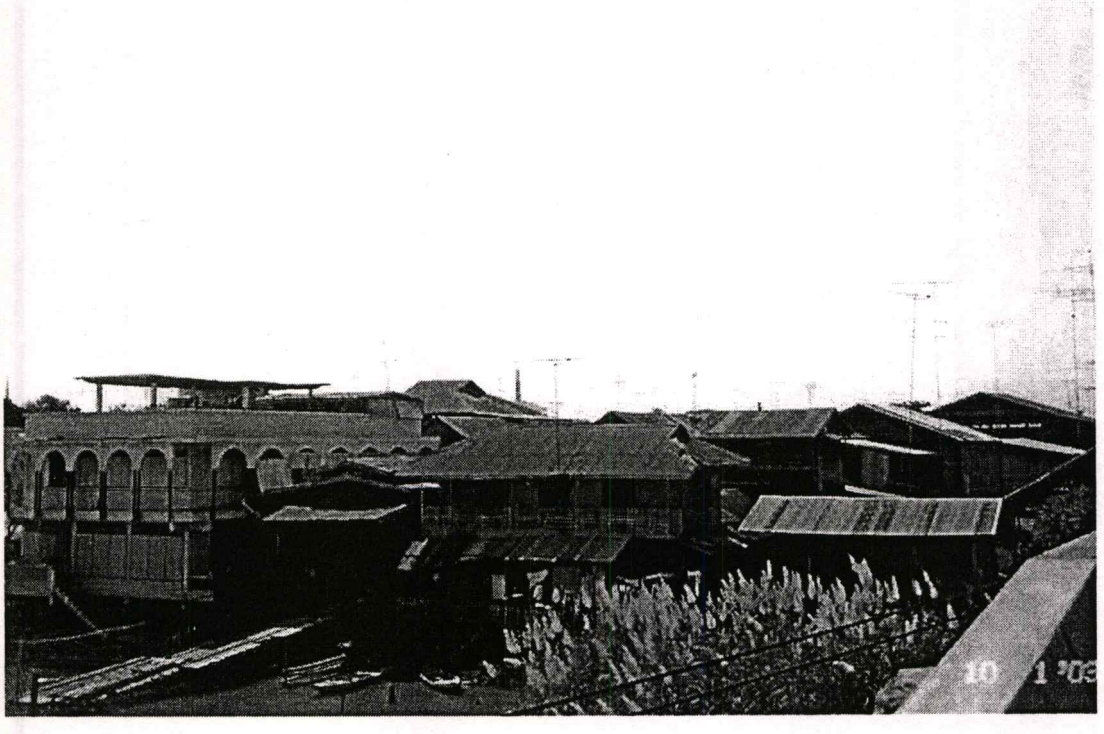

ภาพที่ 4.12 แสดงสภาพพื้นที่โดยรวม ซึ่งมีทั้งอาคารแบบใหม่ และอาคารแบบเก่า

ภาพที่ 4.13 แสดงสภาพบรรยากาศ บริเวณริมน้ำซึ่งเป็นท่าเรือเก่าของชุมชน

ภาพที่ 4.14 แสดงสภาพบรรยากาศโดยรวมของชุมชน

4.2.3.1 สภาพทั่วไปของลักษณะอาคาร

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาพบว่าสภาพอาคารห้องแถวในพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอาคารห้องแถวไม้จำนวน 152 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 75.0) ไม้ผสมคอนกรีต

จำนวน 42 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 21.0) และอาคารคอนกรีต 8 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 4.0) สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ลักษณะทางอาคาร	ความถี่ จำนวน(หลัง)	ร้อยละ
ไม้	152	75.0
ไม้ผสมคอนกรีต	42	21.0
คอนกรีต	8	4.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.2.3.2 กรรมสิทธิ์การครอบครองอาคารในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ขอมูลจากประชากรที่พักอาศัยในชุมชนพบว่ากรรมสิทธิ์การครอบครองส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าทั้งบ้านและที่ดิน มีจำนวน 158 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 79.0) จากจำนวนอาคารในชุมชน รองลงมาคือเป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน จำนวน 34 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 17.0) จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ประชากรที่เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดินจะมีสภาพอาคารพักอาศัยที่ดีกว่าผู้พักอาศัยที่เช่าบ้านและที่ดิน ส่วนผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินนั้นส่วนใหญ่คือทายาทของเจ้าของตลาด จำนวน 8 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 4.0)

ลักษณะการครอบครองอาคาร	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	8	4.0
เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน	34	17.0
เช่าบ้านและที่ดิน	158	79.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.2.3.3 ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร

จากการสำรวจพื้นที่โดยใช้แบบสอบถามเพื่อแสดงถึงลักษณะการใช้สอยอาคารพบว่าอาคารส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในด้านการพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่จำนวน 120 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 60.0) รองลงมาคือใช้ประโยชน์เพื่อการค้าขายและพักอาศัยจำนวน 62 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 31.0) และอื่นๆ เช่น ร้านเสริมสวย ซ่อมรถ ขายอาหาร และใช้เป็นที่เก็บของ รวมถึงห้องว่างจำนวน 18 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 9.0)

ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
พักอาศัย	120	60.0
ค้าขายและพักอาศัย	62	31.0
อื่น ๆ	18	9.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.2.3.4 สภาพอาคาร

สภาพอาคารในชุมชนลักษณะส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ซึ่งมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 60 ปี และเป็นอาคารที่มีการครอบครองแบบเช่ามากกว่าเป็นเจ้าของจึงทำให้อาคารส่วนใหญ่มีสภาพปานกลางจำนวน 110 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 55.0) มีอาคารที่มีสภาพ ทรุดโทรม จำนวน 48 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 24.0) ส่วนอาคารที่เหลืออยู่ในสภาพดีจำนวน 42 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 21.0)

สภาพอาคาร	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ดี	42	21.0
ปานกลาง	110	55.0
ทรุดโทรม	48	24.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.2.3.5 จำนวนชั้น

อาคารในชุมชนตลาดเก้าห้องส่วนใหญ่เป็นอาคารห้องแถวที่มีรูปแบบการก่อสร้างที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน จำนวนชั้นในแต่ละตลาดจึงไม่มีความแตกต่างกัน พบว่า อาคารที่มีลักษณะ 2 ชั้นมีจำนวน 105 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 52.5) และอาคารที่มี ชั้นเดียว จำนวน 95 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 47.5)

จำนวนชั้น	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
1 ชั้น	95	47.5
2 ชั้น	105	52.5
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.2.3.6 การต่อเติม

จากการสำรวจพบว่าอาคารส่วนใหญ่มีการต่อเติมมีบ้างเพียงเล็กน้อย ทั้งในส่วนที่เป็นอาคารของเจ้าของตลาด และของเป็นผู้เช่า การกระทำเกี่ยวกับอาคารส่วนใหญ่พบว่าเป็นไปในแบบการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอมากกว่าการต่อเติมหรือการปรับปรุงใดๆ ที่ต้องใช้งบประมาณสูงเนื่องจากผู้เช่าส่วนใหญ่เห็นว่าเสียเงินซ่อมแซมไปก็ไม่ได้เป็นเจ้าของ

จากการศึกษาแสดงให้เห็นถึง ลักษณะประชากร ประกอบด้วย อาชีพ เพศ การศึกษา การศึกษาถึงสภาพอาคาร ลักษณะการใช้งาน และการครอบครอง ตลอดจนปัญหาต่าง ในพื้นที่ ซึ่งแสดงถึงลักษณะและองค์ประกอบโดยรวมของพื้นที่ศึกษา โดยจะเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการวางแผนการอนุรักษ์และการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ได้

4.3 โครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน

4.3.1 ไฟฟ้า

จากการสำรวจถึงศักยภาพของระบบไฟฟ้าในตลาดเก้าห้องพบว่าชุมชนบริเวณตลาดเก้าห้องใช้บริการไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอบางปลาม้า ซึ่งมีการให้บริการครบ 100 เปอร์เซนต์ในชุมชน แต่ปัญหาในชุมชนที่พบคือ การดับบ่อยๆ ของไฟฟ้า และ นานกว่าที่จะได้รับการแก้ไขในแต่ละครั้ง แต่เห็นควรให้มีการจัดการเรื่องระบบสายไฟ ที่ระเกะระกะ ไม่สวยงาม และอาจเกิดการลัดวงจรได้ เพราะอยู่ในสภาพเก่า และอาคารเองก็มีสภาพเป็นห้องแถวไม้ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงอย่างดีหากเกิดไฟไหม้ ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ต้องปรับปรุงดังรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 4.2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า

ความเห็นเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	23	20.7
ไม่ปรับปรุง	88	79.3
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.2 ประปา

ระบบการประปาของตลาดเก้าห้องอยู่ในความรับผิดชอบของประปาส่วนภูมิภาค ชุมชนเก้าห้องมีน้ำประปาใช้เพื่อการอุปโภคทุกหลังคาเรือน จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พึงพอใจ ไม่ต้องปรับปรุง แต่พบปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ ที่บางครั้งมีสีเหลือง อาจเนื่องมากจากท่อส่งน้ำภายในชุมชนเองที่เก่า ทำให้มีสนิมหลุดปลอมปนมาในน้ำ และมีปัญหาเรื่องน้ำไหลไม่แรงส่วนความเห็นต่อการปรับปรุงระบบประปาได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบประปา

ความเห็นเกี่ยวกับระบบประปา	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	8	7.2
ไม่ปรับปรุง	103	92.8
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.3 โทรศัพท์

ระบบโทรศัพท์ของชุมชนตลาดเก้าห้องอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์ส่วนภูมิภาคในพื้นที่มีการให้บริการ ทั้งโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 4 ตู้ และโทรศัพท์บ้าน ความเห็นของประชาชนต่อระบบโทรศัพท์อยู่ในเกณฑ์ดี คือไม่ต้องมีการปรับปรุง ดังตารางนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบโทรศัพท์

ความเห็นเกี่ยวกับระบบโทรศัพท์	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	10	9.0
ไม่ปรับปรุง	101	91.0
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.4 การป้องกันอัคคีภัย

การป้องกันอัคคีภัยอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบางปลาม้า เนื่องจากสภาพอาคารเป็นอาคารไม้ เกือบทั้งหมด เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยเป็นอย่างมาก และรถดับเพลิงชำรุด ทางเทศบาลจึงได้นำถังดับเพลิงวางไว้ในชุมชนเป็นบางจุด

ตารางที่ 4.5 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการป้องกันอัคคีภัย

ความเห็นเกี่ยวกับระบบการป้องกันอัคคีภัย	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	24	21.6
ไม่ปรับปรุง	87	78.4
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.5 ระบบจัดเก็บขยะ

เป็นการจัดการโดยเทศบาลบางปลาม้า การบริหารจัดเก็บบางครั้งมีขยะตกค้าง เนื่องจากเทศเทศบาลขาดกำลังคนในการจัดการและสภาพของอุปกรณ์ที่ชำรุด รถเก็บขยะที่เก่าและไม่เพียงพอ ชาวบ้านบางส่วนจะกำจัดเอง บางส่วนให้เทศบาลจัดเก็บ จากการสำรวจสภาพพื้นที่พบว่ามีปัญหาการทิ้งขยะลงแม่น้ำด้วย แต่คนในชุมชนยังไม่มีความเห็นในเรื่องดังกล่าวและ ความเห็นต่อระบบการจัดเก็บขยะพบว่าประชากรในชุมชนเห็นว่ายังไม่ต้องมีการปรับปรุง

ตารางที่ 4.6 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บขยะ

ความเห็นเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บขยะ	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	17	15.3
ไม่ปรับปรุง	94	84.7
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.6 ถนนภายในชุมชน

ส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีต ใช้เป็นทางสัญจรของรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และทางเท้า เป็นถนนที่มีขนาด กว้าง 2.5 เมตร ไม่สามารถขยายเส้นทางการจราจรได้ สภาพถนนเหมาะกับการสัญจรสำหรับรถเล็ก สภาพถนนค่อนข้างดี แต่ถ้าเป็นถนนที่ตัดไปในซอยเล็กๆ สภาพถนนคับแคบและขรุขระ

ตารางที่ 4.7 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพถนน

ความเห็นเกี่ยวกับถนน	ความถี่ จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	8	7.2
ไม่ปรับปรุง	103	92.8
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.7 ทางเดินเท้า

เนื่องจากเป็นชุมชนเล็ก ๆ ทางเท้าใช้ร่วมกับถนนในชุมชน ไม่มีปัญหาเรื่องการใช้ร่วมกับรถ เนื่องจากมีปริมาณรถในชุมชนเองก็มีปริมาณน้อย ความเห็นของคนในชุมชนคือไม่ปรับปรุงสภาพทางเท้าในลักษณะทางกายภาพ แต่ควรให้มีการปลูกหรือตั้งวางต้นไม้ เพื่อทำร่มเงา และจัดสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม

ตารางที่ 4.8 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทางเดินเท้า

ความเห็นเกี่ยวกับทางเดินเท้า	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	11	9.9
ไม่ปรับปรุง	100	90.1
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.8. การระบายน้ำ

มีปัญหาถ้าฝนตกหนัก ระบายน้ำไม่ทัน และในช่วงฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมทางเทศบาลตำบลบางปลาม้าจึงมีโครงการจัดสร้างเขื่อนกั้นน้ำป้องกันน้ำท่วมและเป็นแหล่งพักผ่อนในชุมชน และมีข้อเสนอให้มีการล้างท่อระบายน้ำเป็นประจำเพื่อตรวจสอบท่อระบายน้ำ

ตารางที่ 4.9 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการระบายน้ำ

ความเห็นเกี่ยวกับการระบายน้ำ	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	18	16.2
ไม่ปรับปรุง	93	83.8
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

4.3.9 ไฟถนน

ไฟถนนในชุมชน ส่องสว่างทั่วถึง และเนื่องจากเป็นชุมชนที่เป็นห้องแถวติด ๆ กัน จึงมีแสงสว่างบางส่วนจากบ้านในชุมชน ความเห็นส่วนใหญ่ คือพอใจ ไม่ต้องมีการปรับปรุง

ตารางที่ 4.10 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบไฟถนน

ความเห็นเกี่ยวกับไฟถนน	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ปรับปรุง	18	16.2
ไม่ปรับปรุง	93	83.8
รวม	111	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการของพื้นที่ศึกษา มีการให้บริการครบทุกหลังคาเรือนในชุมชน พบปัญหา เช่น ระบบประปาน้ำมีตะกอน มีสีเหลือง

ระบบไฟฟ้าที่ดับบ่อย สภาพถนนที่คับแคบไม่สามารถขยายได้ มีปัญหาน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก แต่สภาพโดยรวมแล้วประชาชนส่วนใหญ่มีความพอใจ จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงชุมชนเพราะระบบส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ดี อาจต้องมีการจัดระเบียบสภาพแวดล้อมของชุมชนบางส่วนเช่นการจัดวางของหน้าบ้าน การจัดระเบียบในพื้นที่ที่ไม่มีการใช้งาน

4.4 แผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางปลาม้า

จากแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางปลาม้า ที่กำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งรวมถึงชุมชนตลาดเก้าห้อง โดยกำหนดให้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชากร โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาดังนี้

1. แผนงานการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โดยการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ให้มีความสะดวก เพียงพอ ต่อความต้องการของประชาชน และปรับปรุงแหล่งชุมชนให้มีความเป็นระเบียบ

2. แผนงานด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการฝึกอาชีพ และพัฒนาฝีมือแรงงานท้องถิ่น และให้ประชาชนใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์

3. แผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ท้องถิ่น ชุมชน ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. แผนงานในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการท่องเที่ยว โดยการให้ชุมชนประชาชน มีส่วนในการฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และให้มีการปรับปรุงพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมแม่น้ำท่าจีนตลอดแนวเขตเทศบาลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5. ด้านการพัฒนาศักยภาพคน คุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย การรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด การดูแลความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

6. การจัดบริการด้านสาธารณสุข ประกอบด้วยการให้บริการด้านการป้องกัน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการรักษาสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนปรับปรุงการบริหารงานด้านการรักษาความสะอาด การจัดเก็บ และกำจัดขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ

7. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางด้านการเมือง การบริหารและการพัฒนาบุคลากร โดยการส่งเสริมให้ให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการของเทศบาล สนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนย่อย พัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารงาน

จากการสำรวจสภาพพื้นที่ศึกษาผู้วิจัยได้พบปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานบางประการในแผนพัฒนาเทศบาลก็ได้กล่าวถึงการปรับปรุงถึงปัญหาต่าง ๆ โดยแผนการพัฒนาและปรับปรุง

พื้นที่เพื่อให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมสภาพอาคารที่ดีอาจจะเป็นการส่งเสริมต่อการอนุรักษ์พื้นที่ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาคือ

1. แผนงานการปรับปรุงและพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน

ก. ถนน

เนื่องจากพบว่าถนนสาธารณะในชุมชน ที่บางส่วนยังคงเป็นถนนแบบเดิมคือใช้อิฐมอญในการปูถนนและส่วนที่เป็นคอนกรีตบางส่วนก็อยู่ในสภาพชำรุดและดับแคบ อันเนื่องจากมาสามารถขยายเขตทางหรือถนนเพิ่มได้อีก สภาพชำรุดเกิดจากการใช้งานมาเป็นเวลานาน และไม่ได้รับการดูแลรักษา บางช่วงของถนนไม่มีท่อระบายน้ำ ไม่มีทางเท้า

ข. ระบบระบายน้ำ

พื้นที่บริเวณชุมชนตลาดเก้าห้องเป็นชุมชนหนาแน่นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ แต่ชุมชนไม่มีระบบระบายน้ำที่ดีเนื่องจากรางระบายน้ำและท่อ มีขนาดเล็กไม่ได้มาตรฐาน ไม่สามารถรองรับปริมาณจากน้ำหลากในฤดูฝนได้ทำให้น้ำท่วมถนน / ทางสาธารณะ และที่อยู่อาศัยเกิดชำรุดเสียหาย รวมถึงไม่มีระบบป้องกันน้ำเอ่อล้นตลิ่งชุมชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน

ค. ไฟฟ้า

ในเขตชุมชนบางแห่งที่เป็นจุดตัดระหว่างซอย มีไฟฟ้าสาธารณะไม่ทั่วถึงเป็นเหตุให้ไม่มีความปลอดภัยในยามค่ำคืน และมีปัญหาการปรับปรุงซ่อมแซมในส่วนที่มีอยู่แล้วเนื่องจากอุปกรณ์เกิดชำรุดบ่อยครั้ง เพราะพื้นที่มีทางซอยจำนวนมากทำให้การติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างจากทางเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ทั่วถึง และงบประมาณจำกัด

ง. ระบบการป้องกันอัคคีภัย

ชุมชนตลาดเก้าห้องมีสภาพหนาแน่น เนื่องจากเป็นชุมชนพักอาศัยและมีการค้าขาย ถนนในการเข้าถึงชุมชนมีสภาพคับแคบต่อรถยนต์ดับเพลิง และไม่สามารถขยายเพิ่มได้อีก ไม่สามารถเข้าออกได้สะดวกหากมีเหตุเพลิงไหม้ จึงต้องมีอุปกรณ์ดับเพลิงที่สามารถเข้าไปในพื้นที่ได้สะดวกรวดเร็ว จากการสำรวจพบว่ามีการวางอุปกรณ์ดับเพลิงพื้นฐานในชุมชนบ้างบางจุดในบริเวณที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย เช่น ร้านขายแก๊สหุงต้ม อีกทั้งศูนย์ป้องกันบรรเทาสาธารณะภัยของเทศบาลยังขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณะภัย เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ

จ. การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย

ปัจจุบันขยะมูลฝอยมีปริมาณมาก เกินความสามารถต่อระบบการจัดเก็บและกำจัด ทำให้เกิดกลิ่นเหม็น เกิดความรำคาญต่อประชาชนในพื้นที่ และยานพาหนะที่ใช้ในการจัดเก็บก็มีสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถรองรับการกำจัดขยะในแต่ละวันที่มีปริมาณมากได้ และขาดระบบการจัดการขยะในเบื้องต้น เช่น การขัดแยกขยะจากที่บ้าน เพราะจะทำให้มีประสิทธิภาพต่อการจัดการมากยิ่งขึ้น ปริมาณขยะที่เทศบาลเป็นผู้กำจัดลดลง ประชากรในชุมชนจึงได้ทำการกำจัดขยะด้วยตนเองบ้างบางส่วนโดยการเผา

2. แผนงานด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการฝึกอาชีพ และพัฒนาฝีมือแรงงานท้องถิ่น และให้ประชาชนใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัดบ้านหมี่ ซึ่งอยู่ใกล้ชุมชน เพราะสมัยก่อนไม่มีสถานศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จึงเป็นด้านการค้าขายและรับจ้างขายแรงงาน การค้าขายเป็นลักษณะค้าขายกันเองภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มีการแข่งขันกันในการรับจ้างขายแรงงานเนื่องจากชุมชนเติบโต และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกมากขึ้นทำให้รายได้ของประชากรตกต่ำ และไม่แน่นอนในส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม และไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านอาชีพ

3. แผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ท้องถิ่น ชุมชน ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่าชุมชนเริ่มมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากชุมชนจากที่ไม่มีระบบการจัดการที่ดี มีการปล่อยน้ำเสีย ขยะมูลฝอยจากชุมชนลงสู่แม่น้ำลำคลองซึ่งจะทำให้เกิดปัญหามลพิษ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษที่ก่อผลกระทบต่อชุมชนที่ตั้งบริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน เพราะชุมชนไม่จัดระบบการจัดการกับน้ำเสียของชุมชนไว้รองรับ และการขยายตัวเพิ่มของชุมชน ประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความตระหนักในการรักษาสภาพแวดล้อม ไม่มีระบบการป้องกันและเฝ้าระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

4. แผนงานในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการท่องเที่ยว โดยการให้ชุมชนประชาชน มีส่วนในการฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และให้มีการปรับปรุงพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมแม่น้ำท่าจีนตลอดแนวเขตเทศบาล เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยชุมชนตลาดเก้าห้องและบ้านเก้าห้องซึ่งอยู่ตรงข้ามกับบริเวณตลาดเป็นตัวแทนที่แสดงถึงความเจริญของการค้าขายในอดีต ในชุมชนมีป้อมปราโจร (ป้อมดูโจร) แต่ยังไม่ได้รับการวางแผนการจัดการต่อสถานที่เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ และขาดการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม สนับสนุนจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

5. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน คือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนปัญหาด้านสังคมเช่น ยาเสพติด ไม่พบปัญหาดังกล่าวภายในพื้นที่ศึกษารวมถึงปัญหา ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชนด้วย

ด้านการศึกษา ศาสนาและประเพณีท้องถิ่น ประชาชนให้ความสำคัญทางด้านศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยลง ควรจะมีการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่นประเพณีกำฟ้า ประเพณีบุญบั้งไฟ ให้สืบต่อไป

6. ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความรู้ความเข้าใจของประชาชน มีความรู้ และสนใจมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เพราะประชาชนไม่เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง เห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว ขาดจิตสำนึกทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและฐานะยากจน

จากแผนพัฒนาและข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่เกี่ยวกับระบบโครงสร้างพื้นฐาน สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ซึ่งทางเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบได้จัดเตรียมแผนการปรับปรุงไว้แล้ว แต่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนยังขาดความตระหนักต่อการอนุรักษ์ชุมชนอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์แต่ขาดความสำนึกต่อการจัดการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้มีการส่งเสริมในส่วนอื่น เช่น ด้านสังคมเศรษฐกิจ การศึกษา และการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี การจัดเตรียมแผนการอนุรักษ์ชุมชน และวางแผนพัฒนาส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

สรุป จากการศึกษาสภาพพื้นที่โดยรวมจะเห็นได้ว่าชุมชนตลาดเก้าห้องมีระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นจุดแข็งของชุมชน เนื่องจากมีการให้บริการเต็มพื้นที่ และประชากรมีความพึงพอใจในระดับที่ยอมรับได้

บทที่ 5
การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์
(จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค)

จุดมุ่งหมายในบทนี้คือเพื่อแสดงถึงทัศนคติความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ โดยส่วนแรกเป็นการแสดงถึงความเห็นต่อพื้นที่ เกี่ยวกับคุณค่าด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าทางด้านสังคม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบอาคารที่เหมาะสมกับชุมชนหากมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์เพื่อสะท้อนถึงความต้องการของรูปแบบอาคาร

และส่วนที่สองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัดที่เป็นปัจจัยภายในชุมชน ที่แสดงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชน อันได้แก่ ทรัพยากรในชุมชน (สภาพอาคาร ลักษณะโครงสร้างอาคาร การใช้ประโยชน์ จำนวนชั้น กรรมสิทธิ์การครอบครอง) ลักษณะประชากร (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้) ลักษณะทางกายภาพภายในชุมชน (ตำแหน่งที่ตั้ง ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ) และประการที่สองคือ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่แสดงถึงโอกาสและอุปสรรค เช่น แผนพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวกับชุมชน งบประมาณ

5.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา

จากการสำรวจและวิเคราะห์ พบว่าประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของตลาดเก้าห้องในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าด้านต่าง ๆ

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อคุณค่าของชุมชนในด้านต่าง ๆ พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่า ลักษณะรูปแบบการก่อสร้างอาคารในรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแบบไทย - จีน อันเป็นลักษณะอันโดดเด่นของตลาด และมีการใช้งานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสถานที่ที่มีเรื่องราวมากมายต่อการจดจำถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ และระบบขนส่งในช่วงเวลาที่ประชาชนพึ่งพาการสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางหลักเพื่อการติดต่อ คมนาคม และการการค้า ปัจจุบันยังคงเป็นแหล่งค้าขายสินค้าเฉพาะอย่าง เช่น เครื่องมือประมงน้ำจืด ร้านขายเครื่องนอน เฟอร์นิเจอร์ ร้านขนมเปียะ ขนมจันอับ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทางประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นสิ่งที่ประชาชนในชุมชนเห็นว่าชุมชนมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดมาก และให้ความเห็นว่าปัจจุบันมีลักษณะอาคารในลักษณะนี้เหลือน้อยมาก ส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ไปเป็นอย่างอื่น หรือถูกทำลายจากสภาวะต่าง ๆ นอกจากนั้นในชุมชนยังมีหอดูโจรซึ่งมีความสำคัญต่อ

ชุมชนมากทั้งคุณค่าด้านจิตใจของคนในชุมชน เป็นสิ่งที่ระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต เพราะใช้ป้องกันภัยจากโจรผู้ร้าย ใช้เป็นหอสังเกตการณ์ในสมัยสงคราม เป็นสัญลักษณ์สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชุมชน จากการสอบถามถึงรูปแบบลักษณะอาคารที่เป็นอาคารห้องแถวไม้ที่มีอยู่ในปัจจุบันประชากรในชุมชนเห็นว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนโดยประชากรเห็นด้วยกับประเด็นนี้ 101 ครัวเรือน ไม่เห็นด้วย 10 ครัวเรือน โดยให้เหตุผลว่าหากมีการกล่าวถึงชุมชนตลาดเก้าห้อง คนส่วนใหญ่ก็จะนึกถึง ลักษณะอาคารห้องแถวไม้ ที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แบบไทย-จีน โครงสร้างไม้แบบ 2 และชั้นเดียว ปลูกเรียงกันไปริมแม่น้ำท่าจีนและเป็นตัวแทนของการแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตที่มีการสัญจรทางน้ำ

ซึ่งได้จำแนกเป็นคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ คุณค่าการเป็นตลาดดั้งเดิม มีอายุเก่าแก่หาได้ยาก เป็นประเด็นที่ชุมชนมีคุณค่ามากที่สุดซึ่งผลการสำรวจพบว่าประชาชนมีความเห็นต่อคุณค่าในด้านนี้มากเป็นอันดับหนึ่ง คือ 92 ครัวเรือน จากการสำรวจทั้งหมด 111 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 82.9) โดยประชากรในพื้นที่เห็นว่าอายุการก่อสร้างตลาดที่เก่าแก่มากกว่า 100 ปี เพราะหากกล่าวถึงตลาดเก้าห้อง ส่วนใหญ่จะนึกถึงตลาดที่มีอายุเก่าแก่ มีการก่อตั้งมานาน และอาคารในลักษณะนี้เหลือน้อยมาก

รองลงมาคือ คุณค่าด้านเกี่ยวกับการเศรษฐกิจด้านประโยชน์การใช้สอย คือเป็นชุมชนที่มีการค้าขายและการพักอาศัย เห็นด้วยจำนวน 37 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 33.3) เพราะเป็นอาคารพักอาศัยที่มีค่าเช่าในราคาถูก และปลอดภัย รวมถึงมีร้านค้าขายที่อำนวยความสะดวกให้บริการทั้งบุคคลภายในและ ภายนอกชุมชนซึ่งมีราคาถูก ไม่ต้องเดินทางไกล และมีของที่ต้องการเฉพาะอย่างได้ เช่น อุปกรณ์ประมง เฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น

ส่วนคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ในด้านการเป็นอาคารห้องแถวไม้สวยงาม เหมาะแก่การทำการอนุรักษ์ ประชากรในชุมชนเห็นด้วยจำนวน 33 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 29.7) โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ลักษณะสถาปัตยกรรมของชุมชนไม่พบในชุมชนอื่นเนื่องจากบางแห่งผุพังทรุดโทรม แต่ที่นี่ยังคงลักษณะของตลาดในอดีตอย่างเด่นชัด

ความเห็นเกี่ยวกับคุณค่าด้านเศรษฐกิจคือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนเห็นว่าตลาดเก้าห้องยังไม่ได้แสดงถึงคุณค่าด้านนี้อย่างชัดเจนมากนัก มีผู้เห็นด้วย เพียง 25 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 22.5) โดยให้เหตุผลว่าชุมชนยังขาดจุดเด่นเช่น อาคารที่สวยงามหรือเอกลักษณ์ด้านอื่น ที่เป็นแหล่งดึงดูดให้คนมาท่องเที่ยวชุมชนแสดงอย่างชัดเจน

ตารางที่ 5.1 แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณค่าด้านต่าง ๆ ของชุมชน

คุณค่าด้านต่าง ๆ	ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณค่าด้านต่าง ๆ (จำนวนคน,ร้อยละ)	อันดับ
เป็นตลาดดั้งเดิม เก่าแก่	92 (82.9)	1
เป็นอาคารที่มีการค้าขายและพักอาศัย	37 (33.3)	2
เป็นอาคารห้องแถวไม้ สวยงาม	33 (29.7)	3

และเมื่อได้ทำการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับคุณค่าต่าง ๆ โดยวิธีทางสถิติด้วย ตารางไขว้ เพื่อทำการตรวจสอบกับตัวแปรและคุณค่าต่างๆ ของชุมชนข้างต้นพบว่ามีความสัมพันธ์ดังนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นคุณค่าด้านการเป็นห้องแถวที่มีอายุยาวนานเก่าแก่

อายุ	ความคิดเห็นด้านคุณค่าการเป็นห้องแถวที่มีอายุยาวนานเก่าแก่ (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ต่ำกว่า 45	49 (94.2)	3 (5.8)	52 (100.0)
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	43 (72.9)	16 (27.1)	59 (100.0)
รวม	92 (82.9)	19 (17.1)	111 (100.0)

จากตารางแสดงถึงข้อมูลทางสถิติที่พบว่า ประชากรในชุมชนเห็นว่า การที่ชุมชนมีอาคารที่มีความเก่าแก่ หาได้ยาก เป็นจุดเด่นของพื้นที่ศึกษา โดยผู้ที่เห็นด้วยถึง 92 คน (คิดเป็นร้อยละ 82.9) และส่วนใหญ่ กว่า 50 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงอายุที่มีอายุน้อยกว่า 45 ปี โดยให้เหตุผลว่าอาคารในลักษณะนี้ไม่ค่อยมีแล้ว หลงเหลืออาคารในลักษณะแบบนี้น้อยมากในปัจจุบัน ควรที่จะทำการอนุรักษ์ไว้ และรู้สึกว่าเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน จากข้อมูลทางสถิติ พบว่ากลุ่ม

ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 45 ปี มีความเห็นต่อคุณค่าของชุมชนในประเด็นนี้แสดงว่า ประชากรในช่วงอายุดังกล่าวให้ความสำคัญต่อชุมชนซึ่งนับเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการวางแผนอนุรักษ์

ตารางที่ 5.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความคิดเห็นคุณค่าการเป็นอาคารที่มีการพักอาศัยและค้าขาย

เพศ	ความคิดเห็นคุณค่าด้านการเป็นอาคารที่มีการพักอาศัยและค้าขาย (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ชาย	19 (51.4)	18 (48.6)	37 (100.0)
หญิง	18 (24.3)	56 (75.7)	74 (100.0)
รวม	37 (33.3)	74 (66.7)	111 (100.0)

จากการศึกษาพบว่าคุณค่าด้านการเป็นอาคารห้องแถวไม้ที่มีการพักอาศัยและค้าขายยังไม่ใช่จุดเด่นของชุมชนตลาดเก้าห้อง โดยมีประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เห็นด้วยกับคุณค่าด้านนี้เพียง 37 คน (คิดเป็นร้อยละ 33.3) ในขณะที่เห็นว่าอาคารไม่ได้แสดงถึงคุณค่าด้านนี้อย่างชัดเจนมีถึง 74 คน (คิดเป็นร้อยละ 66.7) และเมื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ แบบตารางไขว้ ของทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า เพศชายในชุมชนมีความเห็นว่าอาคารส่วนใหญ่มีคุณค่าด้านการใช้สอยมากกว่าเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 51.4) ส่วนเพศหญิงส่วนใหญ่ไม่เห็นว่าอาคารมีคุณค่าด้านการใช้สอย (คิดเป็นร้อยละ 75.7) แสดงให้เห็นว่า เพศหญิงส่วนใหญ่ในชุมชนไม่เห็นคุณค่าของอาคารเชิงการใช้ประโยชน์ ในขณะที่เพศชายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าด้านนี้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน เทียบกับเพศหญิงซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมาก

ตารางที่ 5.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความคิดเห็นคุณค่าด้านการเป็นห้องแถวสวยงามน่าอนุรักษ์

ระดับการศึกษา	ความคิดเห็นคุณค่าด้านการความสวยงาม (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ประถมหรือต่ำกว่า	10 (80.1)	41 (19.6)	51 (100.0)
มัธยมหรืออาชีวะ	14 (36.8)	24 (63.2)	38 (100.0)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	9 (40.9)	13 (59.1)	22 (100.0)
รวม	33 (29.7)	78 (70.3)	111 (100.0)

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าด้านความสวยงามของอาคารสามารถบอกได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคุณค่าด้านนี้โดยประชากรที่มีการศึกษาในระดับมัธยมหรืออาชีวะไม่เห็นคุณค่าอาคารในประเด็นนี้มากที่สุดคือ 24 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 63.2) เนื่องจากเห็นว่าสภาพอาคารบางส่วนทรุดโทรมและไม่ได้รับการดูแล เอกลักษณ์ของอาคารยังไม่เด่นชัดด้านความสวยงาม ส่วนผู้ที่เห็นด้วยพบว่าจะอยู่ในระดับขั้นของการศึกษาในขั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า โดยเห็นว่าอาคารมีคุณค่าด้านความสวยงามเหมาะแก่การอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการมองคุณค่าอาคารทางด้านสุนทรียศาสตร์ มีผู้ที่เห็นด้วย 10 คน (คิดเป็นร้อยละ 80.1) โดยเห็นว่าชุมชนยังมีอาคารไม้ที่มีลักษณะแปลกตาและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

ตารางที่ 5.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความคิดเห็นคุณค่าด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การศึกษา	ความคิดเห็นคุณค่าด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ประถมหรือต่ำกว่า	11 (21.6)	40 (78.4)	51 (100.0)
มัธยมหรืออาชีวะ	5 (13.2)	33 (86.8)	38 (100.0)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	9 (40.9)	13 (59.1)	22 (100.0)
รวม	25 (22.5)	86 (77.5)	111 (100.0)

จากตารางแสดงให้เห็นว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างว่า มองถึงคุณค่าด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในระดับที่ต่ำ โดยมีความเห็นว่าชุมชนยังไม่มีคุณค่าด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวถึง 86 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 77.5) และที่เห็นคุณค่าของชุมชนว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีเพียง 25 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 22.5) เพราะให้เหตุผลว่าไม่มีสิ่งดึงดูด น่าสนใจ และขาดการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง หากจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนให้ดีกว่านี้ ควรมีการพัฒนาชุมชนให้มากกกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนกลุ่มที่เห็นด้วยให้ความคิดเห็นว่า พื้นที่นี้มีสิ่งดึงดูดคือ สภาพอาคารบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น น่าสนใจ หาได้ยาก และยังมีป้อมปราโจรซึ่งถือว่าเป็นสิ่งภาคภูมิใจของคนในชุมชน นอกจากนี้ด้วยลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สภาพอาคารบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์น่าจะเป็นแหล่งดึงดูดให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เห็นได้จากที่ปัจจุบันชุมชนตลาดเก้าห้องได้รับความสนใจใช้เป็นฉากในการสร้างหนังและละครอยู่เสมอ

5.1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนา รูปแบบอาคารในชุมชน

จากการศึกษาความคิดเห็นในด้านลักษณะรูปแบบอาคารที่มีความเหมาะสมกับสภาพชุมชนนั้นหากมีการจัดทำแผนอนุรักษ์อาคาร ประชากรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าลักษณะอาคารในแบบเดิมเหมาะสมแล้วหากมีการปรับปรุงควรเป็นการซ่อมแซมเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้อาคารคงรูปเดิมไว้มากที่สุด โดยมีความเห็นมากถึง 78 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 70.3)

ส่วนการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ภายในตัวอาคารเป็นความเห็นในระดับรองลงมา จำนวน 43 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 38.7) โดยประชากรให้เหตุผลว่าหากมีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์แล้ว สามารถทำให้ห้องแถวมีสภาพดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น เห็นด้วยกับการวางแผน ส่วนที่ไม่เห็นด้วย ให้ความเห็นว่า สภาพปัจจุบันก็ดีแล้วการพัฒนาต่าง ๆ อาจเกิดผลเสียต่อชุมชน

ความเห็นเรื่องการรื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ ประชากรในชุมชนไม่ค่อยเห็นด้วยในประเด็นนี้ โดยมีผู้เห็นด้วย เพียง 33 คน (คิดเป็นร้อยละ 29.7) เทียบกับประชากรในกลุ่มที่ไม่ต้องการให้มีการรื้ออาคารแล้วสร้างใหม่ มีจำนวน 78 (คิดเป็นร้อยละ70.3) โดยให้เหตุผลว่า การรื้ออาคารต้องใช้งบประมาณสูงและประชากรมีรายได้น้อย

ประชากรที่มีความเห็นว่าให้มีรูปแบบห้องแถวที่สร้างใหม่ให้มีรูปร่างเหมือนบ้านข้างๆ เพียงจำนวน 13 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.7) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเห็นว่าถ้ามีการสร้างห้องแถวใหม่ประชาชนในชุมชนเห็นว่าไม่ต้องการสร้างในลักษณะเดิม เนื่องจากต้องการเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยมากกว่าลักษณะสถาปัตยกรรม และช่างฝีมือหรือวัสดุในรูปแบบเดิมก็หายากจำนวน 98 (คิดเป็นร้อยละ 88.3)

ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างอาคารแบบใหม่ตามความต้องการจำนวน 13 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.7) ผู้ที่เห็นด้วยให้เหตุผลว่าไม่ต้องการติดกับลักษณะอาคารแบบเดิม ต้องการที่จะสร้างอาคารแบบสมัยใหม่ เพราะดูแลรักษาง่ายกว่า และมีความทันสมัย สะดวกกว่าอาคารไม้แบบเดิม

ตารางที่ 5.6 แสดงความถี่เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชากรต่อรูปแบบการปรับปรุงอาคาร

รูปแบบอาคาร	ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการปรับปรุงพัฒนาอาคารในลักษณะต่าง ๆ หากทำการอนุรักษ์ (จำนวนคน, ร้อยละ)	
	เห็นด้วย	อันดับ
ซ่อมแซมให้มีลักษณะเหมือนเดิม	77 (69.4)	1
ให้มีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์อาคาร	43 (38.7)	2
รื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่	33 (29.7)	3
ห้องแถวที่สร้างใหม่ต้องมีรูปร่างเหมือนบ้านข้างๆ	13 (11.7)	4
ให้มีการสร้างอาคารแบบใหม่ตามความต้องการ	13 (11.7)	4

และเมื่อนำประเด็นของรูปแบบอาคารที่ประชาชนต้องการไปตรวจสอบถึงความสัมพันธ์กับ ตัวแปรต่างๆ ด้วยวิธีการทางสถิติด้วย ตารางไขว้ พบความสัมพันธ์ ดังนี้

ตารางที่ 5.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความคิดเห็นด้านการรื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม

เพศ	ความคิดเห็นคุณค่าด้านการรื้อสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม (ครัวเรือน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ชาย	16 (43.2)	21 (56.8)	37 (100.0)
หญิง	17 (23.0)	57 (77.0)	74 (100.0)
รวม	33 (29.7)	78 (70.3)	111 (100.0)

จากตารางความคิดเห็นเรื่องการรื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ให้มีสภาพเหมือนเดิมกับเพศของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่ามีความสัมพันธ์กัน โดยส่วนใหญ่ **ไม่เห็นด้วย**โดยเพศหญิงมีความเห็นในประเด็นนี้ถึง 57 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 77.0) ส่วนเพศชายไม่เห็นด้วย 21 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 56.8) แสดงว่าเพศหญิง พอใจในรูปแบบอาคารปัจจุบัน และให้มีการซ่อมแซมตามควรก็พอ

5.1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์อาคาร

จากการออกแบบสอบถามพบว่าประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการอนุรักษ์อาคารห้องแถวในพื้นที่ศึกษา โดยพบว่ามีผู้ที่เห็นด้วย 92 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 82.9) และไม่เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์อาคารห้องแถว 19 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 17.1) โดยผู้ที่ **เห็นด้วย**ให้ความเห็นว่าจะเป็นการรักษาชุมชนไว้ได้เพราะปัจจุบันบ้านเรือนทรุดโทรม ถ้ามีการจัดทำแผนอนุรักษ์ก็จะทำให้อาคารน่าอยู่มากขึ้น มีคนมาเที่ยวมากขึ้น และผู้ที่ **ไม่เห็นด้วย** แสดง ทัศนคติว่า อาจต้องใช้เงิน และไม่แน่ใจว่าจะสามารถทำได้ เพราะคนที่เกี่ยวข้องไม่สนใจเท่าที่ควร และที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ดีแล้ว มีคนเข้ามามากอาจวุ่นวายได้

ตารางที่ 5.8 แสดงความเห็นของประชากรในชุมชนต่อการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชน

การวางแผนการอนุรักษ์ชุมชน	ความถี่	ร้อยละ
เห็นด้วย	92	82.9
ไม่เห็นด้วย	19	17.1
รวม	111	100.0

จากการตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ด้านสถิติแบบตารางไขว้ พบว่าตัวแปร อายุและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความเห็นของประชากรต่อการวางแผนอนุรักษ์อาคาร ดังนี้

ตารางที่ 5.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

อายุ	การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ต่ำกว่า 45	48 (92.3)	4 (7.7)	52 (100.0)
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	44 (74.6)	15 (25.4)	59 (100.0)
รวม	92 (82.9)	19 (17.1)	111 (100.0)

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ประชากรในพื้นที่เห็นด้วยให้มีการอนุรักษ์อาคารห้องแถวในพื้นที่ พบว่า ประชากรในช่วงอายุ ต่ำกว่า 45 ปี เห็นด้วยมากถึง 48 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.3 และมีผู้ที่ไม่เห็นด้วย เพียง 4 ครัวเรือน แสดงให้เห็นว่า ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 45 ปี เห็นความสำคัญในประเด็นนี้มากกว่า อาจเป็นเพราะประชากรส่วนใหญ่ ได้รับการศึกษาที่สูงกว่า และมีความกระตือรือร้น ต่อการอนุรักษ์อาคารห้องแถวมากกว่า ประชากรในช่วงอายุ 45 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 5.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์

การศึกษา	ความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ (จำนวนคน,ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ประถมหรือต่ำกว่า	38 (74.5)	13 (25.5)	51 (100.0)
มัธยมหรืออาชีวะ	38 (100.0)	0 (0)	38 (100.0)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	16 (72.7)	6 (27.3)	22 (100.0)
รวม	92 (82.9)	19 (17.1)	111 (100.0)

จากการวิเคราะห์พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความเห็นเรื่องการอนุรักษ์ประชากรในพื้นที่ที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรืออาชีวะ เห็นด้วย ในประเด็นนี้เป็นอย่างมากคือ 38 คิดเป็น 100 เปอร์เซนต์ของประชากรที่มีการศึกษาในระดับนี้ ในขณะที่การศึกษา ในระดับ ประถม หรือต่ำกว่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่าก็เห็นด้วยในประเด็นนี้ มากถึงระดับ 70 เปอร์เซ็นต์ ทั้งสองระดับการศึกษา แสดงว่าประชากรในชุมชนล้วนให้ความสนใจในการเข้าร่วมอนุรักษ์อาคารมากทุกระดับการศึกษา

5.1.4 ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์

จากความเห็นเรื่องการจัดทำแผนอนุรักษ์ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นควรว่า ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคาร โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้จัดหาส่วนหนึ่งและประชากรออกสมทบส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนใช้มีกองทุนสำหรับใช้ในการซ่อมแซม อาคารและสภาพแวดล้อม ให้อยู่ในสภาพที่สวยงามเป็นระเบียบ และประชาชนคิดว่าหากมีการอนุรักษ์ชุมชนจริง ๆ การจัดตั้งกองทุนนี้ก็จะส่งเสริมให้การอนุรักษ์เป็นไปด้วยดี และประชาชนส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยในประเด็นนี้

ตารางที่ 5.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์

อายุ	ความคิดเห็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ต่ำกว่า 45	47	5	52
	(90.4)	(9.6)	(100.0)
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	42	17	59
	(71.2)	(28.8)	(100.0)
รวม	89	22	111
	(80.2)	(19.8)	(100.0)

จากความสัมพันธ์ที่ปรากฏในตารางจะเห็นว่าประชากรทุกกลุ่มอายุมีความเห็นว่าการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ จะเป็นการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์อาคารให้เป็นไปได้ด้วยดี เพราะจะช่วยให้ประชาชนในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่ค่อนข้างน้อย จะมีแหล่งเงินทุนในการซ่อมแซมอาคารและ สามารถทำให้อาคารห้องแถวดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ได้

5.1.5 ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวพบว่าประชากรในพื้นที่เห็นด้วยกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเห็นด้วย 94 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 84.7) และไม่เห็นด้วย 17 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 15.3) และเมื่อนำตัวแปรไปหาความสัมพันธ์ทางสถิติพบว่ามีความสัมพันธ์ กับรายได้ อธิบายดังตาราง

ตารางที่ 5.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

รายได้	ความคิดเห็นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (จำนวนครัวเรือน,ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
1000-5000	27 (73.0)	10 (27.0)	37 (100.0)
5001-10000	35 (94.6)	2 (5.4)	37 (100.0)
10001-93000	32 (86.5)	5 (13.5)	37 (100.0)
รวม	94 (84.7)	17 (15.3)	111 (100.0)

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่อครัวเรือนตั้งแต่ 5001- 10000 บาท **เห็นด้วย**กับประเด็นนี้มากที่สุด คือ 35 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 94.6) รองลงมาคือ กลุ่มรายได้ 10,001-93,000 บาท คือ 32 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 86.5) และประชากรกลุ่มรายได้ 1,000-5,000 บาท **ไม่เห็นด้วย**กับประเด็นนี้มากที่สุด ซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า ถ้าหากมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น สภาพชุมชนจะน่าอยู่ และอาจทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมาอีกทางหนึ่ง ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า ชุมชนไม่มีสิ่งดึงดูด บ้านเรือนทรุดโทรม อีกทั้งขาดการวางแผน ขาดการจัดการที่เป็นระบบ

5.2 จุดแข็งและจุดอ่อนจากปัจจัยภายใน

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายในของพื้นที่ศึกษาจะพิจารณาเกี่ยวกับ ลักษณะประชากรและระบบสังคมเศรษฐกิจ ลักษณะอาคาร ระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยเป็นการ วิเคราะห์และประเมินโดยผู้วิจัยถึงคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และออกแบบสอบถาม ที่แสดงถึงศักยภาพของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์

5.2.1 ศักยภาพและข้อจำกัดของประชากร

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของประชากรอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำคืออยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวน 51 คน (คิดเป็นร้อยละ 45.9) ในขณะที่ปัจจุบันได้ปรับการศึกษาในระดับภาคบังคับไปถึงชั้นมัธยมต้น รองลงมาคือ ระดับมัธยมปลายหรืออาชีวะ 38 คน (คิดเป็นร้อยละ 34.2) และ ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า 22 คน (คิดเป็นร้อยละ 19.8) แต่ก็พบว่าประชากรรุ่นใหม่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งอาจเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน และพบว่าระดับการแสดงความเห็นประชากรที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าจะมีความเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนา ประเด็นเรื่องคุณค่าของชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเปอร์เซนต์ที่สูงกว่าระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าตามลำดับ ดังตัวอย่างที่เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับคุณค่าด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

อาชีพ

การประกอบอาชีพที่มากที่สุดคืออาชีพค้าขาย เท่ากับประชากรกลุ่มที่ไม่มีรายได้ เช่น นักเรียน นักศึกษา แม่บ้านและคนชราที่ไม่ได้ทำอะไร จำนวน 36 คน (คิดเป็นร้อยละ 32.4) และอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่อยู่ในลำดับรองลงมาจำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 18.0) การค้าขายส่วนใหญ่เป็นการค้าขายภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

ระบบสังคม

ลักษณะสังคม ประเพณี

สังคมในชุมชนตลาดเก้าห้องเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายตามลักษณะสังคมชนบท ระดับการมีปฏิสัมพันธ์ของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงมากประชากรส่วนใหญ่รู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี จากการสำรวจพบว่าที่รู้จักเพื่อนบ้านในจำนวนน้อยที่สุดคือ 1 หลังเพราะว่า เพิ่งย้ายมา แต่โดยเฉลี่ยแล้วจะรู้จักกันประมาณ 100 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 52.8) เพราะประชากรพักอาศัยมานานและส่วนหนึ่งเป็นญาติพี่น้องกัน มีความรักถิ่นพักอาศัย เห็นได้จากช่วงงานประเพณี หรือวันหยุดที่ลูกหลานจะกลับบ้านมาเยี่ยมพ่อแม่ ญาติพี่น้องอย่างสม่ำเสมอ จากจุดเด่นข้อนี้สามารถเอื้อต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชนเพราะว่าการเป็นชุมชนที่มีพื้นฐานใกล้เคียงใกล้ รู้จักกันอาจทำให้การเรียกประชุมหรือการร่วมแสดงความเห็นทำได้ง่ายขึ้น

ประชากรในชุมชนมีรูปแบบการอยู่อาศัยแบบเรียบง่ายตามวิถีชีวิตแบบชนบท ลักษณะ รูปแบบประเพณี อาหาร ความเชื่อ วิถีการดำเนินชีวิตที่ยังคงเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธได้เป็นอย่างดี และไม่พบปัญหาทางด้านสังคม เช่น เรื่องยาเสพติด การลักขโมย มีการให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี

ตารางที่ 5.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความคิดเห็นต่ออาคารด้านการรื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม

อาชีพ	กับความคิดเห็นการรื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม (จำนวนคน,ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	11 (57.9)	8 (42.1)	19 (100.0)
ค้าขาย/รับจ้าง	10 (27.8)	26 (72.2)	36 (100.0)
รับจ้าง	3 (15.0)	17 (85.0)	20 (100.0)
นักเรียน นักศึกษา/แม่บ้าน/ไม่ได้ทำอะไร	9 (25.0)	27 (75.0)	36 (100.0)
รวม	33 (29.7)	78 (70.3)	111 (100.0)

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร ความคิดเห็นโดยรวมแล้วประชากรในชุมชนไม่ต้องการให้มีการรื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงแต่ พบว่าอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความ **เห็นด้วย** ว่าให้รื้ออาคารที่ทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ มากที่สุดคือ 11 ตัวอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 57.9) และอาชีพที่ **ไม่เห็นด้วย** ต่อการรื้ออาคารแล้วสร้างใหม่มากที่สุด คือ อาชีพนักเรียน นักศึกษา/แม่บ้าน/ไม่ได้ทำอะไร 27 ตัวอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 75.0) ซึ่งอาจแสดงได้ว่าประชากรที่อาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีรายได้ต่อเดือนแน่นอนต้องการให้รื้ออาคารที่ทรุดโทรมเพื่อให้มีการพัฒนา และสร้างอาคารใหม่ขึ้นมา ในขณะที่อาชีพนักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ ไม่ต้องการให้รื้ออาคารแล้วสร้างขึ้นใหม่ สอดคล้องกับความคิดเห็นโดยรวมที่ส่วนใหญ่แล้วไม่ต้องการให้มีการรื้ออาคารแล้วสร้างใหม่ โดยพบถึง 78 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 70.3)

รายได้

รายได้ต่อครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด คือ 1,000 สูงสุดคือ 93,000 บาท ต่อเดือน ผู้วิจัยจึงได้แบ่งเป็นช่วงเงินเดือนดังนี้ 1,000-5,000 บาท 5,001-10,000 บาท และ10,001-93,000 บาท พบว่าการกระจายของกลุ่มรายได้ในแต่ละกลุ่มมีจำนวนที่เท่ากัน คือ 37 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 33.3) แต่การแสดงความเห็น ต่อแนวทางการอนุรักษ์ พบว่า ประชากรในกลุ่ม รายได้ 5,001-10,000 บาท จะมีความเห็นในเชิงอนุรักษ์มากที่สุดในประเด็นต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มรายได้ 10,001-93,000 บาท

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นการค้าขายทำให้รายได้ไม่แน่นอน มีประชากรในกลุ่มพึ่งพาค่อนข้างสูงเพราะพบว่ามีประชากรที่ยังไม่ได้ทำงานเช่น นักเรียน แม่บ้าน คนสูงอายุ ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจ ของครอบครัวมากกว่าประกอบกับรายได้เฉลี่ยของประชากรอยู่ในระดับกลางค่อนข้างต่ำ ทำให้ประชาชนเกรงว่าจะมีปัญหาหากมีการจัดการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ เพราะไม่ค่อยมีงบประมาณในการจัดการหรือการซ่อมแซมอาคาร และเห็นว่าปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วน และจากการสอบถามถึงความเห็นในด้านต่าง ๆ ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องการอนุรักษ์หรือการพัฒนา ดังตัวอย่างเป็นการแสดงความเห็นระหว่างระดับรายได้กับการเข้าร่วมการอนุรักษ์ชุมชน

ตารางที่ 5.14 แสดงความสัมพันธ์ของระดับรายได้กับการเข้าร่วมในการอนุรักษ์

รายได้	การเข้าร่วมการอนุรักษ์ (จำนวนครัวเรือน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
1000-5000	28 (75.7)	9 (24.3)	37 (100.0)
5001-10000	30 (81.1)	7 (18.9)	37 (100.0)
10001-93000	34 (91.9)	3 (8.1)	37 (100.0)
รวม	94 (84.7)	17 (15.3)	111 (100.0)

5.2.2 ศักยภาพและข้อจำกัดของอาคาร

สภาพอาคาร

จากจำนวนอาคารในชุมชนทั้งหมด 200 หลัง พบว่าสภาพอาคารในชุมชนลักษณะส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ซึ่งมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 60 ปี และเป็นอาคารที่มีการครอบครองแบบเช่ามากกว่าเป็นเจ้าของจึงทำให้อาคารส่วนใหญ่มีสภาพปานกลางจำนวน 110 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 55.0) มีอาคารที่มีสภาพทรุดโทรม จำนวน 48 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 24.0) ส่วนอาคารที่เหลืออยู่ในสภาพดีจำนวน 42 หลัง

(คิดเป็นร้อยละ 21.0)แสดงให้เห็นว่าประชาชนดูแลรักษาอาคารส่วนใหญ่ได้ค่อนข้างดี เพราะหากพิจารณาจากโครงสร้างอาคารที่เป็นโครงสร้างไม้ และมีอายุยาวนานกว่า 100 ปี แต่สามารถบำรุงรักษาอาคารไว้ในสภาพปัจจุบัน หากมีการปรับปรุงพัฒนาก็สามารถทำให้อาคารและสภาพแวดล้อมโดยรวมกลับมาดีได้ ปัจจุบันพบว่ามีการปรับปรุงอาคารบ้างเช่น การเสริมโครงสร้างอาคารให้แข็งแรงขึ้น การปรับพื้นบ้านให้สามารถป้องกันน้ำท่วมได้ แต่ยังคงลักษณะด้านหน้าอาคารและโครงสร้างโดยรวมไว้ในสภาพเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการปรับปรุงมากกว่าที่จะมีการสร้างใหม่

ตารางที่ 5.15 แสดงลักษณะสภาพอาคาร

สภาพอาคาร	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
ดี	42	21.0
ปานกลาง	110	55.0
ทรุดโทรม	48	24.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

โครงสร้างอาคาร

จากการสำรวจพบว่าโครงสร้างอาคารส่วนใหญ่วัสดุเป็นไม้จำนวน 152 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 75.0) จากอาคารทั้งหมด รองลงมาคือ ไม้ผสมคอนกรีต จำนวน 42 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 21.0) จากเงื่อนไขของอาคารที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างไม้ จึงเป็นการแสดงถึงคุณค่าของลักษณะสถาปัตยกรรมอาคารแบบไทย-จีน ได้ดี แต่ในขณะเดียวกันอาคารบางส่วนก็มีความทรุดโทรม จึงมีการปลูกสร้างอาคารในลักษณะคอนกรีตเพิ่มขึ้น นับเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งเพราะหากไม่มีการจัดการวางแผนในการปรับปรุงหรือจัดทำการอนุรักษ์เป็นไปได้ที่อาคารในลักษณะอาคารคอนกรีตจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อเอกลักษณ์ชุมชนและการไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาคาร ลักษณะโครงสร้างอาคารสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5.16 แสดงลักษณะของโครงสร้างอาคาร

ลักษณะทางอาคาร	ความถี่ จำนวน(หลัง)	ร้อยละ
ไม้	152	75.0
ไม้ผสมคอนกรีต	42	21.0
คอนกรีต	8	4.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

จำนวนชั้น

อาคารในชุมชนตลาดเก้าห้องส่วนใหญ่เป็นอาคารห้องแถวที่มีรูปแบบการก่อสร้างที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน จำนวนชั้นในแต่ละตลาดจึงไม่มีความแตกต่างกัน ห้องแถวในพื้นที่ชุมชนตลาดเก้าห้องส่วนใหญ่เป็นห้องแถวที่มีจำนวนชั้นแบบ 2 ชั้นมากที่สุด จำนวน 105 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 52.5) จากอาคารทั้งหมด ซึ่งลักษณะอาคารแบบ 2 ชั้นแบบปลูกเรียงกันไปนี้ถือเป็นจุดเด่นของชุมชน เพราะอาคารในลักษณะค่อนข้างเหลือน้อยมากในปัจจุบัน และจากการสำรวจอาคารที่มีลักษณะ 2 ชั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพดี ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี และไม่มีการเปลี่ยนลักษณะของโครงสร้างหรือ รูปอาคารด้านหน้า

ตารางที่ 5.17 แสดงจำนวนชั้นอาคาร

จำนวนชั้น	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
1 ชั้น	95	47.5
2 ชั้น	105	52.5
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

กรรมสิทธิ์การครอบครองอาคารในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ขอมูลจากประชากรที่พักอาศัยในชุมชนพบว่ากรรมสิทธิ์การครอบครองส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าทั้งบ้านและที่ดิน มีจำนวน 158 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 79.0) จากจำนวนอาคารในชุมชน จากเงื่อนไขนี้ทำให้ผู้พักอาศัยไม่ให้ความสำคัญในการซ่อมแซมอาคารเท่าที่ควรเนื่องจากเห็นว่าไม่มีสิทธิ์ครอบครอง และไม่ใช่เจ้าของไม่จำเป็นต้องทำให้ดีมาก ส่วนใหญ่มักจะซ่อมแซมเท่าที่จำเป็น ทำให้อาคารบางส่วนทรุดโทรมจากการขาดการดูแลอย่างจริงจังจากผู้พักอาศัย รองลงมาคือเป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน จำนวน 34 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 17.0) จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าประชากรที่เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดินจะมีสภาพอาคารพักอาศัยที่ดีกว่าผู้พักอาศัยที่เช่าบ้าน และที่ดินส่วนผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินนั้นส่วนใหญ่คือทายาทของเจ้าของตลาดจำนวน 8 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 4.0)

ตารางที่ 5.18 แสดงลักษณะการครอบครองอาคาร

ลักษณะการครอบครองอาคาร	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	8	4.0
เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน	34	17.0
เช่าบ้านและที่ดิน	158	79.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร

จากการสำรวจพื้นที่โดยใช้แบบสอบถามเพื่อแสดงถึงลักษณะการใช้สอยอาคารพบว่าอาคารส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในด้านการพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่จำนวน 120 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 60.0) รองลงมาคือใช้ประโยชน์เพื่อการค้าขายและพักอาศัยจำนวน 62 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 31.0) และอื่นๆ เช่น ร้านเสริมสวย ซ่อมรถ ขายอาหาร และใช้เป็นที่เก็บของ รวมถึงห้องว่างจำนวน 18 หลัง (คิดเป็นร้อยละ 9.0)ไม่พบการประกอบกิจกรรมที่เป็นมลพิษหรืออุตสาหกรรมที่รบกวนผู้พักอาศัย ซึ่งการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ขัดต่อกิจกรรมในการอนุรักษ์

ตารางที่ 5.19 แสดงลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร

ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร	จำนวน (หลัง)	ร้อยละ
พักอาศัย	120	60.0
ค้าขายและพักอาศัย	62	31.0
อื่น ๆ	18	9.0
รวม	200	100.0

ที่มา : จากการสำรวจเดือน มกราคม 2546

การต่อเติม

จากการสำรวจพบว่าอาคารส่วนใหญ่มีการต่อเติมมีบ้างเพียงเล็กน้อย ทั้งในส่วนที่เป็นอาคารของเจ้าของตลาด และของเป็นผู้เช่า การกระทำเกี่ยวกับอาคารส่วนใหญ่พบว่าเป็นไปในแบบการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอมากกว่าการต่อเติมหรือการปรับปรุงใดๆ ที่ต้องใช้งบประมาณสูงเนื่องจากผู้เช่าส่วนใหญ่เห็นว่าเสียเงินซ่อมแซมไปก็ไม่ได้เป็นเจ้าของ

5.2.3 ศักยภาพและข้อจำกัดของตำแหน่งที่ตั้ง การเข้าถึงพื้นที่

ลักษณะที่ตั้ง

ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนจากการสำรวจพบว่า 91 ครัวเรือน เห็นว่าตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยการใช้เส้นทางสัญจร 2 อย่างคือทั้งทางน้ำ (แม่น้ำท่าจีน) และทางบก (ถนนสายสุพรรณ – บางยี่หน) เป็นจุดแข็ง เพราะนับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีการเข้าถึงอย่างสะดวกสบาย มีระบบขนส่งสาธารณะระหว่างชุมชนและตัวเมือง ให้บริการรับ-ส่งทุกวัน มีจำนวนท่าเรือริมแม่น้ำ 3 แห่ง แม้ปัจจุบันใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน การซักล้าง แต่ในขณะเดียวกันลักษณะการตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ทำให้ในฤดูน้ำหลากชุมชนต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมทุกปี เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ ตัวอาคาร สภาพถนนในชุมชนชำรุดจากการกัดเซาะของน้ำ และสภาพริมน้ำที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ บริเวณท่าเรือเกิดความทรุดโทรม ร่องน้ำในแม่ท่าจีนตื้นเขิน ผู้คนไม่นิยมใช้การสัญจรทางน้ำ

ตารางที่ 5.20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความเห็นเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้ง

อายุ	ด้านตำแหน่งที่ตั้ง (จำนวนคน,ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ต่ำกว่า 45	47 (90.4)	5 (9.6)	52 (100.0)
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	44 (74.6)	15 (25.4)	59 (100.0)
รวม	91 (82.0)	20 (18.0)	111 (100.0)

5.2.4 ศักยภาพและข้อจำกัดของระบบโครงสร้างพื้นฐาน

พบว่าประชากรในชุมชนมีความเห็นว่าระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการมีการบริการที่เพียงพอแล้ว แต่พบปัญหาบางเรื่องเช่น ระบบไฟฟ้าที่มีปัญหาดับ ๆ ติด ๆ บ่อยครั้ง และสภาพสายไฟภายในชุมชนที่ระเกะระกะมีสภาพเก่าส่งผลไปถึงความปลอดภัยในระบบการป้องกันอัคคีภัย ถนนภายในชุมชนมีขนาดคับแคบและไม่สามารถขยายได้ ทำให้เป็นปัญหาต่อการสัญจรบางครั้ง และอาจเป็นปัญหาหากเกิดไฟไหม้เพราะสภาพถนนคับแคบรถดับเพลิงไม่สามารถเข้าถึงได้สะดวก ปัญหาเรื่องระบบน้ำประปาที่มีสีเหลืองจากสนิมท่อส่งน้ำที่เก่า ทางเท้าไม่ได้แยกขาดจากถนนในชุมชน และบางแห่งไม่มีความต่อเนื่องบางส่วนอยู่ในสภาพชำรุด มีสิ่งปฏิกูล พบปัญหาท่อระบายอยู่ในสภาพเก่า ตื้นเขิน บางส่วนไม่มีฝาปิด ซึ่งการจัดทำแผนการอนุรักษ์ให้ประสบผลยิ่งขึ้น ระบบ

โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ดี และสะดวกต่อประชากรในพื้นที่ รวมถึงเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ควรทำการอนุรักษ์

5.3 โอกาสและอุปสรรคจากปัจจัยภายนอก

5.3.1 ศักยภาพและข้อจำกัดแผนพัฒนาจากเทศบาล

แผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าในแผนพัฒนาเทศบาลปี พ.ศ. 2547 มีการวางแผนในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ริมน้ำ การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม บริเวณตลิ่งริมน้ำชุมชนตลาดเก้าห้องแต่พบว่ายังไม่มีการปฏิบัติ เนื่องจากภาวะน้ำท่วมที่เคยมีทุกปีได้ทุเลาลงหลังจากการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นอกจากนี้ก็ยังพบว่ามีการให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ชุมชน ให้เป็นชุมชนประวัติศาสตร์ และหวังให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนพัฒนาต่าง ๆ จึงเป็นโอกาสในการจัดทำแผนพัฒนาและการอนุรักษ์อย่างจริงจัง

จากแผนพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลบางปลาม้า ประจำปี 2547 และวิสัยทัศน์ของเทศบาลที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมถึงการปรับปรุงต่าง ๆ ทำให้ประชากรในชุมชนเห็นว่า แผนจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้ชุมชนมีการอนุรักษ์ได้ โดยประชากรในชุมชนเห็นด้วย 98 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 88.3) และไม่เห็นด้วย 13 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 11.7) อธิบายดังตาราง ที่ 5.14

ตารางที่ 5.21 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาจากเทศบาลในการปรับปรุงสภาพริมน้ำ

ความเห็นแผนพัฒนาจากเทศบาล	ความถี่	ร้อยละ
เห็นด้วย	98	88.3
ไม่เห็นด้วย	13	11.7
รวม	111	100.0

ที่มา : การสำรวจด้วยแบบสอบถาม มกราคม 2546

นอกจากการแสดงความเห็นต่อแผนพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าในการศึกษาครั้งนี้ประชากรในชุมชนไม่เชื่อมั่นต่อศักยภาพของผู้นำชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพราะว่าจากการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมามักไม่ประสบผลสำเร็จ

5.3.2 ศักยภาพและข้อจำกัดงบประมาณ

จากการสำรวจความคิดเห็นหากมีการทำการอนุรักษ์อาคารในชุมชนตลาดเก้าห้อง ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ มีรายได้ในระดับน้อยถึงปานกลาง หากมีการจัดทำแผนอนุรักษ์อาคาร ประชากรเห็นว่า งบประมาณในการบำรุงซ่อมแซมอาจเป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ เพราะหากเทียบกับ รายได้

ประชากรต่อครัวเรือนทั้งจังหวัดที่ขั้นต่ำสุด คือ 10000 บาท (สำนักงานสถิติปี 2545) ทำให้ประชาชนมีความเห็นว่า รายได้จะเป็นอุปสรรค ต่อการอนุรักษ์อาคาร ถ้าหากต้องทำการซ่อมแซมอาคารให้อยู่ในสภาพตามที่กำหนด และส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าจึงมีความคิดว่า ซ่อมไปก็ไม่ได้เป็นเจ้าของอาคาร การซ่อมแซมต่าง ๆ จึงควรจะเป็นหน้าที่ของ เจ้าของอาคาร

ดังนั้นประชากรในชุมชนเห็นว่าหากมีการจัดทำแผนอนุรักษ์ ควรจัดให้มีการจักตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อนำเงินมาใช้ในการซ่อมแซมดูแลรักษาอาคารให้คงเอกลักษณ์ไว้ต่อไปได้

ตารางที่ 5.22 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับอุปสรรคทางด้านการเงิน

อายุ	อุปสรรคทางด้านการเงิน (จำนวนคน, ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	รวม
ต่ำกว่า 45	34	18	52
	(65.4)	(34.6)	(100.0)
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	27	32	59
	(45.8)	(54.2)	(100.0)
รวม	61	50	111
	(55.0)	(45.0)	(100.0)

จากตารางแสดงให้เห็นว่าประชากรในชุมชนเห็นว่า **งบประมาณเป็นอุปสรรค**ในการจัดทำแผนการอนุรักษ์อาคาร โดยมีความเห็นด้วย 61 ครัวเรือน (คิดเป็น ร้อยละ 55.0) และไม่เห็นด้วย 50 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 45.0) โดยประชากรในกลุ่มอายุ ต่ำกว่า 45 ปี เห็นด้วยในประเด็นนี้มากถึง 34 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 55.7) โดยให้เหตุผลว่าการอนุรักษ์ต้องใช้งบประมาณ และไม่ใช่เจ้าของที่ดิน ทำไปก็ไม่ได้เป็นเจ้าของ หาแหล่งเงินทุนในการซ่อมแซมยาก อีกทั้งครอบครัวก็มีฐานะไม่เท่ากัน ในขณะที่ ประชากรกลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป เห็นว่า **การเงินไม่เป็นอุปสรรค** ต่อการจัดทำแผนอนุรักษ์ คือ 32 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 54.2) ซึ่งอาจเป็นเพราะประชากรในกลุ่มนี้ อยู่ในสถานะที่ตั้งตัวได้ มีรายได้แน่นอน ภาระทางการเงินน้อยกว่า ประชากรในกลุ่มอายุ ต่ำกว่า 45 ปี โดยเห็นว่าหากมีการอนุรักษ์ก็จะทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้น

ตารางที่ 5.23 แสดงสรุปจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของชุมชน

ประเด็นในการศึกษาชุมชน	S	W	O	T	เหตุผล
ระบบสังคม	●				ประชากรส่วนใหญ่รู้จักและเกี่ยวดองเป็นญาติกัน มีลักษณะสังคมแบบเรียบง่ายให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี
โครงสร้างพื้นฐาน	●	●			ชุมชนได้รับการบริการทางด้านสาธารณูปโภคอย่างทั่วถึง แต่พบปัญหาบ้างเล็กน้อย เช่น น้ำมีสีเหลือง ไฟฟ้าดับบ่อย ถนนภายในชุมชนขับแคบ และบางแห่งเสียหาย
การจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์	●		●		ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยและเป็นโอกาสที่จะสนับสนุนให้ชุมชนมีสภาพที่ดีขึ้น สามารถดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมและสนับสนุนการจัดทำแผนการอนุรักษ์ได้
รูปแบบอาคาร	●	●			รูปแบบอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้แบบเดิม มีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างบ้างบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้สอย แต่ว่าอาคารที่มีโครงสร้างเป็นไม้บางส่วนมีสภาพทรุดโทรมต้องได้รับการปรับปรุง
ลักษณะที่ตั้ง	●	●	●		ลักษณะที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกทั้งทางริมน้ำ และทางบก แต่ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากชุมชนก็ประสบปัญหาน้ำท่วมในบางปี ทำให้เกิดความเสียหายต่ออาคารและสภาพโดยรวมทั้งชุมชน และการตั้งอยู่ริมน้ำอาจพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำได้
การประกอบกิจกรรม	●				จากการสำรวจและศึกษาพบว่าการประกอบกิจกรรมภายในอาคารส่วนใหญ่เป็นเพื่อการพักอาศัย และ ค้าขายซึ่งไม่ขัดต่อกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ไม่พบกิจกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์
การเข้าร่วมการอนุรักษ์	●				ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการอนุรักษ์และยินดีที่จะเข้าร่วม

ตารางที่ 5.23 (ต่อ)

ประเด็นในการศึกษาชุมชน	S	W	O	T	เหตุผล
อาชีพ		●			ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและอาชีพที่ไม่ก่อรายได้ ที่มีฐานรายได้ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงชีพมากกว่ากิจกรรมด้านอื่น
รายได้		●			ระดับรายได้ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ทำให้ประชากรกังวลเรื่องรายได้ อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้อาคารหรือการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ไม่สะดวก
สภาพอาคาร		●			สภาพส่วนใหญ่อยู่ในสภาพปานกลาง แต่ว่าเริ่มเสื่อมโทรมตามอายุและการใช้งาน รวมถึงสภาพโครงสร้างที่เป็นไม้ ทำให้เสี่ยงต่อการถูกทำลาย
โครงสร้างอาคาร		●			โครงสร้างอาคารส่วนใหญ่เป็นไม้ จำเป็นที่ต้องใช้การดูแลรักษาอย่างดี และอาคารมีอายุยาวนานทำให้เกิดความทรุดโทรม
กรรมสิทธิ์		●			การครอบครองอาคารส่วนใหญ่เป็นผู้เช่า การดำเนินกิจกรรมใด ๆ อาจติดขัดถ้าไม่ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของ และผู้พักอาศัยเองก็ไม่สนใจที่จะปรับปรุงเพราะเห็นว่าไม่ใช่เจ้าของ ทำไปก็ไม่ได้เป็นผู้ครอบครอง
การส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวริมน้ำ			●		เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพทางการอนุรักษ์มากขึ้น และอาจเป็นการส่งเสริมสภาพทางเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้น
แผนพัฒนา			●	●	แผนพัฒนาของเทศบาลจะช่วยในด้านการปรับปรุงและการพัฒนาชุมชน แต่ในขณะเดียวกันแผนต่าง ๆ ก็ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง
งบประมาณ				●	ประชาชนเห็นว่าหากมีการอนุรักษ์อาจต้องทำการซ่อมแซมอาจติดขัดเรื่องงบประมาณที่จะนำมาซ่อมแซมหรือปรับปรุง และอาจเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนอนุรักษ์
ความไม่มั่นคงทางการเมือง				●	ผู้นำชุมชนหรือผู้วางนโยบายมักมีการเปลี่ยนแปลง

บทที่ 6
สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อมูลจากการศึกษาถึงศักยภาพของพื้นที่ศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์ ตลอดจนการวางแผนในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สามารถสรุปถึงเนื้อหาของสาระเพื่อให้เกิดความเหมาะสมได้ดังนี้

6.1 ศักยภาพของพื้นที่ศึกษาต่อการอนุรักษ์

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพพบว่าสภาพพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยจำนวนห้องแถว จำนวน 200 คูหา ลักษณะเป็นอาคารห้องแถวไม้มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีศักยภาพต่อการอนุรักษ์เนื่องจากรูปแบบอาคาร วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ลักษณะรูปแบบการก่อสร้างที่เป็นฝีมือช่างพื้นถิ่น และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง นอกจากนี้ยังมีความหาได้ยากในปัจจุบัน เนื่องจากชุมชนในลักษณะเดียวกันถูกทำลายไปหลายแห่ง สภาพอาคารจัดอยู่ในสภาพปานกลาง นอกจากนี้ยังมีป้อมปราบโจร ซึ่งเป็นหอคอยคอนกรีตสูงขนาดเท่าตึก 4 ชั้น 1 แห่ง มีจุดประสงค์ในการก่อสร้างเพื่อใช้สอดส่องป้องกันการเข้าปล้นสะดม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในชุมชนใกล้เคียงแสดงถึงความรุ่งเรืองของชุมชนเอง และที่ยังคงแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตคือ คือ ร้านขายและรับทำทอง – เครื่องเงิน โรงสี ตลาดสด เป็นการบ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจในอดีตของชุมชน

ด้านเศรษฐกิจและสังคม ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ อาชีพค้าขาย ลักษณะเป็นร้านค้าขายของชำและสินค้าที่เกี่ยวข้องด้านการเกษตร ตอบสนองคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มีร้านทำขนมเปี๊ยะ และขนมจันอับ ซึ่งเป็นของฝากขึ้นชื่อของชุมชน ควรให้มีการส่งเสริมทางด้านการตลาดหรือจัดเป็นสินค้าที่สำคัญของชุมชน และจะเป็นการอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิมที่สืบต่อกันมา สามารถแสดงถึงลักษณะทางสังคมของชุมชนที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งยังคงมีการรักษาประเพณีทั้งไทยและจีนไว้อย่างเคร่งครัด การรู้จักปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านส่วนใหญ่จะรู้จักกันเกือบทั้งชุมชน เพราะอยู่อาศัยกันมานานและ ส่วนหนึ่งเป็นญาติกัน ในชุมชนไม่พบปัญหาทางด้านสังคมเช่น ยาเสพติด การพนัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการอนุรักษ์ได้ทางหนึ่งเพราะไม่มีปัญหาทางด้านสังคมที่จะเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนการอนุรักษ์

ด้านแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง จากแผนพัฒนาเทศบาลปี 2547 พบว่าเทศบาลมีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนตลาดเก้าห้อง คือเน้นให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อหวังฟื้นฟูชุมชนให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว การปรับปรุงพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมแม่น้ำท่าจีนตลอดแนวชุมชนและเขตเทศบาล การจัดการเกี่ยวกับระบบบรรเทาสาธารณะภัย เพราะเทศบาลเห็นว่าตลาดเก้าห้องมีศักยภาพและเป็นตัวแทนที่แสดงถึงความ

เจริญของการค้าขายในอดีต มีป้อมปราบโจร (ป้อมดูโจร) แต่ยังไม่ได้รับการวางแผนการจัดการต่อสถานที่เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.2 ด้านทัศคติความคิดเห็น

จากการสำรวจถึงคุณค่าของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ พบว่าประชากรในชุมชนเห็นว่าชุมชนมีคุณค่าในด้านการเป็นตลาดดั้งเดิม เก่าแก่หาได้ยาก ชุมชนมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านการเป็นอาคารห้องแถวไม้

ทัศนคติเกี่ยวกับรูปแบบอาคาร การปรับปรุงและพัฒนาลักษณะอาคารที่เหมาะสม หากมีการจัดทำแผนอนุรักษ์ รูปแบบอาคารที่ประชากรเห็นด้วยคือ ให้มีการซ่อมแซมเพื่อให้คงสภาพในลักษณะเดิมไว้ เพราะเป็นการอนุรักษ์รูปแบบลักษณะอาคารไม้ไว้ และหากซ่อมแซมให้มีสภาพดีก็จะสามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีความเป็นระเบียบมากขึ้นเป็นการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมในชุมชน และไม่เห็นด้วยกับการสร้างอาคารใหม่ เพราะส่วนใหญ่ไม่มีเงิน และไม่ใช่เจ้าของอาคาร

ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยในการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก้าห้อง โดยให้เหตุผลว่าเป็นการรักษาชุมชนไว้ให้คนรุ่นหลังไว้ศึกษา และหากมีการวางแผนที่ดีอาจพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน

ทัศนคติเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง การเข้าถึง การที่ชุมชนตั้งอยู่ริมแม่น้ำและ มีถนนตัดผ่านทำให้เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการสัญจรทั้งผู้มาเยือนและคนในชุมชนเอง ประชากรเห็นว่าเป็นจุดแข็งของชุมชนข้อหนึ่ง

ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ เนื่องจากประชากรในชุมชนส่วนใหญ่มีสภาวะรายได้ที่ไม่สูงนัก หากมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ ประชาชนเห็นควรว่าควรมีการจัดตั้งกองทุนหรือสหกรณ์ สำหรับการอนุรักษ์ เพื่อจะได้มีเงินในการดำเนินการต่าง ๆ เช่นการซ่อมแซมสภาพอาคาร สภาพแวดล้อมให้เกิดความสวยงาม โดยเห็นด้วย

ทัศนคติเกี่ยวกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในปัจจุบันก็มีคนต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวชมสภาพอาคารไม้ มีการเข้ามาถ่ายหนัง ละคร เพื่อใช้เป็นฉากหลายเรื่องทำให้มีคนรู้จัก หากมีการจัดทำแผนก็อาจจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งได้ และยังมีป้อมปราบโจรที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชนด้วย โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง

ทัศนคติเกี่ยวกับแผนพัฒนาต่างๆ จากแผนพัฒนาเทศบาลที่มีการกำหนดให้มีการปรับปรุงสภาพริมน้ำเพื่อแก้ปัญหา น้ำล้นตลิ่ง ในฤดูน้ำหลาก และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เน้นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแผนพัฒนาของเทศบาล เชื่อว่าจะลดปัญหาเกี่ยวกับน้ำเอ่อท่วมได้

ทัศนคติเกี่ยวกับงบประมาณ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง ค่อนไปทางยากจน ทำให้ประชากรเห็นว่าถ้ามีการอนุรักษ์ งบประมาณจะเป็นปัญหา ต่อการอนุรักษ์ชุมชนได้ เพราะส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาเรื่องปากท้องสำคัญกว่าการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือน อีกอย่างคือส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าไม่ใช่เจ้าของ

ทัศนคติเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ความเห็นเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ประชากรส่วนใหญ่มีความพอใจ ไม่ต้องมีการปรับปรุง ระบบตรงนี้ มีเพียงการจัดระเบียบสายไฟเล็กน้อยเพื่อให้เกิดความสวยงาม และความปลอดภัย

6.3 ศักยภาพและข้อจำกัด (SWOT ANALYSIS)

STRENGHTS	WEAKNESS
1. เป็นชุมชนที่มีอาคารทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และมีอายุเก่าแก่หาได้ยาก 2. ลักษณะการตั้งบ้านเรือน สามารถเข้าถึงได้สะดวกสะดวกต่อการพัฒนา 3. ชุมชนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตและประเพณีที่โดดเด่น 4. ประชากรให้ความสนใจเข้าร่วมในการจัดทำแผนการอนุรักษ์ 5. เป็นชุมชนที่มีความปลอดภัย 6.ประชากรให้ความร่วมมือต่อกับกิจกรรมของชุมชน ทั้งทางด้านสังคมและราชการ 7. เป็นสถานที่ที่มีคนรู้จักพอสมควร และมีการกล่าวถึงในด้านการเป็นชุมชนเก่า 8. ประชากรในชุมชนมีความต้องการและเรียกร้องให้มีการพัฒนาและปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ จากหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง.	1. อาคารและสภาพแวดล้อมมีอายุเก่าแก่ มีสภาพทรุดโทรม 2. สภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญในชุมชนขาดการดูแล (ป้อมปราบโจร, สภาพทางเท้า , สภาพอาคารที่ไม่มีการพักอาศัย) 3. เศรษฐกิจในชุมชนและรายได้ของประชากรไม่ดี 4. รูปแบบการก่อสร้างอาคารเริ่มเปลี่ยนแปลง ทำให้ไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน 5. ประชากรขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงอาคารที่ พักอาศัยเนื่องจากสิทธิ์การครอบครองอาคาร 6. สิ่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยวในชุมชนยังมีน้อย 7. ชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์ถึงเอกลักษณ์และคุณค่าความสำคัญ

OPPORTUNITIES	THREATS
1. สภาพแวดล้อมและอาคารบ้านเรือนของชุมชนใกล้เคียงสามารถส่งเสริมให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ 2. แผนพัฒนาจากเทศบาลที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3. การจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ 4. เป็นชุมชนที่ได้รับความสนใจในการเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้จากนักวิชาการ นักศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ 5. เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงทางด้านการเป็นฉากในการถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร	1. หน่วยงานในระดับสูงและผู้เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญของชุมชนอย่างจริงจัง 2. แผนการพัฒนาต่าง ๆ ไม่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติ เช่น ปลัดเทศบาล นายกเทศมนตรี ผู้นำชุมชน 3. ไม่มีกฎหมายในการควบคุมการใช้ที่ดินหรือกิจกรรมของชุมชน 4. ขาดแผนการพัฒนาหรือการปรับปรุงที่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการแก้ ปัญหาเฉพาะหน้า 5. ความไม่มั่นคงทางการเมืองเนื่องจากนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณบางส่วนต่อการพัฒนามาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นผู้บริหารส่วนท้องถิ่น

6.4 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์พื้นที่ได้ดังนี้

1. ศักยภาพเชิงพื้นที่ที่มีสภาพการตั้งอยู่ริมน้ำ การคมนาคมสะดวก ควรให้มีการปรับปรุงสภาพอาคาร สภาพริมน้ำ ท่าเรือ บรรยากาศโดยรวมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งอาจส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และเป็นความต้องการของประชากรในชุมชนส่วนใหญ่

2. จุดแข็งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานมีการให้บริการอย่างทั่วถึง แต่มีบางจุดที่ควรได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาเรื่องไฟฟ้าดับบ่อย สภาพถนนภายในชุมชนที่ไม่ต่อเนื่อง ระบบการป้องกันอัคคีภัยเพราะเป็นตลาดไม้มีอายุยาวนาน

3. รูปแบบอาคารที่เป็นอาคารไม้ สภาพแวดล้อมภายในชุมชน ป้อมปราบโจร ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้อยู่ในสภาพดี เพราะปัจจุบันไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร เริ่มมีอาคารที่ผุพังมากขึ้น หากปล่อยไว้อาจอาคารลักษณะดังกล่าวสูญหายไป เพราะอาคารไม้ และป้อมปราบโจรแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนตลาดเก้าห้องอย่างชัดเจน เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนและสามารถรักษารูปแบบอาคารดั้งเดิมไว้อีกด้วย

4. นอกเหนือจากรูปแบบการดำรงชีวิต ประเพณีในปัจจุบันแล้วควรมีการส่งเสริมและฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมที่สูญหายไป ร่วมกับกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ เป็นการสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนอย่างชัดเจน

5. ควรมีการจัดทำนโยบายหรือสร้างแรงจูงใจให้กับผู้พักอาศัยในการปรับปรุงสภาพอาคาร เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าจึงไม่ต้องการซ่อมแซมหรือเพิ่มเติมส่วนใดของอาคารทำให้เกิดสภาพทรุดโทรม

6. แผนพัฒนาต่าง ๆ ควรได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนา แผนต่าง ๆ ควรมีการประชุมระดมความเห็นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

7. เป็นชุมชนที่ได้รับความสนใจในการเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ จากนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา ควรส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางเพื่อการศึกษาลักษณะชุมชนในอดีต หรือเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต และยังเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร ต่าง ๆ เป็นโอกาสของชุมชนในการใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ถึงจุดแข็งของชุมชนเอง

6.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางในการจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน เนื่องจากผลสรุปที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะให้ชุมชนมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมสภาวะเศรษฐกิจของชุมชน

2. ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบในการปรับปรุงอาคารให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและได้ประโยชน์จากการใช้สอยอาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. 2543. : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

คณะกรรมการการจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน. 2544. **เกณฑ์การพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถาน**. เอกสาร. (อยู่ระหว่างการดำเนินการ).

จินตนา บุญบงการ, และ ณัฏฐพันธ์ เขจรพันธ์. **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด มหาชน.

นิคม มุสิกาะคามะ. 2535. แนวทางการจัดการโบราณสถานในบัญชีมรดกทางวัฒนธรรมของโลก กรมศิลปากร.

นันทิยา หุตานุวัตร, และ ณรงค์ หุตานุวัตร. 2542. **SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน.** กรุงเทพฯ : สถาบันท้องถิ่นพัฒนา.

มัณฑนา ศิริวรรณ. 2541. "การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์." วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์. 2540. **การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน.** คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์. 2545. "ประวัติศาสตร์สังคมชุมชนในลุ่มแม่น้ำท่าจีน." **ดำรงวิชาการ** กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภาพร พิศาลบุต. 2543. **หลักการวางแผน.** กรุงเทพฯ : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). 2545. **เทคโนโลยีการจัดการ** : กรุงเทพฯ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

อำพล ทิมาสาร. 2538. **"การจัดทำและประเมินผลกระบวนการวางแผน-แผนในเชิงปฏิบัติ."** สำนักประเมินผล สำนักงบประมาณ.

Alan, J. Rowe,Richard, O. Mason, and Karl, D. Dickel. 1985. **Strategic Management & Business Policy A Methodological Approach(2nd ed)**. Massachusettes : Addision-Wesley Publishing Company.

Bani P. Banenjee. 1999. **Corporate Strategies A comprehensive Hankbook Based on the Indian Experience**. Delhi : Rashtriya Printers.

Boseman, G., Phatak, A., and Schellenberger,R.E., 1986. **Strategic Management : Text and Case.** New York : John Wiley & Sons.

Moughtin ,Cliff, 2000. **URBAN Design Method and Techniques.** Boston : Architectural Press.

Goodstien.L.,Nolan,T., and Pfeiffer, J.W., 1993. **Applied Strategic Planning.** Singapore : McGraw-Hill.

Hutanuwatr.N., 1998. **Strategy Formulation Through SWOT Analysis: A Case Study of Three Rural People Business Organization n Northeast Thailand.** Ph.D. Disertation, Bangkok : Asian Institute of Technology.

Hugh Macmillan and Mahen Tampol. **2000. Strategic Management : Process Content and Implementation.** London : Oxford University.

Clara Greed & Marion Roberts. 1998 . **Introducing Urban Design : Interventions and Responses.** Singapore : Longman Publishers.

Johnson, G, and Scholes,Kl, 1988. **Exploring Corporate Strategy (2nd ed.)** Cambridge : University Press.

Supaporn Kaewko.,1996. **A Strategic Planning Approach to Decision Making in Urban Planning : A Study of The Southern Thai-Lao Mekong River Bridge Project, Mukdahan Province, Northeast of Thailand** Thesis. Bangkok : Asian Institute of Technology.

www.pantip.com

www.panteethai.com

www.suphanburi.go.th

www.TQA.or.th

ภาคผนวก

ส่วนที่ 2 ด้านที่พักอาศัย

7. ระยะเวลาในการพักอาศัย.....ปี
8. จำนวนเพื่อนบ้านที่ท่านรู้จัก พูดคุย พบปะสังสรรค์ ประมาณ.....หลัง
9. จำนวนการถือครองห้องแถว.....ห้อง
10. ลักษณะการครอบครองที่พักอาศัย

☐ เป็นเจ้าของบ้านเจ้าของที่ดิน ☐ เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน ☐ เช่าบ้านและที่ดิน

11. การประกอบกิจกรรม

☐ พักอาศัย☐ ค้าขาย ☐ ค้าขายและพักอาศัย ☐ อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 3 ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์

12. ท่านคิดว่าชุมชนตลาดเก้าห้องมี**คุณค่า**ด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เป็นชุมชนที่มีอาคารไม้สวยงาม

☐ เป็นตลาดดั้งเดิม มีอายุเก่าแก่หาได้ยาก

☐ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

☐ เป็นอาคารห้องแถวที่มีการพักอาศัยและค้าขาย

☐ อื่นๆ ระบุ.....

13. หากพื้นที่บริเวณตลาดเก้าห้องมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ ท่านคิดว่า**ลักษณะรูปแบบอาคารภายในชุมชน** ควรเป็นแบบไหนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สุด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ถ้ามีการซ่อมแซมอาคารต้องให้มีรูปแบบเหมือนเดิม

☐ ให้มีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ของอาคาร

☐ รื้ออาคารที่มีสภาพทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม

☐ ห้องแถวที่สร้างใหม่ต้องมีรูปร่างเหมือนบ้านข้าง ๆ

☐ ให้มีการสร้างอาคารใหม่ได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการ

14. หากมีการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชนท่านคิดจะเข้าร่วมด้วยหรือไม่

☐ เข้า เพราะ. .....

☐ ไม่เข้า เพราะ.....

15. หากมีการวางแผนการอนุรักษ์ ท่านคิดว่า**สภาพที่ตั้งริมน้ำ การคมนาคมสะดวก** จะสามารถเป็นจุดเด่นของชุมชนหรือไม่

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

16. หากมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชน ท่านคิดว่า **ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ** ใด ต่อไปนี้ควรทำการปรับปรุง เพื่อการรองรับการอนุรักษ์ชุมชน

☐ ระบบไฟฟ้า เพราะ.....

☐ ระบบประปา เพราะ.....

☐ ระบบโทรศัพท์ เพราะ.....

☐ การป้องกันอัคคีภัย เพราะ.....

☐ การจัดเก็บขยะ เพราะ.....

☐ ถนน เพราะ.....

☐ ทางเดินเท้า เพราะ.....

☐ การระบายน้ำ เพราะ.....

☐ ไฟถนน เพราะ.....

☐ อื่น ๆ เพราะ.....

17. ถ้ามีการจัดทำการอนุรักษ์ชุมชนท่านคิดว่า **งบประมาณ** จะเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชนหรือไม่อย่างไร

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

18. หากมีการรวบรวมเงิน **จัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์** เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเพื่อให้มีความสวยงามเป็นระเบียบท่านคิดว่าจะเป็นการส่งเสริมต่อการจัดทำแผนการอนุรักหรือไม่

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

19. ท่านคิดว่า**แผนพัฒนาต่างๆ และแผนการปรับปรุงสภาพริมแม่น้ำท่าจีน** จากทางเทศบาล จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การอนุรักษ์ชุมชนสำเร็จหรือไม่

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

20. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์นี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

แบบสอบถาม เรื่องการประเมินศักยภาพชุมชนในการอนุรักษ์ชุมชนโดยวิธี SWOT Analysis
กรณีศึกษา : ชุมชนตลาดเก้าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

โดย นักศึกษาบัณฑิตศึกษา สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ข้อมูลที่ท่านได้ตอบมาจะถูกใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงเพื่อประโยชน์ในการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูล ประชากรและผู้มีส่วนได้เสีย

1. ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล... ... ...
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุ.....ปี
4. การศึกษา
   - ☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ ☐ ประถม ☐ มัธยมต้น
   - ☐ มัธยมปลาย/อาชีวะ ☐ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพของท่าน
   - ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ ค้าขาย ☐ รับจ้าง
   - ☐ แม่บ้าน ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ อื่น ๆ ระบุ
6. ระยะเวลาในการทำงาน/มีความสัมพันธ์กับชุมชน.....ปี
7. หน้าที่ความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์กับชุมชน

.....

.....

.....

8. ถ้ามีการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชนจะมีผลเกี่ยวข้องกับท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์

9. ท่านคิดว่าชุมชนตลาดเก้าห้องมี**คุณค่า**ด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เป็นชุมชนที่มีอาคารไม้สวยงาม

☐ เป็นตลาดดั้งเดิม มีอายุเก่าแก่หาได้ยาก

☐ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

☐ เป็นอาคารห้องแถวที่มีการพักอาศัยและค้าขาย

☐ อื่นๆ ระบุ.....

10. หากพื้นที่บริเวณตลาดเก้าห้องมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ ท่านคิดว่า **ลักษณะรูปแบบอาคารภายในชุมชน** ควรเป็นแบบไหนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สุด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ถ้ามีการซ่อมแซมอาคารต้องให้มีรูปแบบเหมือนเดิม

☐ ให้มีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ของอาคาร

☐ รื้ออาคารที่มีสภาพทรุดโทรมแล้วสร้างใหม่ให้เหมือนเดิม

☐ ห้องแถวที่สร้างใหม่ต้องมีรูปร่างเหมือนบ้านข้าง ๆ

☐ ให้มีการสร้างอาคารใหม่ได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการ

11. หากมีการวางแผนการอนุรักษ์ชุมชนท่านคิดจะเข้าร่วมด้วยหรือไม่

☐ เข้า เพราะ. .....

☐ ไม่เข้า เพราะ.....

12. หากมีการวางแผนการอนุรักษ์ ท่านคิดว่า**สภาพที่ตั้งริมน้ำ การคมนาคมสะดวก** จะสามารถเป็นจุดเด่นของชุมชนหรือไม่

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

13. หากมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชน ท่านคิดว่า **ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ** ใดต่อไปนี้ควรทำการปรับปรุง เพื่อการรองรับการอนุรักษ์ชุมชน

☐ ระบบไฟฟ้า เพราะ.....

☐ ระบบประปา เพราะ.....

☐ ระบบโทรศัพท์ เพราะ.....

☐ การป้องกันอัคคีภัย เพราะ.....

☐ การจัดเก็บขยะ เพราะ.....

☐ ถนน เพราะ.....

☐ ทางเดินเท้า เพราะ.....

☐ การระบายน้ำ เพราะ.....

☐ ไฟถนน เพราะ.....

☐ อื่น ๆ เพราะ.....

14. ถ้ามีการจัดทำการอนุรักษ์ชุมชนท่านคิดว่า **งบประมาณ** จะเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชนหรือไม่อย่างไร

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

15. หากมีการรวบรวมเงิน **จัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์** เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเพื่อให้มีความสวยงามเป็นระเบียบท่านคิดว่าจะเป็นการส่งเสริมต่อการจัดทำแผนการอนุรักหรือไม่

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

16. ท่านคิดว่า**แผนพัฒนาต่างๆ และแผนการปรับปรุงสภาพริมแม่น้ำท่าจีน** จากทางเทศบาล จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การอนุรักษ์ชุมชนสำเร็จหรือไม่

☐ เห็นด้วย เพราะ.....

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

17. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนการอนุรักษ์นี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

นางสาวปิยวรรณ ทองไพรวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จระดับปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2540 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังในปี พ.ศ. 2543 ปัจจุบันทำงานที่บริษัท เมโทรโพลิแทน จิวเวลเลอลี่ แมนูแฟคเจอริ่ง ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานฝ่ายผลิตและฝ่ายขาย